

Hoogheemraadschap van

Rijnland

PROGRAMMA- JAARVERSLAG 2015

Jaarverslag en -rekening 2015

INHOUDSOPGAVE

Rijnland in cijfers.....	3
Samenvatting	4
1. Jaarverslag 2015 per programma	9
1.1 Programmaverantwoording 2015	9
1.1.1 Exploitatierekening naar programma's	9
1.1.2 Veiligheid	10
1.1.3 Voldoende water	14
1.1.4 Gezond water	19
1.1.5 Bestuur, organisatie en dienstverlening	27
1.2 Paragrafen	37
1.2.1 Ontwikkelingen 2015 ten opzichte van de programmabegroting 2015	37
1.2.2 Paragraaf incidentele baten en lasten	38
1.2.3 Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen	39
1.2.4 Personele paragraaf	39
1.2.5 Waterschapsbelastingen.....	43
1.2.6 Weerstandsvermogen	45
1.2.7 Financiering.....	49
1.2.8 Verbonden partijen.....	51
1.2.9 Bedrijfsvoering	61
1.2.10 EMU-saldo.....	62
2. Jaarrekening 2015.....	63
2.1 Algemeen (inclusief topinkomens)	63
2.2 Exploitatierekening naar programma's (bedragen x € 1 mln)	65
2.3 Exploitatierekening naar taken (inclusief toelichting)	66
2.4 Exploitatierekening naar kosten- en opbrengstsoorten (inclusief toelichting)	68
2.5 Balans per 31 december 2015 (inclusief toelichting)	72
2.6 Controleverklaring.....	82
Bijlage 1. Overzichten investeringen	85
Bijlage 2. Besluit	98

Rijnland in cijfers

Bedragen in Euro's

Omschrijving	Jaarrekening 2015	Begroting na wijziging 2015	Jaarrekening 2014
1. Resultaat	3,0 mln	-	5,2 mln
2. a. Exploitatie lasten	199,8 mln	200,7 mln	188,1 mln
b. Exploitatie opbrengsten	191,0 mln	188,7 mln	184,6 mln
c. Onttrekkingen aan reserves	2,1 mln	2,2 mln	0,6 mln
d. egalisatie van tarieven	16,8 mln	16,8 mln	9,8 mln
e. toevoeging rente aan reserves	1,0 mln	0,9 mln	0,9 mln
f. toevoeging aan algemene reserves	-	-	0,8 mln
g. toevoeging aan egalisatie reserves	6,1 mln	6,1 mln	-
3. Afschrijvingen	41,3 mln	40,7 mln	37,8 mln
4. a. Aflossingen langgeldleningen	30,7 mln	42,7 mln	42,9 mln
b. Herstucturering langgeldleningen	126,3 mln		
5. Verhouding afschrijving/aflossing	1,3	1,0	0,9
6. Personeelskosten (excl. Bestuur en Frictie)	48,8 mln	49,2 mln	50,5 mln
7. a. Aantal fte's (gemiddeld)	644,0	647,3	649,4
b. Vast en tijdelijk personeel (gemiddeld)	621,9	626,8	625,1
c. Inhuur (gemiddeld)	22,1	20,5	24,3
8. Personeelskosten per fte	75.780	76.010	77.760
9. Bruto investeringen (inclusief baggerwerken) *	108,9 mln	121,8 mln	134,0 mln
10. Boekwaarde vaste activa	524,9 mln	577,4 mln	502,4 mln
11. Verzekerde waarde vaste activa	892 mln	900 mln	870 mln
12. Eigen vermogen	34,9 mln	21,0 mln	43,7 mln
13. Voorzieningen	14,9 mln	8,6 mln	11,0 mln
14. Langlopende geldleningen	402,8 mln	499,9 mln	393,6 mln
15. Belastingopbrengsten	169,9 mln	171,7 mln	163,8 mln
16. Aantal woonruimten ingezetenen	521.581	519.800	516.995
17. Ingezetenenomslag per woonruimte	102,91	102,91	97,63
18. Totale WOZ-waarde gebouwd	162.996 mln	161.333 mln	167.240 mln
19. Omslag gebouwd per waarde-eenheid	0,0277%	0,0277%	0,0215%
20. Aantal belastinghectaren overige ongebouwd en natuur	81.282	81.400	81.527
21. Omslag overige ongebouwd per hectare	75,77	75,77	73,11
22. Omslag natuur per hectare	4,00	4,00	4,00
23. Omslag wegen per hectare	303,08	303,08	146,22
24. Aantal vervuilingseenheden	1.529.973	1.537.800	1.545.580
25. a. Zuiveringsheffing per v.e.	47,25	47,25	51,38
b. Verontreinigingsheffing per v.e.	47,25	47,25	51,38

* Inclusief project "Kustversterking Katwijk" (2015: € 4,5 mln: 2014, € 25,2 mln)

Samenvatting

Algemeen

Het college van dijkgraaf en hoogheemraden concludeert dat de in de programmabegroting 2015 gestelde doelstellingen en prestaties zijn behaald. De bijstellingen zijn waar nodig tijdig in de bestuursrapportages gemeld en door de verenigde vergadering geaccordeerd.

Een terugblik op 2015 laat met name zien dat Rijnland een organisatie in verandering is. In 2014 is het Organisatie Verbeter Plan (OVP) vastgesteld en de uitvoering is in volle gang. Dit beoogt de projectbeheersing te verbeteren en onze cultuur omgevingsgerichter te maken. Ook is de organisatie druk bezig met het (door-)ontwikkelen van assetmanagement en prioritering, waardoor er steeds meer grip ontstaat op de programmering voor de komende jaren. Door de transitiefase waar de organisatie nu in zit, komen we soms voor onverwachte verrassingen te staan in de projecten.

Projecten hebben te kampen met vertragingen, en kredieten zijn soms te krap geraamd. In de loop van 2015 is daardoor de wens ontstaan om sneller meer in control te komen. Dit is ook met het bestuur gedeeld. Hierop zijn diverse acties genomen: de risico's (op krediet over- en onderschrijding) in de huidige kredieten zijn zo goed mogelijk in beeld gebracht, om verrassingen voor te zijn; DT en het College van D&H werken aan de onderlinge communicatie, om zo dilemma's vaker en eerder te delen en verwachtingen over en weer uit te spreken. Tot slot is het cultuurtraject van het Organisatie Verbeter Plan aangescherpt.

Het programmajaarverslag 2015 is opgesteld en door de accountant gecontroleerd. De accountant heeft de controle van het programmajaarverslag 2015 afgesloten met een volledig goedkeurende verklaring op gebied van getrouwheid en rechtmatigheid.

I. De middelen

Het financieel resultaat over 2015 is € 3,0 mln positief. Van het resultaat heeft ca. € 1,9 mln een incidenteel karakter en is € 1,1 mln structureel. De structurele mutaties zijn of worden meegenomen in de burap over 2016 en het meerjarenperspectief 2017-2020. Inclusief de twee eerdere begrotingswijzigingen is het resultaat € 9,1 mln positief (-/- 5,3% tov begrote nettolasten). De gerealiseerde investeringsuitgaven komen uit op € 108,9 mln oftewel bijna 90% van de begroting en binnen de bestuurlijk afgesproken marge in burap-2 van 2015. De oorzaken voor de bijstellingen zijn overwegend gelegen in vertragingen en veelal bestuurlijk vastgestelde scopewijzigingen (piekbergingslocaties, meerdere zuiveringstechnische werken, en enkele regionale keringen).

II. De programma's

Veiligheid

Het resultaat van het programma veiligheid ten opzichte van de gestelde doelen in de begroting 2015 is voor de primaire keringen volgens plan verlopen. In de regionale keringen zijn weliswaar weer grote vorderingen geboekt, maar in enkele projecten is een vertraging opgelopen.

De kustversterking Katwijk is succesvol afgerond en de versterking van de IJsseldijk te Gouda ligt op schema.

Kustversterking Katwijk afgerond

Ook zijn diverse regionale kadeprojecten opgeleverd. Een aantal regionale kadeprojecten uit de Top 25 is vertraagd, waarvoor de provincies uitstel hebben verleend. Door deze vertraging, maar ook door optimalisaties en aanbestedingsvoordelen in andere kadeprojecten, zijn de programma-uitgaven lager. Voor enkele projecten is sprake van hogere uitgaven dan begroot door scopewijziging of versnelling.

Voldoende water

Het resultaat van het programma voldoende water ten opzichte van de gestelde doelen in de begroting 2015 is goed. Het programma wateroverlast en peilbeheer loopt goed, in veel projecten zijn maatregelen uitgevoerd. De Leendert de Boerspolder is succesvol afgerond. Via dit project is meer berging aan de bergingsrekeningcourant toegevoegd, maar ook een pilot met een dijkdoorbraak uitgevoerd. In de regio Aalsmeer is een integraal watergebiedsplan gestart, dus inclusief de KRW-opgave. In 2015 trad de nieuwe Keur in werking, wat leidde tot minder vergunningaanvragen en voorsnog meer overleg vooraf en meer meldingen. Het baggerprogramma loopt volgens planning. Wel is op twee locaties asbest aangetroffen in de bagger en loopt een geschil met een aannemer.

Uitvoering watergebiedsplan Vierambachtspolder

De renovatie van boezemgemaal Gouda is nagenoeg afgerond en de voorbereidingen voor de renovatie van Spaarndam zijn in volle gang. Ook het renoveren van poldergemalen loopt volgens planning. Vanwege een eenmalige besparing – in de begroting 2015 opgenomen – hebben we in 2015 minder gemalen opgeleverd dan in voorgaande jaren. Een nieuw cluster gemalen is in voorbereiding. Ruim 2000 overige kunstwerken zijn geïnspecteerd en op basis van assetmanagement geprioriteerd. De meest urgente zijn opgepakt in 2015, de volgende serie staat op de rol voor 2016.

***In 2015 opgeleverd poldergemaal
Elstgeesterpolder-West***

Gezond water

De meeste maatregelen uit de eerste planperiode van de KRW zijn afgerond. Rijnland heeft het beheer en onderhoud aangepast aan de nieuwe situatie en de monitoring gestart. In 2015 heeft de VV de aanpak voor de tweede planperiode van de KRW vastgesteld; ondertussen zijn we gestart met de voorbereiding van de geprioriteerde waterlichamen. We hebben onderzoek naar agrarische emissies afgerond en werken samen met de sector aan een maatregelenpakket. In 2015 hebben we op drie zwemwaterlocaties maatregelen uitgevoerd. Om te bepalen of de locaties hiermee voldoen aan de Europese normen, moet volgens de richtlijnen meerdere keren (minimaal 16 keer) worden gemeten. Hierdoor is dit pas na het zwemseizoen 2016 bekend. Op twee locaties verwachten we dat de beheerder eerst achterstallig onderhoud uitvoert. Samen met waterschap HDSR zijn we een verkenning gestart naar de uitbreiding van de Kleinschalige Water Aanvoer.

Voor het tactische doel Afvalwaterketen zijn in 2015 de afspraken uit de begroting in belangrijke mate behaald. Er is voorspoedig gewerkt aan de diverse geplande renovaties en modificaties. Accent lag op de uitvoering van de centralisaties in de regio Oude Rijnzone, regio Haarlemmermeer, de procesautomatisering, ATEX én de renovaties van de zuiveringen Velsen en Leiden Zuid-West.

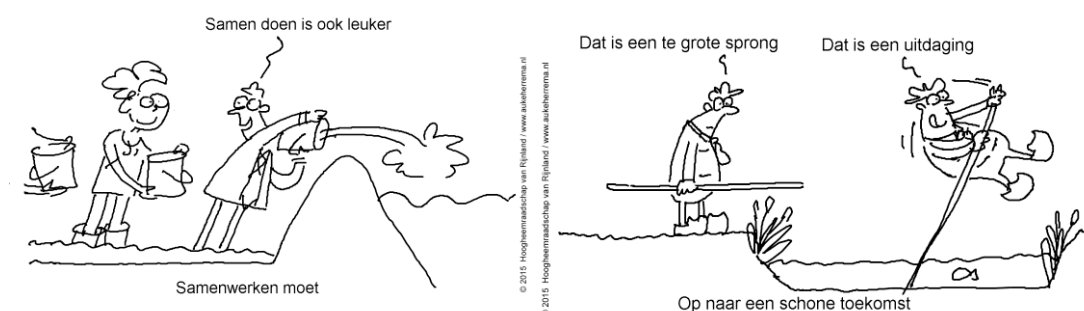
Opgeleverd in 2015

De samenwerking met de waterketenpartners (gemeenten en drinkwaterbedrijven) verloopt goed. Rijnland en Dunea werken samen aan het beheer en onderhoud van de Rijnlandse persleidingen. Ook in de verdere verduurzaming van de waterketen zijn stappen gezet.

Bestuur, Organisatie & Dienstverlening (BOD)

Rekeninghoudend met de transitiefase waarin Rijnland zich bevindt zijn de resultaten van het programma Bestuur, Organisatie en Dienstverlening ten opzichte van de begroting 2015 goed. Rijnland heeft stappen gemaakt in het 'van buiten naar binnen denken': zo wordt binnen alle lopende projecten door de omgevingsmanagers voortdurend bekeken in hoeverre de omgeving goed is meegenomen. In het reguliere werk zorgen de relatiebeheerders voor nauwe contacten met onze omgeving.

Na de waterschapsverkiezingen, die succesvol verlopen zijn, is het nieuwe bestuur aangetreden. Het bestuur vraagt aandacht voor 'vernieuwend besturen' en laat zien dat niet alleen het wat en waarom, maar ook het hoe van ons werk meer aandacht verdient. Dit gebeurt door het benoemen van de vijf bestuurlijke thema's waar de komende bestuursperiode extra op ingezet zal worden: Participatie, Dienstverlening, Deregulering, Innovatie en Duurzaamheid.

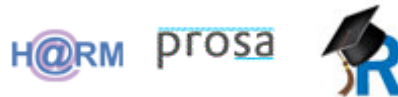

Cartoons gebruikt tijdens het WBP-traject

Op organisatievlak heeft Rijnland zich in 2015 ook ontwikkeld conform de afspraken uit de begroting en het OrganisatieVerbeterPlan (OVP). Medewerkers krijgen steeds meer regie over hun eigen carrière: via de Aquademie en tools als H@RM kan de medewerker zelf steeds meer beslissen. Tevens is er medio 2015 een evaluatie geweest van de cultuurverandering van het OVP. Dit heeft geleid tot een aanscherping van het OVP, met een einddatum (december 2016) en duidelijke mijlpalen in juni 2016 en december 2016.

Op het gebied van informatievoorziening zijn ook de nodige resultaten bereikt. De herautomatisering van de financieel administratieve processen is per 1 januari 2016 gerealiseerd; de applicatie Prosa is in gebruik genomen, net als H@RM.

In 2015 heeft Rijnland op diverse vakgebieden hecht samengewerkt met diverse (buur)waterschappen. Dit resulteert onder meer in een samenwerkingsverband met Schieland en de Krimpenerwaard op administratievlak per 1 januari 2016, en het gebied van informatisering en automatisering per 1 januari 2017. Van belang is dat de beveiligingsmaatregelen, die Rijnland moet nemen in het kader van informatiebeveiliging vanwege een nieuwe risicoanalyse, zijn toegenomen. De maatregelen met hoge prioriteit zijn grotendeels in 2015 uitgevoerd, overige maatregelen worden gepland in 2016.

Op het gebied van duurzaamheid en innovatie is in 2015 een stip aan de horizon ontwikkeld, die in de VV van maart 2016 zal worden vastgesteld. De maatregelen waardoor Rijnland aan de energiedoelstellingen in 2020 kan voldoen, zijn in 2015 in beeld gebracht. Na vaststelling van de Energiestrategie door de VV wordt gestart met de realisatie.

III. *Risico's en weerstandsvormen*

Rijnlands weerstandscapaciteit bleek over 2015 meer dan voldoende robuust, met als reden:

- de genomen maatregelen voor risicobeheersing,
- in combinatie met het positieve jaarrekeningresultaat en
- de hoogte van de algemene reserves.

Dat een risico niet persé een bedreiging hoeft te zijn, blijkt uit de kansen die Rijnland in 2015 heeft 'gepakt'. Zo zijn er meer eigendomspercelen verkocht dan begroot, is de leningenportefeuille herzien, waardoor de lage rente voor lange tijd is geborgd en werd na meerdere overleggen een financiële bijdrage ontvangen van de provincie Noord-Holland in de investeringskosten van de gerenoveerde burg en sluis in Spaarndam. Hierdoor konden de kapitaallasten significant naar beneden worden bijgesteld.

Gerenoveerde brug en sluis te Spaarndam

IV. *Exploitatie, investeringen en personeel*

Exploitatie

Het programmajaarverslag 2015 sluit ten opzichte van de 2^e Burap met een positief exploitatieresultaat van € 3,0 mln. Het overschot heeft vooral betrekking op de taakuitoefening. Het exploitatieoverschot van € 3,0 mln is in hoofdzaak veroorzaakt door:

Meevallers:

- lagere onderhoudskosten (o.a. aanbestedingsvoordelen cultuurtechnisch onderhoud en niet gebruikt preventief onderhoudsbudget)	€ 2,0
- minder ondersteunende hulpmiddelen (o.a. representatie, dienstkleding, drukwerk en hard- en software)	€ 0,8
- minder verstrekte subsidies en lagere betaalde bijdrage HWBP	€ 0,3
- diverse afrekeningen 2014/2015 van met name verbonden partijen	€ 0,4
- lagere kosten vuilafvoer, portokosten, publicaties en overigen	€ 0,4
- lagere kosten advies en onderzoek derden	€ 0,2
- lagere rentekosten en budget onvoorzien niet aangewend	€ 0,3
- meer geactiveerde personele lasten, m.n. in vierde kwartaal 2015	€ 1,0
- hogere personele baten door meer detacheringen, o.a. HWBP-bureau	€ 0,7
- hogere opbrengst uit verkoop van eigendommen m.n. in vierde kwartaal	€ 2,0
- minder kapitaallasten brug en sluis Spaarndam door bijdrage provincie	€ 1,2
- hogere opbrengst opstalrechten en huren eigendommen	€ 0,5
- meer opgelegde aanslagen ingezetenen, gebouwd, ongebouwd en zuiveringsheffing huishoudens als gevolg van verbetering belastingbestanden	€ 1,0

Totaal meevallers	€ 10,8

Tegenvallers:

- minder opgelegde bedrijfsaanslagen zuiverings- en verontreinigingsheffing belastingjaren over de jaren 2013-2015 door diverse externe ontwikkelingen	-/- € 2,2
- hogere kosten kwijschelding en oninbaarheid belastingen	-/- € 0,6
- minder bouwrente geactiveerd door o.a. lagere rente en investeringen	-/- € 1,4
- hogere slibafvoer kosten als gevolg van met name een hoeveelheidsverschil	-/- € 0,8
- extra storting in de wachtgeld- en pensioenvoorziening dagelijks bestuur vanwege lagere rekenrente en nieuwe wachtgeldverplichtingen	-/- € 0,9
- hogere afschrijvingskosten o.a. door eerdere opleveringen dan begroot en annulering van investeringsproject 'groot onderhoud compartimeringswerken'	-/- € 1,9

Totaal tegenvallers	-/- € 7,8

Investeringsen

De werkelijke bruto-investeringen in 2015 ad € 108,9 mln (inclusief baggerwerken) komen uit op bijna 90% van de investeringsbegroting van € 121,8 mln. Het bereikte investeringsniveau valt binnen de bij de 2^e bestuursrapportage afgesproken bandbreedte van plus of min € 4,0 mln, oftewel € 102,0 tot € 110,0 mln.

Personeel

Het 12-maands gemiddelde ziekteverzuim is voor Rijnland in 2015 uitgekomen op 4% (openbaar bestuur 2014: 4,6%). Dit is lager dan de gestelde doelstelling van 4,5%. Ten opzichte van 2014 is het ziekteverzuimpercentage 2015 gedaald met 0,3%.

De werkelijk eigen formatie van vaste en tijdelijke dienstverbanden bedraagt eind 2015 605,3 fte (begroot: 626,8 fte). Als gevolg van een bezuinigingsmaatregel is de begrote eigen formatie verlaagd van 632,2 naar 626,8 fte in 2015. Inclusief inhuur was de gemiddelde formatie over 2015 644,0 fte, terwijl 647,3 fte was begroot.

1. Jaarverslag 2015 per programma

1.1 Programmaverantwoording 2015

De activiteiten van Rijnland zijn ondergebracht in vier programma's: Veiligheid, Voldoende water, Gezond water en Bestuur, Organisatie en Dienstverlening (BOD).

Een toelichting op de gestelde doelen, de gerealiseerde resultaten en de bijbehorende middelen per programma volgt in de volgende paragrafen.

De netto kosten (kosten na aftrek van opbrengsten) van de programma's zijn:

1.1.1 Exploitatierekening naar programma's

Bedragen x € 1 mln

No.	Omschrijving	Jaarrekening 2015	Begroting na wijziging 2015	Begroting 2015	Jaarrekening 2014
		€	€	€	€
	Netto kosten van de programma's				
1.	Veiligheid	25,9	27,2	27,4	20,5
2.	Voldoende water	49,1	54,6	55,4	44,2
3.	Gezond water	72,1	71,5	73,9	72,5
4.	Bestuur, organisatie en dienstverlening	31,6	30,4	31,7	30,1
	Totaal netto kosten van de programma's	178,7	183,7	188,4	167,3
	Waterschapsbelastingen	169,9	171,7	172,0	163,8
	Resultaat voor bestemming	-/- 8,8	-/- 12,0	-/- 16,4	-/- 3,5
	Onttrekkingen aan reserves	2,1	2,2	0,5	0,6
	Egalisatie van tarieven	16,8	16,8	16,8	9,8
	Toevoeging rente aan reserves	-/- 1,0	-/- 0,9	-/- 0,9	-/- 0,9
	Toevoeging algemene reserves	0,0	0,0	0,0	-/- 0,8
	Toevoeging egalisatie reserves	-/- 6,1	-/- 6,1	0,0	0,0
	Nog te bestemmen resultaat	3,0	-/- 0,0	0,0	5,2

In de volgende paragrafen worden de resultaten en bijbehorende middelen ten opzichte van de primaire begroting per programma toegelicht.

1.1.2 Veiligheid

Portefeuillehouders: M. Kastelein (veiligheid), H. Pluckel (kustbeheer)

Programmadirecteur: A.W.G. Bol

1.1.2.1 Strategische doelstelling van het Programma Veiligheid

Het eerste strategische doel van het WBP4 is om de inwoners en voorzieningen in het gebied te beschermen tegen overstromingen. Het programma veiligheid kenmerkte zich in 2015 door afronding van veel uitvoeringswerken en voor de regionale keringen ook door een overgang naar 'duurzaam beheer en onderhoud'.

Het resultaat van het programma veiligheid ten opzichte van de gestelde doelen in de begroting 2015 is voor de primaire keringen volgens plan verlopen. In de regionale keringen zijn weliswaar weer grote vorderingen geboekt, maar is in enkele projecten ook een vertraging opgelopen.

Kustwerk Katwijk en diverse regionale kadeprojecten zijn opgeleverd. Een aantal regionale kadeprojecten uit de Top 25 is vertraagd waarvoor de provincies uitstel hebben verleend. Door deze vertraging, maar ook door optimalisaties en aanbestedingsvoordelen in andere kadeprojecten, zijn de programma-uitgaven lager. Voor enkele projecten is sprake van hogere uitgaven dan begroot door scopewijziging of versnelling.

Het strategische doel is onderverdeeld in twee tactische doelen: 'in stand houden van stabiele keringen' en 'goed beheer'.

1.1.2.2 Tactisch doel: In stand houden van stabiele keringen

Primaire keringen

De primaire waterkeringen moeten volgens het WBP4 eind 2015 'op orde' zijn. Dit betekent voor Rijnland versterking van de 'zwakke schakels' langs de kust en verzwaring van de IJsseldijk bij Gouda. Voor de IJsseldijk is bestuurlijk overeengekomen dat dit later wordt, namelijk 2021 voor de urgente delen. De realisatie van de niet-urgente delen start na 2023. De beoogde resultaten voor 2015 waren: afronden van de kustversterking Katwijk en afronden van de voorbereiding van het eerste spoor voor de versterking van de IJsseldijk Gouda.

In 2015 zijn de volgende resultaten bereikt:

- Kustwerk Katwijk is op 19 februari 2015 feestelijk geopend. Het krijgt veel positieve reacties en (media)aandacht. De restpunten zijn in 2015 afgerond. In 2016 worden in opdracht van de gem. Katwijk nog wat aanvullende werkzaamheden uitgevoerd. Ook de procedures voor de nadeelcompensatie lopen door.
- Versterking IJsseldijk Gouda: De verkenningsfase is in februari 2015 afgerond met het vaststellen van het voorkeursalternatief voor de urgente delen. Het ontwerp van het voorkeursalternatief is gereed. In het najaar is de subsidie voor de planuitwerking definitief toegezegd.
- Dijkversterking Centraal Holland loopt volgens schema: Het voorstel voor de nieuwe status van de C-keringen (o.a. de Spaarndammerdijk) ligt in 2016 ter besluitvorming voor. Fase I van het onderzoek naar de ruimtelijke kwaliteit van de Lekdijken is afgerond. De globale toetsing van de A-keringen (Lekdijken) en de C-keringen is afgerond en de gedetailleerde toetsing is in uitvoering. Het vervolg (hoe de veiligheidsopgave programmatisch aan te pakken) wordt nu voorbereid.

Regionale keringen

De bestuurlijke doelstelling bij vaststelling van het WBP4 (2008) was om de veiligheid van regionale keringen in 2020 'op orde' te hebben. Deze doelstelling is in de loop van de jaren door uw vergadering bijgesteld. Bij het vaststellen van de programmabegroting 2015 was het doel voor de regionale keringen dat de 25 meest risicovolle strekkingen ('Top25', 138 km) eind 2015 veilig zijn en in 2016 gereed. Toen is ook de ambitie om d.m.v. verbetering van de 'Top 50' in 2025 'op orde' te zijn, bestuurlijk losgelaten om de ambities te koppelen aan duurzaam financieel beleid. De nieuwe aanpak is erop gericht om het oplopen van achterstanden te beperken en stabiliteit geleidelijk te verbeteren.

De beoogde resultaten voor 2015 waren de uitvoering van de laatste projecten van de 'Top 25' met daarin een besparing van €4,5 mln door optimalisaties, afhandelen van alle aanvragen voor legalisatie van niet-waterkerende objecten op de Top 25-trajecten, de voorbereiding van de ca. 12 km reeds gestarte projecten uit de voormalige 'Top 50' en het herprogrammeren van de overige werken conform de bestuurlijk bijgestelde ambitie.

In 2015 zijn de volgende resultaten bereikt:

- De provincies zijn akkoord gegaan met de nieuwe aanpak voor de regionale keringen en hebben tevens uitstel verleend voor de laatste projecten uit de Top25.
- Top 25 (138 km): In totaal is 125 km van de Top 25 nu 'veilig' (opgeleverd) en 100 km 'gereed' (project volledig afgerond incl. nazorg).
 - De kadestrekkingen Grietpolder, Schoutenvaart, Veender- en Lijkerpolder, Starrevaart en Damhouderspolder, Oostvaart en deeltrajecten van Oosting Zoeterwoude Dorp zijn opgeleverd.
 - De 5 laatste projecten uit de Top 25 hebben vertraging opgelopen waardoor het doel dat in 2016 de Top 25 gereed niet meer haalbaar is. Redenen zijn vertraging in overleg met provincie en gemeenten over kostenverdeling, uitloop in verkrijgen van overeenstemming met grondeigenaren, opnieuw doorlopen projectplanprocedure i.v.m. wijziging van het ontwerp en personele capaciteit. De provincies hebben uitstel verleend voor de Top 25 tot 2018.
 - Van de verwacht optimalisaties is op dit moment € 3,5 mln ingeboekt. Voor de opgeleverde projecten Oostvaart en Starrevaart en Damhouderspolder wordt verwacht dat bij de afsluiting in 2016 nog €1,5 mln meer kan worden ingeboekt, zodat het totale verwachte optimalisatievoordeel van 4,5 mln naar verwachting wordt gehaald.
- Overige regionale keringen: In 2015 is in totaal 14 km regionale kering op orde gebracht en waren andere trajecten in uitvoering of voorbereiding.
 - De reeds gestarte Top 50 loopt volgens planning: de kadestrekking Gogerpolder is opgeleverd (2 km), langs de Enkele Wiericke is ca. 500 m droogtescheuren en lage stabiliteit als spoedmaatregel n.a.v. de droogte hersteld. De eerste fase van de strekkingen bij Aalsmeer (2 km) is in uitvoering. De voorbereiding van de overige trajecten verloopt volgens planning. Voor de Zijldijk wordt samengewerkt met de gemeente en provincie.
 - Overig: In 2015 zijn projecten voor in totaal 12 km kadestrekkingen opgeleverd. Ook zijn 10 spoedmaatregelen getroffen, zoals het herstellen van verzakkingen en lekkages van keringen. Daarnaast is ruim 6 km werk in uitvoering en is in 2015 werk voorbereid dat in 2016 zal worden uitgevoerd. Door een efficiënte projectaanpak, goedkopere aanbestedingen en voorspoedige uitvoering zijn de kosten aanzienlijk lager dan geraamd.
- Legalisatie niet-waterkerende objecten:
 - Handhaving is bij projecten betrokken om, voorafgaand aan de werkzaamheden, ondersteuning te verlenen bij het inventariseren van objecten die op de keringen staan. In totaal zijn 100 brieven verstuurd. Bij afgeronde projecten heeft handhaving inventarisaties uitgevoerd t.b.v. naleving van vergunningen en geldende regels. In de komende jaren zal, gelet op de nieuwe gedereguleerde regelgeving, nagegaan worden of op resterende niet-waterkerende objecten handhavend optreden nodig is.

1.1.2.3 Tactisch doel: Goed beheer

In het WBP4 staan veel maatregelen voor reguliere werkzaamheden: beheren, bedienen, uitvoeren van klein en groot onderhoud. Naast de dijkverzwaring is instandhouding (ophoging) noodzakelijk.

Primaire keringen

Voor de primaire keringen zijn in de begroting 2015 geen specifieke resultaten benoemd.

Regionale keringen

De beoogde resultaten voor 2015 waren ophogen, instandhouding en verbeteren van 10 km keringen, (droogte)inspecties van ruim 1000 km keringen en waterkerende kunstwerken en tenslotte het doorvoeren van de deregulering. In 2015 zijn de volgende resultaten bereikt:

- Ophogen, instandhouding en verbetering van 10 km dijken (€3 mln): zie 1.2.2.
- Inspectie: in 2015 is de reguliere voorjaarsinspectie uitgevoerd in is in de zomer droogte-inspectie uitgevoerd.
 - Voorjaarsinspectie: In het voorjaar zijn alle regionale keringen geïnspecteerd. Op 2 locaties zijn direct maatregelen genomen. In 10 polders zijn herstelwerkzaamheden afgerond of in gang gezet (zie 1.2.2). De overige benodigde werkzaamheden zijn geprogrammeerd voor dit jaar of de langere termijn. Tijdens de inspecties zijn de kunstwerken geïnspecteerd op lekkages. Er zijn geen buitengewone lekkages geconstateerd waarvoor onderhoud urgent is.
 - In juli is gestart met de droogte-inspectie. Op 2 locaties, langs de Enkele Wiericke en bij de Doespolder zijn maatregelen genomen (zie 1.2.2).
 - Vergunningverlening / handhaving: Per 1 juli 2015 zijn de nieuwe Keur en uitvoeringsregels in werking getreden; hierdoor zijn kleine objecten zoals schuurtjes en schuttingen niet meer vergunningplichtig. In 2015 zijn daadwerkelijk minder vergunningen verleend (zie verder bij programma Voldoende Water).

1.1.2.4 Wat heeft het programma Veiligheid in 2015 gekost?*Exploitatiekosten Programma Veiligheid 2015*

Bedragen x € 1 mln

Programma Veiligheid	Jaarrekening 2015	Begroting na wijziging 2015	Begroting 2015	Verschil 2015	Verschil in %
Netto exploitatiekosten	25,9	27,2	27,4	-/- 1,5	-/- 5,5%

De grootste meevaller betreft de verlaagde kapitaallasten voor de brug en sluis in Spaarndam (-/- € 1,2 mln) als gevolg van de bijdrage van de provincie. Daar staat tegenover dat diverse kadeverbeteringswerken eerder zijn opgeleverd dan begroot (+/+ € 0,8 mln). De opbrengst van opstalrechten 'op en aan keringen' ligt € 0,5 mln hoger dan begroot, een structureel voordeel mede doordat de tarieven geleidelijk aan marktconform worden gemaakt. Meer hierover in de risicoparagraaf.

De onderhoudskosten zijn € 0,5 mln lager dan begroot. Het betreft overwegend cultuur-technisch onderhoud en onderhoud aan de ringvaart van de Haarlemmermeer. Overige onderschrijdingen deden zich voor op de jaarlijkse bijdrage voor het Hoogwaterbeschermingsprogramma en minder personele uitgaven, mede door vergoede, niet begrote detacheringen bij het HWBP-bureau.

Bruto-investeringsuitgaven Programma Veiligheid 2015

Programma Veiligheid	Werkelijk 2015	Begroot 2015	Prognose Burap-2 2015	% van Begroot
Begroting gecorrigeerd voor concernbrede korting				
Bruto-investeringen (x € 1 mln)	24,9	30,9	20,4	81%

Per saldo is in 2015 € 6,0 mln. minder aan investeringsuitgaven gedaan dan begroot. In Burap-2 werd verwacht nog minder investeringsuitgaven te zullen doen in 2015, maar met name door een voorspoedige uitvoering van vier kadetrajecten uit de Top 25 zijn de uitgaven evenwel hoger dan de prognose uit Burap-2.

Dit heeft de volgende oorzaken:

- Hogere uitgaven door scopewijzigingen: o.a. Kustwerk Katwijk (extra werkzaamheden aan het Uitwateringskanaal, nadeelcompensatie).
- Lagere uitgaven door minder uitbesteden of aanbestedingsvoordelen: o.a. verbetering IJsseldijk Gouda, overige regionale keringen.
- Lagere uitgaven door scopewijzigingen: o.a. VV besluit om project balgstuw Aalsmeer te beëindigen.
- Lagere uitgaven door optimalisaties: diverse werken uit de Top 25 en de overige regionale keringen (zie 1.2.2).
- Lagere uitgaven door vertragingen als gevolg van in- en externe oorzaken: diverse werken uit de Top 25. De interne oorzaken zijn inmiddels aangepakt.

1.1.3 Voldoende water

Portefeuillehouder: J.J.J. Langeslag

Programmadirecteur: A.W.G. Bol

1.1.3.1 Strategische doelstelling van het Programma Voldoende Water

Voldoende Water – niet te veel en niet te weinig – bieden aan de gebruiksfuncties in een gebied, daarbij anticiperend op klimaatontwikkelingen. Daar draait het om bij dit strategische doel. Goed beheer en onderhoud, en een goede inrichting met voldoende berging maken dit mogelijk. Toekomstbestendigheid, efficiency en duurzaamheid zijn daarbij sleutelbegrippen. Maatwerk, goede samenwerking en communicatie met belanghebbenden zijn essentieel.

Het resultaat van het programma voldoende water ten opzichte van de gestelde doelen in de begroting 2015 is goed. Het programma wateroverlast en peilbeheer loopt goed, in veel projecten zijn maatregelen uitgevoerd. De Leendert de Boerspolder is succesvol afgerond. Via dit project is meer berging aan de bergingsrekeningcourant toegevoegd, maar ook een pilot met een dijkdoorbraak uitgevoerd. In de regio Aalsmeer is een integraal watergebiedsplan gestart, dus inclusief de KRW opgave. In 2015 trad de nieuwe Keur in werking, wat leidde tot minder vergunningaanvragen en vooralsnog meer overleg vooraf en meer meldingen. Het baggerprogramma loopt volgens planning. Wel is op twee locaties asbest aangetroffen in de bagger en loopt een geschil met een aannemer. De renovatie van boezemgemaal Gouda is nagenoeg afgerond en de voorbereidingen voor de renovatie van Spaarndam zijn in volle gang. Ook het renoveren van poldergemalen loopt volgens planning. Vanwege een eenmalige besparing hebben we in 2015 minder gemalen opgeleverd dan in voorgaande jaren. Een nieuw cluster gemalen is in voorbereiding. Ruim 2000 overige kunstwerken zijn geïnspecteerd en op basis van assetmanagement geprioriteerd. De meest urgente zijn opgepakt in 2015, de volgende serie staat op de rol voor 2016. In 2015 hebben we samen met de gemeente Noordwijk en belanghebbenden grondwateroverlast opgepakt.

1.1.3.2 Tactisch doel: Goed Grondwaterbeheer

Het beheren van het grondwater is onderdeel van de taak die Rijnland heeft als integraal waterbeheerder. Ook provincies, gemeenten en ingelanden hebben een eigen verantwoordelijkheid. In de eigen Rijnlandse plannen heeft grondwater een rol bij de systeemanalyse en bij de beschrijving van effecten van maatregelen. Samenwerking met de gemeenten en andere partijen rond het grondwaterbeheer wordt steeds meer een vanzelfsprekendheid.

In 2015 heeft Rijnland iets meer vergunningen en juist minder meldingen verwerkt dan in voorgaande jaren voor grondwateronttrekkingen. Vanuit handhaving is veel tijd geïnvesteerd in het binnenhalen van grondwateropgaven van rapportage plichtige bedrijven. Bijna 100 onttrekkingen zijn daadwerkelijk gecontroleerd, waarvan 95% voldeed aan de voorschriften.

Rijnland heeft in nauwe samenwerking met de gemeente Noordwijk, en in overleg met de bewoners, besluiten genomen om de grondwateroverlast die (deels) wordt veroorzaakt door de kustversterking, te verminderen.

1.1.3.3 Tactisch doel: Goed Oppervlaktewaterbeheer

Het voeren van een goed peilbeheer, en hiervoor actueel houden van peilbesluiten, is een van Rijnlands kerntaken. Hiertoe moet het watersysteem voldoen aan wettelijk vastgestelde normen. Dit geldt voor zowel de boezem als de polders.

Boezem

De VV heeft in 2002 in de studie waterbezwaar bepaald welke maatregelen nodig zijn om de boezem op orde te brengen: vergroten boezemgemaal Katwijk, aanleg van piekberging Nieuwe Driemanspolder en Haarlemmermeer. In 2015 startte de actualisatie van deze studie onder andere naar aanleiding van nieuwe klimaatscenario's.

De voorbereidingen voor de aanleg van de piekberging Nieuwe Driemanspolder lopen goed: zowel de onteigeningsprocedure als de aanbesteding startten in 2015 en ronden we af begin 2016. In verband met de actualisatie van de boezemstudie hebben we in 2015 even pas op de plaats gemaakt bij de piekberging Haarlemmermeer. Zowel het opstellen van het ontwerp, als het besluit rond onteigening zijn een half jaar uitgesteld en de onderhandelingsperiode voor verwerving van de gronden is verlengd. Minnelijke verwerving van de resterende gronden is (nog) niet gelukt. Daardoor zijn de uitgaven in 2015 ca. 6,1 mln. lager dan begroot.

In 2015 ronden we de aanleg van extra open water in de boezem in het project Leendert de Boerspolder af. Niet alleen heeft Rijnland hiermee ca. 6 ha meer water op de bergingsrekeningcourant van de boezem, we hebben de polder ook natuurvriendelijk ingericht met recreatiemogelijkheden. Bovendien hebben we het benodigde doorsteken van de kering gebruikt voor een proef over de sterkte van veenkeringen. Een proef, samen met diverse andere partijen en onder grote (inter)nationale belangstelling.

Polders

De VV heeft in 2007 met het vaststellen van het Masterplan Wateroverlast de globale wateropgave en te nemen maatregelen bepaald. Voor de nadere uitwerking startte Rijnland in 2007 in een viertal gebieden als pilot een watergebiedsplan.

Het watergebiedsplan Vierambacht is ondertussen afgerond. Stevige neerslag in de zomer in 2015 liet zien dat de maatregelen effect hebben: de omliggende polders hadden veel overlast terwijl de overlast in Vierambacht beperkt bleef. In die omliggende polders – de watergebiedsplannen Nieuwkoop en Wassenaarschepolder – loopt de uitvoering volop. In Zuid-Kennemerland voert de gemeente een belangrijk deel van de benodigde werkzaamheden uit in synergie met eigen werkzaamheden. Maar ook in Polder de Noordplas en delen van de watergebiedsplannen Boskoop, Duin- en Bollenstreek en Zuidgeest loopt de uitvoering volop.

In delen van deze gebieden en in de Haarlemmermeerpolder en het watergebiedsplan Reeuwijk bereiden we de uitvoering nog voor, of werken we nog, samen met de omgeving aan het bepalen van de opgave en het maatregelenpakket. Waar zich kansen voordoen buiten een van de lopende watergebiedsplannen pakken we deze op via de "Flying Squad". In de regio Aalsmeer startten we in 2015 een nieuw watergebiedsplan waarbij we ook de KRW-opgave in een viertal waterlichamen integraal meenemen.

Stedelijke waterplannen

Met diverse gemeenten heeft Rijnland een stedelijk waterplan opgesteld. Deze plannen zijn de afgelopen jaren bijgesteld in ambities en worden nu uitgevoerd. Een groot deel is ondertussen afgerond. Zoveel mogelijk ronden we deze plannen (versneld) af, en gaan we over op een zgn. strategische agenda. Hierbij leggen we samen met de gemeente de langjarige visie en doelen vast, en stellen we samen een kortlopende uitvoeringsagenda op. Met de gemeente Haarlemmermeer en Katwijk loopt dit proces.

Waterakkoorden

Rijnland heeft waterakkoorden gesloten met de omliggende waterbeheerders. Elke vijf jaar moet de kostprijs worden herzien en, al dan niet, het hele waterakkoord. Met Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden hebben we overeenstemming bereikt over een nieuw vereenvoudigd waterakkoord Sluis Bodegraven. Dit leidt tot jaarlijks ca. € 0,3 mln. aan minder opbrengsten. In deze onderhandeling zijn ook de kosten voor de Kleinschalige water Aanvoorzieningen (KWA, zie Gezond Water - verzilting) meegenomen. De VV heeft dit in september 2015 vastgesteld.

1.1.3.4 Tactisch doel: Goede Inrichting

Keur en legger

De nieuwe Keur en uitvoeringsregels traden op 1 juli 2015 in werking. Deze nieuwe keur gaat uit van "ja tenzij" in plaats van "nee, tenzij" uit de huidige Keur. Het aantal vergunningen nam daardoor conform verwachting af van bijna 1100 in 2014 naar ca. 800 in 2015. De VV heeft in juni 2015 de Legger watergangen vastgesteld. We steven hierbij naar jaarlijkse actualisatie, maar zijn wel afhankelijk van kwalitatief goede luchtfoto's. We hebben ook de Legger

kunstwerken opgesteld en afstemming gezocht met gemeenten. Vaststelling is voorzien in 2016.

Overnemen en afstoten assets

Rijnland is formeel beheerder van het hele watersysteem en onderhoudsplichtig voor al het primaire water. In praktijk lag het beheer en onderhoud van primair water in een klein aantal gebieden nog bij gemeenten en anderen. Aan de andere kant heeft Rijnland momenteel het beheer en/of onderhoud waar dat niet (meer) tot onze taak behoort. In 2015 hebben we 16 dossiers bestuurlijk afgerond. In de praktijk blijken de overgenomen assets vaak niet te voldoen aan de Rijnlandse standaarden. Ze krijgen daarom een hoge prioriteit in de onderhoudsprogramma's. Omdat de bruidsschat soms niet voldoende blijkt te zijn, gaat dit ten koste van andere assets, die we daardoor op een later moment oppakken.

Vergunningverlening en handhaving

Om de inrichting van het watersysteem op orde te houden, verleent en handhaaft Rijnland watervergunningen, en adviseert Rijnland in (ruimtelijk) plannen van derden. Door de deregulering van de Keur en beleidsregels hoeft Rijnland minder vergunningen af te handelen maar wel meer meldingen. Ook het aantal adviesaanvragen (advies voor in het proces in plaats van via een vergunning laat in het proces) zal naar verwachting toenemen. Van de in totaal 800 verleende vergunningen hebben we er 500 gecontroleerd, vergelijkbaar met voorgaande jaren. Daarnaast hebben we een zomer-, bollen- en najaarsschouw gehouden. De overtredingen van de schouw in 2014 zijn in 2015 allemaal afgehandeld. In aantal is dit niet te vergelijken met voorgaande jaren, omdat we eind 2014 vanwege de vogelgriep alleen geschouwd hebben bij bekende knelpunten.

Baggeren en onderhoud watergangen

Het baggerprogramma, beschreven in de baggernota uit 2010, voorziet in het op diepte brengen van alle watergangen, zowel primair als overig. De focus ligt tot nu toe vooral op het op diepte brengen van het primaire water en (eenmalig) het overig water in de boezem. We liggen hierbij goed op schema (NB in de begroting 2016 is bespaard op het baggeren en de deadline verschoven naar 2027).

In 2015 hebben we diverse grote baggerprojecten afgerond, zoals Bollenstreek-Zuid en Aar-Gouwe-Rijnkanaal (uitvoering provincie). Van een aantal projecten is de feitelijke uitvoering gereed, maar heeft dit nog een staartje gekregen vanwege een geschil met de aannemer (Bloemendaal), of omdat asbest is gevonden in het depot (Ringvaart, Bollenstreek-Noord).

Van andere projecten loopt de uitvoering door zoals diverse onderhoudsclusters en cluster Oude Rijn zone. Ook in Nieuwkoop loopt de uitvoering door. Er loopt in dit project een strafrechtelijk onderzoek tegen de aannemer wegens de verdenking van het niet voldoen aan het Besluit Bodemkwaliteit in bestek1. Met de gemeente Leiden bereiden we het baggerwerk "niet gesprongen explosieven Vinkbrug" voor.

In 2015 hebben we de pilot baggeren overige watergangen afgerond. Tegen relatief geringe kosten hebben de ingelanden de watergangen op diepte gebracht met een bijdrage van Rijnland. De leerpunten uit deze pilot nemen we mee in de evaluatie en actualisatie van het baggerbeleid in 2016.

Onderhoud aan watergangen bestaat, naast baggerwerkzaamheden, uit maai- en krooswerk en onderhoud aan beschoeiingen. Rijnland heeft het onderhoud aan watergangen in 20 onderhoudsbestekken ondergebracht. Dit doen we zo ecologisch mogelijk (laten staan wat kan). Door gunstige aanbestedingen in het voorjaar 2015 en verbeterde contracten is sprake van een meevaller van € 0,5 mln. Het onderhoud aan NVO's is waar mogelijk hierin opgenomen. Met één gemeente is samen het onderhoud voor watergangen, oevers en bermen aanbesteed. Rijnland en de gemeente hebben een verschil van mening met de aannemer over het bestek. De uitspraak van de Raad van Arbitrage volgt halverwege 2016.

Kunstwerken

Rijnland heeft vier boezemgemalen en bijna 400 poldergemalen. Regelmatig onderhoud is noodzakelijk. De renovatie van boezemgemaal Gouda is vrijwel afgerond. Er vindt nog overleg

plaats met de aannemer over geluidsproblemen met de motoren binnenshuis. Het bestek voor de renovatie van boezemgemaal Spaarndam is gereed. De aanbesteding is in gang gezet en extra krediet is toegekend. De vervanging van beide aandrijflijnen vindt plaats in 2017.

In 2015 heeft Rijnland 17 poldergemalen opgeleverd. Dat is minder dan het beoogde jaargemiddelden (ca. 20) vanwege een eenmalige – in de begroting 2015 opgenomen – besparing op dit thema. Het restant van dit deel van het programma (cluster 1) wordt in 2016 afgerond. In 2016 wordt tevens gestart met de voorbereiding van 22 andere gemalen. Voorbereidingskrediet is daartoe al verstrekt.

Zo'n 2000 overige kunstwerken (inlaten, stuwen, grondduikers) heeft Rijnland geïnspecteerd. Vijf daarvan hebben we in 2015 met spoed opgepakt en ca. 50 hebben we geprioriteerd om in 2016 op te pakken. Deze prioritering vindt plaats via het assetmanagement.

1.1.3.5 Wat heeft het programma Voldoende water gekost in 2015?

Exploitatiekosten Programma Voldoende water 2015

Bedragen x € 1 mln

Programma Voldoende water	Jaarrekening 2015	Begroting na wijziging 2015	Begroting 2015	Vershil 2015	Vershil in %
Netto exploitatiekosten	49,1	54,6	55,4	-/- 6,3	-/- 11,4%

De exploitatielasten binnen het programma Voldoende Water zijn € 6,3 mln lager uitgevallen dan begroot. Deze € 6,3 mln is opgebouwd uit de volgende posten:

- De kapitaallasten zijn in 2015 lager geweest dan begroot (-/- € 0,5 mln). Dit bestaat uit enerzijds hogere afschrijvingskosten (+/+ 1 mln) en anderzijds lagere rentelasten (-/- € 1,5 mln), wegens een verschil in begrote rente en werkelijk betaalde rente.
- De overige exploitatielasten zijn € 1,4 mln lager dan oorspronkelijk begroot. Dit zit met name in lagere onderhoudskosten. Cultuurtechnisch onderhoud is bijvoorbeeld € 0,7 mln lager uitgevallen door een positief aanbestedingsresultaat. Verder zijn de kosten voor bemonstering en analyse € 0,2 mln lager uitgevallen dan begroot.
- De doorbelasting van personele kosten en ondersteunende producten aan dit programma zijn lager dan begroot, mede door meer activeren van personele kosten (-/- € 2,0 mln).
- De opbrengsten zijn fors hoger dan begroot (+/+ € 2,2 mln). Dit is toe te schrijven aan de hogere boekwinst uit verkoop van grond, water en overige duurzame goederen (+/+ € 2,4 mln).

Bruto investeringsuitgaven Programma Voldoende water 2015

Programma Voldoende water	Werkelijk 2015	Begroot 2015	Prognose Burap-2 2015	% van Begroot
Begroting gecorrigeerd voor concernbrede korting				
Bruto-investeringen (x € 1 mln)	43,1	52,7	44,0	82%

De totale investeringsuitgaven liggen € 9,6 mln. (18%) lager dan begroot. Het overgrote deel hiervan (€10 mln.) wordt veroorzaakt door vertragingen in met name de grondverwerving in beide piekbergingen. (invloed alleen op de rente, niet op de doorlooptijd).

De belangrijkste oorzaken voor HOGERE uitgaven dan begroot zijn:

- Scopewijzigingen van o.a. waterplannen Bloemendaal en Katwijk
- Uitvoering van uit 2014 doorgeschoven projecten zoals baggeren Nieuwkoop en baggeren Gouwe, Oude Rijn, Aarkanaal

- Concentratie en versnelling van werkzaamheden c.q. voorlopen op de planning in o.a. de Flying Squad (meer kansen gepakt dan voorzien) en het watergebiedsplan Wassenaarschepolder.

De belangrijkste oorzaken voor LAGERE uitgaven dan begroot zijn:

- Aanbestedingsvoordelen bij o.a. baggeren Bollenstreek-Zuid (cluster 2).
- Scopewijzigingen van onder andere vervanging beschoeiing Oegstgeesterkanaal.
- Vertragingen als gevolg van in- en externe oorzaken bij o.a. de beide piekbergingen, waterplan Haarlem, onderhoudsbaggeren, en overnemen en afstoten assets.

1.1.4 Gezond water

Portefeuillehouders: M. Leewis (gezond water) en J. Haan (afvalwaterketen)

Programmadirecteur: A.W.G Bol (gezond water) en G. van der Kooij (afvalwaterketen)

1.1.4.1 Strategische doelstelling van het Programma Gezond water

Binnen het programma Gezond Water werkt Rijnland aan het bereiken en behouden van een goede chemische en ecologische kwaliteit van al het oppervlaktewater binnen het beheergebied conform wettelijke normen en eigen ambities. Hiertoe zuiveren we afvalwater en werken we samen met gemeenten en andere partners aan het optimaliseren van het hele waterketenproces. Daarnaast voeren wij, samen met belanghebbenden, maatregelen uit in het watersysteem voor een goede zwemwaterkwaliteit, om (de gevolgen van) verzilting te beperken en voor de verbetering van waterkwaliteit en ecologie in de volle breedte, en specifiek in de geprioriteerde grotere wateren, de z.g. KRW-waterlichamen.

De meeste maatregelen uit de eerste planperiode van de KRW zijn afgerond. Rijnland heeft het beheer en onderhoud aangepast aan de nieuwe situatie en de monitoring gestart. In 2015 heeft de VV de aanpak voor de tweede planperiode van de KRW vastgesteld; ondertussen zijn we gestart met de voorbereiding van de geprioriteerde waterlichamen. We hebben onderzoek naar agrarische emissies afgerond conform planning en werken samen met de sector aan een maatregelenpakket. In 2015 hebben we op drie zwemwaterlocaties maatregelen uitgevoerd. Of de locaties hiermee voldoen aan de Europese normen, is nog niet bekend. Op twee locaties verwachten we dat de beheerder eerst achterstallig onderhoud uitvoert. Samen met waterschap HDSR zijn we een verkenning gestart naar de uitbreiding van de Kleinschalige Water Aanvoervoorzieningen.

Voor het tactische doel Afvalwaterketen zijn in 2015 de afspraken uit de begroting in belangrijke mate behaald. Er is voorspoedig gewerkt aan de diverse geplande renovaties en modificaties. Accent lag op de uitvoering van de centralisaties in de regio Oude Rijnzone, regio Haarlemmermeer, de procesautomatisering, ATEX én de renovaties van de zuiveringen Velsen en Leiden Zuid-West.

Samenwerking met de waterketenpartners (gemeenten en drinkwaterbedrijven) verloopt goed. Rijnland en Dunea werken samen aan het beheer en onderhoud van de Rijnlandse persleidingen. Ook in de verdere verduurzaming van de waterketen zijn stappen gezet.

1.1.4.2 Tactisch doel: KRW

De bestuurlijk vastgestelde Nota Schoon Water beschrijft de doelen voor de KRW. In de eerste planperiode (2010 – 2015) heeft Rijnland twee prioritaire gebieden opgepakt: de Nieuwkoopse Plassen, en de Reeuwijkse Plassen met het Stein Weidegebied. Ondertussen heeft Rijnland de tweede planperiode (2016 – 2021) van de KRW voorbereid en zijn de eerste projecten hieruit gestart.

Nieuwkoop

Rijnland heeft de maatregelen in de Nieuwkoopse Plassen afgerond. De monitoring naar de effecten loopt en zal moeten uitwijzen of hiermee de beoogde doelen worden gehaald. Beheer en onderhoud is aangepast aan de nieuwe situatie. Het sluiten van aflaten naar omliggende polders nemen we mee in ruimtelijk ontwikkelingen, waarbij Rijnland adviseert.

Reeuwijk en Oucoop / Stein

Rijnland heeft het grootste deel van de maatregelen afgerond. Een aantal maatregelen loopt nog door, zoals het onderzoek naar flexibel peil in de plassen, de ijzersuppletie in Sloene en het baggeren in de polders Oucoop/Stein. Ondertussen loopt de monitoring naar effecten en zijn afspraken gemaakt over de wijze van beheer en onderhoud.

Emissies

Samen met de agrarische sector heeft Rijnland onderzoek uitgevoerd naar emissies in de bollen- en boomteelt. Deze onderzoeken hebben we afgerond. Het vervolg hierop, samen met de sector en aansluitend op het Deltaprogramma Agrarisch Waterbeheer (DAW), krijgt ondertussen meer vorm en leidt in 2016 tot concrete uitvoeringsprogramma's.

KRW2

De VV heeft in 2015 de Nota Schoon2 vastgesteld, waarin de aanpak voor de tweede planperiode staat beschreven. Deze aanpak is opgenomen in het WBP5. Ondertussen zijn we in 2015 gestart met de voorbereiding op de in planperiode 2 geprioriteerde gebieden. In de Langeraarscheplassen hebben we in overleg met belanghebbenden een maatregelenpakket opgesteld. Daarnaast zijn we in de regio Aalsmeer én in de regio Zoetermeer begonnen met een integraal plan, waarin we zowel de waterkwaliteitsopgave (KRW) als de waterkwantiteitsopgave (NBW peilbeheer) integraal oppakken.

Ook zijn we gestart met het zgn. synergieproject. In dit projecten zoeken we naar meekoppelkansen: als Rijnland of andere partijen plannen ontwikkelen en/of werken uitvoeren in niet geprioriteerde waterlichamen, proberen we aan te haken, mee te denken en eventueel mee te betalen om de plannen en werken zó uit te voeren dat de KRW-doelstellingen hiermee worden gehaald. In 2015 hebben we gewerkt aan twee van dergelijke kansen: Polder Bloemendaal (landelijk gebied) en de Ringvaart van de Haarlemmermeer. In beide gevallen leidt dit ertoe dat andere partijen werkzaamheden uitvoeren die bijdragen aan een goede waterkwaliteit en ecologie, waaraan Rijnland bijdraagt.

1.1.4.3 Tactisch doel Schoon, Helder, Zoet water

Het tactische doel schoon, helder, zoet, omvat alle kwaliteitsambities buiten de KRW-waterlichamen. Het gaat daarbij o.a. om zwemwater, zoetwater en vismigratie.

Overig water

Voor de wateren buiten de KRW waterlichamen moet Rijnland doelen voor waterkwaliteit en ecologie vaststellen. In 2015 heeft Rijnland hiertoe uitgebreid gemeten; eerder bleek dat we over onvoldoende gegevens hiervoor beschikten. Daarnaast hebben we gewerkt aan het selecteren van een aantal voorbeeldpolders. Voorbeeld in de zin van hoe zou het eruit kunnen zien, en wat is er voor nodig om daar te komen. Het definitief aanwijzen van deze z.g. inspiratiegebieden moet in 2016 plaatsenvinden.

Zwemwater

De provincies hebben 43 locaties aangewezen als officiële zwemwaterlocatie. Deze moeten voldoen aan de eisen uit de Europese zwemwaterrichtlijn. Vijf locaties voldeden in 2014 niet aan deze normen. Op drie locaties hebben we, in nauw overleg met de beheerders, in 2015 daarom maatregelen uitgevoerd om dit op te lossen. Of de locaties hiermee voldoen is pas na het zwemseizoen 2016 bekend omdat volgens de Europese richtlijnen meerdere (16) metingen nodig zijn om dit te bepalen. Op twee locaties, in Spaarnwoude, ligt de oorzaak m.n. in achterstallig onderhoud en/of in de riolering. Dit moet eerst worden opgelost voordat Rijnland, eventueel, aanvullende maatregelen neemt. Hierover loopt overleg met het recreatieschap en de gemeenten.

Blauwalgen

Naast de eisen uit de zwemwaterrichtlijn, die zich met name richt op bacteriologische kwaliteit, is overlast door blauwalgen ook een belangrijk aspect voor zwemwaterlocaties. Op een aantal locaties heeft Rijnland luchtmenginstallaties in gebruik die de vorming van blauwalgen tegengaan. In recreatiegebied Vlietland stond een tijdelijke installatie die we in 2015, voor het zwemseizoen, hebben vervangen door een definitieve installatie. Andere, reeds bestaande installaties blijven draaien waar en wanneer dat nodig is. De VV heeft eind 2015 besloten om meer werk te maken van de bestrijding van blauwalgen. We zijn daarop een onderzoek gestart naar de locaties met frequente overlast, en welke (innovatie) vormen van voorkomen en bestrijding er zijn.

Verzilting

De huidige maatregelen om verzilting te bestrijden (o.a. afvoer van brak kwelwater), zijn op termijn niet voldoende door toenemen verzilting. Zoetwater is daarom een van de deelprogramma's uit het Deltaprogramma. Hierin worden maatregelen voor de lange termijn voorbereid. In de Deltabeslissing staat de voorkeursstrategie, en een van de maatregelen hierin is het uitbreiden van de Kleinschalige Water Aanvoorzieningen (KWA).

Rijnland en Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden (HDSR) zijn samen gestart met een verkenning naar de uitbreiding van de KWA en hebben hiertoe subsidie gekregen. Ondertussen lopen gesprekken met o.a. Rijkswaterstaat over de eventuele gevolgen en te nemen maatregelen van de vergroting van de zeesluis bij IJmuiden en de verdieping van de Nieuwe Waterweg. Rijnlands uitgangspunt hierin is dat de "vervuiler" betaalt, ofwel dat de initiatiefnemers ervoor zorgen dat er geen toename van verzilting optreedt.

In het eigen gebied werkt Rijnland samen met diverse gebiedspartners aan het optimaliseren van het watergebruik, zoals doorspoeling in de Haarlemmermeer en hemelwateropslag in de regio Boskoop.

Ecologisch beheer en onderhoud

Een goede inrichting, en goed beheer en onderhoud is niet alleen essentieel voor de aan- en afvoer, maar ook voor de waterkwaliteit en ecologie. Zo maken we alle gemalen die we nieuw bouwen of (grootschalig) renoveren visvriendelijk, en op een aantal geselecteerde plaatsen zelfs vispasseerbaar.

Rijnland onderhoudt het primaire water en het overige water waar wij onderhoudsplichtig zijn. We doen dit conform de ecologische protocollen (Flora en Fauna wet). In de onderhoudsbestekken is ook het onderhoud van bestaande natuurvriendelijke oevers opgenomen. Het grootste deel van het oppervlaktewater is echter in onderhoud bij derden. Wij zien graag dat zij het onderhoud ook ecologisch(er) oppakken. Onder andere via de blauwe diensten stimuleren wij hen daartoe. Een meer gestructureerde aanpak is als actie in het WBP5 opgenomen.

Vergunningverlening en handhaving

Om de inrichting en kwaliteit van het watersysteem op orde te houden, verleent en handhaaft Rijnland watervergunningen, en adviseert Rijnland in (ruimtelijk) plannen van derden. Door deregulering (zie Voldoende Water) neemt het aantal vergunningaanvragen af en het aantal meldingen toe. Handhaving heeft zich in 2015 in de boomteelt vooral gericht op de teeltvrije zones langs watergangen. Het naleefpercentage bedroeg 77%. Het overgrote deel van de resterende 23% is na handhavingsacties nu op orde. Nog 13 zaken lopen. In de bollenteelt hebben we ons gericht op voorlichting over o.a. het type spuitdoppen en in de veehouderij hebben we gecontroleerd op o.a. mest- en voederopslag.

1.1.4.4 Tactisch doel: Afvalwaterketen

De geboekte resultaten over 2015 worden hieronder toegelicht:

Zuiveren en zuiveringsprestaties

Rijnland heeft in 2015 verdere stappen gezet in het professionaliseren van het zuiveringsbeheer. Zo zijn de nieuwe ontwikkelingen en opgaven vanuit het Organisatie Verbeter Plan (OVP) en de implementatie van assetmanagement verder vorm gegeven. Verder zijn grote stappen gemaakt in de voorbereiding én realisatie van het centraal, op afstand besturen van de zuiveringstechnische werken. Op hoofdlijnen is in de tweede helft van 2015 de nieuwe werkwijze vorm gegeven. De eerste zuivering Haarlem Waarderpolder is vanaf 1 december 2015 op afstand gestuurd vanuit een Centrale Proceskamer (CPK) in het Rijnlandhuis. De andere zuiveringen volgen de komende jaren. Medio 2019 zijn alle zuiveringen op de CPK aangesloten. Rijnland is gestart met het verder professionaliseren op het onderhoud van de specialistische procesautomatisering die ten grondslag ligt aan het sturen op afstand en de CPK.

In 2015 hebben het (groot)onderhoud aan de installaties en de vervangings- en onderhoudsprojecten extra aandacht gevraagd in de bedrijfsvoering. Door adequate afstemming én operationeel ingrijpen zijn de zuiveringsopgaven in 2015 voor het overgrote deel behaald.

Eind 2015 voldeden alle awzi's (25) aan de stikstofnorm. Door maatregelen te treffen zijn de eerder opgetreden problemen met de fosfaatnorm (melding in Burap 2) op enkele zuiveringen onder controle gebracht. Awzi Alphen-K&Z en Lisse voldeden eind 2015 aan de gestelde

fosfaatnorm en de awzi Noordwijk voldoet per 31/01/16 weer aan de fosfaatnorm (agv rekenkundig effect van "jaargemiddelde" waarden) .

De enige locatie waar nog niet aan de fosfaatnorm wordt voldaan is de awzi Haarlem-Waarderpolder. De verwachting is dat vanaf 2016 de fosfaathuishouding hier verbetert, doordat de aanvoer van extern slib (awzi Velsen) wordt gestopt.

Ten aanzien van de landelijke normen worden deze normen niet overschreden.

In 2017 worden de nieuwe maatwerkvoorschriften voor de zuiveringen vastgesteld. Om de vanuit het ontvangende oppervlaktewater gestelde eisen aan de effluentkwaliteit te bepalen, is in 2015 de studie "implementatie van het lozingenbeleid" uitgevoerd. Begin 2016 is deze studie gereed. In de studie is ook gekeken naar de mogelijkheden van gebiedsgerichte en/of seizoen afhankelijke effluentnormen. Beide ideeën blijken geen grote winst in de bedrijfsvoering op te leveren (bijv. in energie, chemicaliën).

Staat van de assets

In 2015 zijn weer vele reguliere geplande vervangingsinvesteringen op zuiveringsinstallaties, rioolgemalen en transportleidingen uitgevoerd. Uitgangspunten bij deze projecten zijn het verbeteren van de algehele van de onderhoudstoestand, het verminderen van het energieverbruik en het verlagen van de exploitatiekosten. Een groot deel van de vervangingsinvesteringen loopt volgens planning. Een deel is vertraagd doordat er meer complicaties en onderhoudsachterstanden op de installaties blijken te zijn dan verwacht.

In 2015 is verder gewerkt aan de vervanging van de besturings- en visualisatiesystemen, mede ook ten behoeve van de CPK. Het basisproject (harmoniseren en standaardiseren) is gereed gekomen. Daadwerkelijke aanpassing is bij twee van de vier clusters zuiveringen gestart. Er wordt een systeem (Z-Info) in gebruik genomen dat voorziet in centrale ontsluiting van de procesgegevens als ook management- en landelijke rapportages. Het modelleren van de Rijnlandse zuiveringen in het systeem kost meer menscapaciteit dan geraamd en zal eind 2016 gereed zijn.

Sinds 2014 werkt Rijnland aan maatregelen op het gebied van gasveiligheid op Rijnlandse awzi met vergisting (Atex). In 2015 zijn voor de maatregelen op awzi's Leiden-Noord, Leiden Zuid west en Haarlem-Waarderpolder aanvullende kredieten verstrekt. De gerenoveerde en vernieuwde vergistingsinstallatie op Leiden-Zuidwest is medio 2015 weer in gebruik genomen. In het eerste kwartaal 2016 zullen de technische maatregelen op de locaties Leiden-Noord en Haarlem-Waarderpolder gereed zijn. In Velsen worden de maatregelen in het voorjaar van 2016 afgerond. De extra kosten voor Atex op Velsen passen naar huidig inzicht binnen het totaal verstrekte renovatie-projectkrediet. Hierdoor is wel het projectkrediet voor de overige uit te voeren werkzaamheden onder druk komen te staan.

Bij vervanging van beluchtungs- en ontwateringsinstallaties onderzoekt Rijnland of er een energiezuiniger en/of goedkoper alternatief is. Zoals reeds in BURAP 1 gemeld is dit bij de drie lopende beluchtungsprojecten (Katwijk, Zwaanshoek en Schalkwijk) onderzocht. Bij Katwijk en Zwaanshoek leidt de business case tot een installatiekeuze met lagere energie-exploitatiekosten (energie reductie). De projectkosten op Katwijk zijn hoger dan voorzien. Bij Schalkwijk is gekozen voor een beluchtungsinstallatie met een lage investering, maar minimale energiebesparing. Schalkwijk wordt, conform het huidige bestuursbesluit binnen 10 jaar opgeheven.

Rijnland investeert in het sluiten van diverse oude en kleine inefficiënte zuiveringen. Deze investeringen leiden op termijn tot besparingen op de exploitatie én de aanwezige overcapaciteit op de ontvangende zuiveringen wordt efficiënt opgevuld. Het aantal zuiveringen daalt de komende jaren van 25 (eind 2015) naar 20 in 2020. Hiertoe worden nieuwe transportstelsels (persleidingen en transportgemalen) aangelegd, zuiveringen geamoveerd en ontvangende zuiveringen aangepast. Dit gebeurt in de regio Oude Rijnzone en de regio Haarlemmermeer. In de regio Oude Rijnzone loopt de realisatie van maatregelen conform planning. Hazerswoude en Aardam zijn dicht. Voor Hoogmade en Woubrugge zijn persleidingen en persgemalen gereed, en sinds het eerste kwartaal 2016 operationeel. Langeraar is eind 2015 uit gebruik genomen en is begin 2016 gesloopt. Met de persleiding Rijnsaterwoude kan naar verwachting in de zomer 2016 worden gestart.

In de regio Haarlemmermeer is de realisatie van maatregelen (w.o. transportsystemen awzi Rijssenhouw en awzi Aalsmeer) vanwege vestiging zakelijke rechten en heroverweging van de ontvangst van het Heemsteedse water op awzi Schalkwijk licht vertraagd, maar deze vertraging kan in 2016 en 2017 weer grotendeels worden ingelopen.

In 2015 is de renovatie, uitbreiding en aanpassing van de zuivering Leiden Zuid West gestart. In de VV van april 2015 is een aanvullend krediet beschikbaar gesteld en is vervolgens in de zomer opdracht verleend voor de renovatie van de waterlijn op basis van het definitieve Ontwerp. Planning is dat de verbouwing eind 2016 gereed is.

Bij de renovatie van de awzi Velsen is de bouw van innovatieve installaties voor stikstofverwijdering (DEMON en Essde) vertraagd. Ook de realisatie van de voorzieningen voor de gasveiligheid is vertraagd. Beiden lopen uit tot voorjaar 2016. De vertraging is een gevolg van technische tegenvallers in beide projecten. De financiële tegenvallers van Atex kunnen binnen het totale projectkrediet worden opgevangen. Echter hierdoor is het krediet wel onder druk komen te staan. De renovatie van de overige gedeelten is aanbesteed. Planning is dat de renovatie gereed is eind 2017.

In 2015 heeft de gemeente Velsen de afkoppelprojecten versneld afgerond. Dit volgens afspraken uit de optimalisatiestudie (OAS) Velsen; waarmee uitbreiding van de awzi Velsen kon worden voorkomen.

Samenwerking met waterketenpartners

Samenwerking tussen de verschillende partners in de waterketen is essentieel om te komen tot lagere Kosten, betere Kwaliteit van dienstverlening en het verlagen van de organisatorische (personele) Kwetsbaarheid (3 K's). Daarbij kan samenwerking innovaties stimuleren en bijdragen aan het vinden van duurzame oplossingen.

In de sub-regio's van het samenwerkingsproces waterketen regio Rijnland is doorgewerkt aan de activiteiten uit de intentieovereenkomsten gericht op het optimaliseren van investeringen, het beheer en het onderhoud.

Twee van de vijf sub-regio's zijn samengegaan en gaan door als één sub-regio; "Groene Hart". De contacten met de drinkwaterbedrijven zijn geïntensiveerd. Zij schuiven sinds 2015 aan in de diverse bestuurlijke en ambtelijke overleggen. Eind 2015 is een nieuwe bestuurlijke samenwerking overeenkomst (in concept) gereed gekomen waarmee de samenwerking wordt bekrachtigd én verbreed naar de waterketen. Medio 2016 wordt deze overeenkomst getekend door alle waterketenpartners in de regio Rijnland. Ook zijn de concrete activiteiten voor de komende per sub-regio bepaald. Een van die activiteiten is het opstellen van integrale waterketenplannen, waarin alle keten opgaven in samenhang worden beschouwd en de meest efficiënte (keten)maatregelen worden bepaald en uitgevoerd. In de sub-regio Bollenstreek is in 2015 gestart met het opstellen van zo'n plan (het iawkp-Bollenstreek). Deze zal 2016 gereed komen. In 2016 zullen ook in de andere drie sub-regio's stappen worden gezet in het opstellen van een dergelijk plan.

In 2015 is verder gewerkt aan de overdracht van het onderhoud van Individuele Behandelinstallaties Afvalwater (IBA's, klassen 2 en 3) naar gemeenten. De afspraken met de gemeenten zijn herzien, waarbij Rijnland de lopende contracten uitdient (laatste 2019). Rijnland heeft de vraag neergelegd bij gemeenten of zij willen participeren in een collectieve aanbesteding van het IBA onderhoud (schaalvoordeel op kosten en kwaliteit) waarbij Rijnland dan het contractbeheer uitvoert tot uiterlijk 2030.

"Samenwerking Waterketen" (SWWK) is de samenwerking tussen drinkwaterbedrijf en natuurbeheerder Dunea en Hoogheemraadschap Rijnland. Deze heeft tot doel synergie te vinden in de waterketen; onderling en met andere partners. Sinds 2001 beheren de partners het riool voor de gemeente Noordwijkerhout. Het 'ontzorgen' van de gemeente Noordwijkerhout op het gebied van het rioolbeheer loopt naar wens van de gemeente. Rijnland verzorgt voor de gemeente Noordwijkerhout de inbreng in het eerder genoemde iawkp-Bollenstreek.

In 2014 hebben Rijnland en Dunea de handen ineen geslagen om de komende drie jaar (2015 - 2017) het beheer van 200 kilometer afvalwaterpersleidingen te optimaliseren. Eind 2014 is daartoe een samenwerkingsovereenkomst getekend. Dunea heeft veel ervaring met

assetmanagement op het gebied van leidingen. In 2015 is begonnen met het verzamelen en delen van gegevens die nodig zijn om de toestand van het persleidingstelsel te analyseren.

In 2015 is gestart met het vervolgproces naar de toekomstige organisatie van het zuiveringsbeheer. In 2014 is onder regie van het vorige bestuur een studie verricht naar de verschillende mogelijkheden voor de organisatie van het zuiveringsbeheer in de toekomst. In het actuele coalitieakkoord is afgesproken om, zo mogelijk in 2016, een keuze te maken over hoe Rijnland het zuiveringsbeheer in de toekomst georganiseerd ziet. Eind 2015 is gestart met de voorbereiding van dit bestuurlijke proces door het instellen van een klankbordgroep opgericht met verschillende afgevaardigden vanuit de VV en een ondersteunend projectteam. In dit proces worden ook de uitkomsten van de verkenning naar de samenwerking tussen Delfland, Rijnland en Schieland in het zuiveringsbeheer (2013) meegenomen.

Naar een duurzame waterketen

Recente ontwikkelingen en bestuurlijke keuzes als gevolg van de problematiek met gasveiligheid op gistingen hebben ertoe geleid dat de oorspronkelijke gedachte ontwikkeling op Haarlem WP naar een Energie en Grondstoffenfabriek (EGF) voor ál het Rijnlandse slib voorlopig is losgelaten. Rijnland zet nu in op het in HVC-verband (nieuwe werkgroep "Slibstrategie") onderzoeken en ontwikkelen van een gezamenlijke strategie voor de toekomstige slibverwerking in West Nederland in relatie tot Energie en Grondstoffenfabriek(en). Het resterende niet vergiste slib proberen we echter nog wel zo veel mogelijk te gaan vergisten op Haarlem WP (vanwege aanwezige overcapaciteit). Om dit te kunnen realiseren wordt per geval een businesscase opgesteld en wordt hiervoor noodzakelijk (pilot)onderzoek uitgevoerd. Een van de onderzoeken betreft het PE-loos ontwateren (gesteund door Stowa) dat in 2015 door faillissement van de leverancier ontwateringsapparatuur is gestopt maar in 2016 een doorstart maakt. De kennis die we hier ontwikkelen is ook toepasbaar op andere locaties en voor de HVC-studies.

Rijnland is via de GR Slibverwerking aandeelhouder in HVC. In 2015 is een contract ondertekend met een derde partij (Ecofos) om fosfaat uit de verbrandingsas van de slibverbrander in Dordrecht terug te winnen. Hierdoor wordt vanaf 2017 op efficiënte wijze ca. 80% van de met het zuiveringsslib aangevoerde fosfaatvracht, teruggewonnen. Hiermee wordt de duurzaamheid van de verwerking nog verder vergroot. Als gevolg hiervan zal het tarief voor slibverbranding dalen met ca. € 5,-/ton slib. De verwerking van het zuiveringsslib is in 2015 naar wens verlopen.

Rijnland heeft in 2015 de mogelijkheden voor het realiseren van zonneweiden op eigen zuiveringsterreinen onderzocht. Awzi Katwijk, Zwanenburg, Zwaanshoek, en Haarlem Waarderpolder zijn geselecteerd als meest kansrijke terreinen. Rijnland zal bepalen in welke volgorde de zonneweiden worden gerealiseerd, in het kader van het Energy Efficiency Plan. Geselecteerde terreinen kunnen door voortschrijdend inzicht nog veranderen. Er is geen vooruitzicht voor realisatie van windmolens op het terrein van de zuivering Haarlem Waarderpolder. Rijnland onderzoekt nu alternatieven in het kader van het nieuwe energiebeleid van Provincie Zuid-Holland en (binnenkort) Noord-Holland.

1.1.4.5 Wat heeft het programma Gezond water gekost in 2015?

Exploitatiekosten Programma Gezond water 2015

Bedragen x € 1 mln

Programma Gezond water	Jaarrekening 2015	Begroting na wijziging 2015	Begroting 2015	Verschil 2015	Verschil in %
Netto exploitatiekosten	72,1	71,5	73,9	-/- 1,8	-/- 2,4%

De exploitatielasten binnen het programma Gezond water zijn € 1,8 mln lager uitgevallen dan begroot. Deze € 1,8 mln is opgebouwd uit de volgende posten:

Hogere exploitatiekosten dan in de originele begroting (+/+ € 0,4 mln). De belangrijkste mutaties zijn:

- Hogere kosten voor slibverbranding (+/+ € 0,7 mln)
Dit betreft voornamelijk een hoeveelheidsverschil. Een deel is toe te schrijven aan de buitengebruikstelling van de vergistingsinstallatie op awzi Alphen Noord.
- Hogere uitgaven voor groot onderhoud (+/+ € 0,4 mln)
Met name door noodzakelijk correctief onderhoud als gevolg van het hanteren van assetmanagementprincipes.
- Lagere kosten voor vuilafvoer (-/- € 0,3 mln)
Het niet schoonmaken van de gistingstoren op awzi Haarlem Waarderpolder is hier debet aan. Verder zijn er minder vuilwaterkelders gereinigd dan begroot.
- Lagere kosten voor chemicaliën (-/- € 0,2 mln)
Het niet vergisten van slib op Alphen Noord zorgt voor een verbeterd proces en zodoende een lager verbruik van chemicaliën.
- Lagere uitgaven voor elektriciteit (-/- € 0,1 mln)

De kapitaallasten zijn in 2015 lager geweest dan begroot (-/- € 1,4 mln). De lagere kapitaallasten wordt veroorzaakt door voordelige (lagere) rentelasten (-/- € 1,8 mln) wegens een verschil in begrote rente en werkelijk betaalde rente. Hiertegenover staat een hogere afschrijving dan begroot (+/+ € 0,4 mln)

De doorbelasting van personele kosten aan het programma Gezond water zijn lager dan begroot (-/- € 0,7 mln), mede door meer geactiveerde personele kosten.

Bruto-investeringsuitgaven Programma Gezond water 2015

Programma Gezond water	Werkelijk 2015	Begroot 2015	Prognose Burap-2 2015	% van Begroot
Begroting gecorrigeerd voor concernbrede korting				
Bruto-investeringen (x € 1 mln)	37,2	34,1	37,8	109%

De uitgaven liggen € 3,1 mln hoger dan begroot voor jaarschijf 2015 (+9%) en zijn ongeveer gelijk aan wat in Burap-2 is geprognosticeerd.

De belangrijkste oorzaken voor HOGERE uitgaven dan begroot zijn:

door versnelling uitvoering:

- o Versnelde uitvoering van afkoppel projecten door gemeente Velsen. Dit vanuit de afspraken uit de optimalisatiestudie (OAS) Velsen. Hiermee totale project versneld in 2015 afgerond en volledig uitbetaling van onze financiële bijdrage aan gemeente. Dit is reeds in Burap 2 gemeld. De realisatie van het transportsysteem Langeraar door versnelling in de uitvoering van het project (van 2016 naar 2015). Dit was reeds in Burap-1 gemeld.
- o Awzi Zwaanshoek vervangen beluchting. Dit project is naar voren gehaald, omdat project Beluchting Katwijk in de tijd is vertraagd.
- o Versnelling in technische automatisering o.a.: de projecten PA-Infrastructuur awzi's, inrichten awzi's op Centrale Proces Kamer (CPK), automatisering op awzi Leiden Zuid-West, awzi Alphen Noord en awzi Velsen. Dit was reeds in Burap-1 gemeld.

door kostenverhoging:

- Voor noodzakelijke maatregelen op het gebied van de gasveiligheid (ATEX) op de zuiveringen leiden ZW, Haarlem Waarderpolder, Leiden-Noord en Velsen. Dit was reeds in Burap-1 gemeld.

De belangrijkste oorzaken voor LAGERE uitgaven dan begroot zijn:

door assetmanagement afwegingen:

- Awzi Schalkwijk bellenbeluchting aanbrengen. Omdat awzi Schalkwijk nog beperkte tijd open blijft, is gekozen voor het goedkopere vervangen van de puntbeluchters.

door vertraging door derden:

- Renoveren awtg Koudekerk. Oplevering is door matig presteren aannemer iets vertraagd, waardoor de uitgaven meer in 2016 komen te vallen. Totale kosten lager door aanbestedingsvoordeel.

- Het amoveren van awzi Aalsmeer en Rijsenhout en de aanleg van een nieuw transportsysteem is vertraagd door langere doorlooptijden voor het vestigen van overeenkomsten voor het persleidingentracé. Dit is reeds in BURAP 1 gemeld.
- Awzi Katwijk influent- en slibretourvizels vervangen en renovatie zandvanger. Door wat langere levertijden valt een groter deel van de afronding van het project in 2016. Op het totaal is er een kostenvoordeel door gunstige aanbesteding.

door interne vertraging /uitstel:

- Awzi Alphen Noord diverse modificaties en renovaties en WKK
Door uitvoeren van een business case eind 2014 is de aanbesteding vertraagd en de uitvoering loopt daardoor uit tot in 2016.
- Awzi Katwijk beluchting ombouwen. Door tekort aan krediet heeft dit project in 2015 een half jaar stilgelegen. Dit is reeds in Burap-1 gemeld.
- Awzi Leiden ZW uitbreiden; vertraging op de voorbereiding van de waterlijn. Planning van het project is vooralsnog niet in gevaar.

1.1.5 Bestuur, organisatie en dienstverlening

Portefeuillehouders: H. Pluckel, G. Doornbos, M. Kastelein

Programmadirecteur: G. v.d. Kooij

1.1.5.1 Strategische doelstelling van het Programma BOD

Naast de primaire programma's voor veiligheid, voldoende en gezond water is een effectieve en efficiënte organisatie nodig voor de realisatie van WBP-doelstellingen. De beleidskaders voor BOD zijn activiteiten die voortvloeien uit algehele ontwikkeling van de organisatie en het College Uitvoeringsprogramma. Ondersteuning en dienstverlening zijn geen doel op zich, maar staan in dienst van 'droge voeten en schoon water' en voor de ingelanden van ons gebied. Het programma BOD rapporteert in de WBP4-periode op vier tactische doelen:

Omgevingsgerichtheid (imago, relatie, dienstverlening), Kwaliteit van de organisatie, Kosteneffectiviteit (en doelmatigheid), Organisatie is 'in control'. De bijbehorende maatregelen laten, in aansluiting op de programmabegroting 2015, zien hoe de organisatie deze doelen wil bereiken.

De resultaten van het programma Bestuur, Organisatie en Dienstverlening ten opzichte van de begroting 2015 zijn goed.

Rijnland heeft stappen gemaakt in het 'van buiten naar binnen denken'; zo wordt binnen alle lopende projecten door de omgevingsmanagers voortdurend bekeken in hoeverre de omgeving goed is meegenomen. In het reguliere werk zorgen de relatiebeheerders voor nauwe contacten met onze omgeving.

Na de waterschapsverkiezingen, die succesvol verlopen zijn, is het nieuwe bestuur aangetreden. Het bestuur vraagt aandacht voor 'vernieuwend besturen' en laat zien dat niet alleen het *wat* en *waarom*, maar ook het *hoe* van ons werk meer aandacht verdient. Dit gebeurt door het benoemen van de vijf bestuurlijke thema's waar de komende bestuursperiode extra op ingezet zal worden: Participatie, Dienstverlening, Deregulering, Innovatie en Duurzaamheid.

Op organisatievlak heeft Rijnland zich in 2015 ook ontwikkeld conform de afspraken uit de begroting en het OrganisatieVerbeterPlan (OVP). Medewerkers krijgen steeds meer regie over hun eigen carrière: via de Aquademie en tools als H@RM kan de medewerker zelf steeds meer beslissen.

Tevens is er medio 2015 een evaluatie geweest van de cultuurverandering van het OVP. Dit heeft geleid tot een aanscherping van het OVP, met een einddatum (december 2016) en duidelijke mijlpalen in juni 2016 en december 2016. Voor meer informatie over dit onderwerp, zie de algemene samenvatting van de jaarrekening.

Op het gebied van informatievoorziening zijn ook de nodige resultaten bereikt. De herautomatisering van de financieel administratieve processen is per 1 januari 2016 gerealiseerd; de applicatie Prosa is in gebruik genomen, net als H@RM.

In 2015 heeft Rijnland op diverse vakgebieden hecht samengewerkt met diverse (buur)waterschappen. Dit resulteert onder meer in een samenwerkingsverband met Schieland en de Krimpenerwaard op administratievlak per 1 januari 2016, en het gebied van informatisering en automatisering per 1 januari 2017. Wel is het zo dat de beveiligingsmaatregelen die Rijnland moet nemen in het kader van informatiebeveiliging vanwege een nieuwe risicoanalyse is toegenomen. De maatregelen met hoge prioriteit zijn grotendeels in 2015 uitgevoerd, overige maatregelen worden gepland in 2016.

Op het gebied van duurzaamheid en innovatie is in 2015 een stip aan de horizon ontwikkeld die in de VV van maart 2016 zal worden vastgesteld.

De maatregelen waardoor Rijnland aan de energiedoelstellingen in 2020 kan voldoen, zijn in 2015 in beeld gebracht. Na vaststelling van de Energiestrategie door de VV in april 2016 wordt gestart met de realisatie.

1.1.5.2 Tactisch doel: Omgevingsgerichtheid

Bestuurlijke zaken

De waterschapsverkiezingen zijn succesvol afgerond. Het nieuwe dagelijks en algemeen bestuur zijn geïnstalleerd en hebben een overdracht en inwerkprogramma doorlopen. Het gehele Rijnlands bestuur is succesvol overgegaan op digitaal werken bij

bestuursvergaderingen. Er is een werkgroep 'Vernieuwend Besturen' ingesteld onder leiding van hoogheemraad Marco Kastelein die op 23 september 2015 aan de VV een notitie heeft gepresenteerd. De VV besloot hierop vernieuwend besturen te zien als een continu proces. De werkgroep is aan de slag gegaan met het ontwikkelen van praktische instrumenten ('toolbox') om de controlerende taak van de VV te versterken en om publieksbetrokkenheid te bevorderen.

'Van buiten naar binnen': omgevingsmanagement, participatie & relatiebeheer

Integraal Projectmanagement (IPM) en de rol Omgevingsmanagement bij Rijnland is in 2015 verder geprofessionaliseerd. Alle projecten hebben een omgevingsmanager en de IPM-wijze wordt inmiddels breed toegepast. In 2015 is onder andere tijd gestopt in opleiding en uitwisseling: alle omgevingsmanagers en aan omgevingsmanagement gerelateerde functionarissen hebben een kenniskring gevormd, om kennis en ervaring te delen. Alle omgevingsmanagers hebben de training Strategisch omgevingsmanagement via Delfland of het Hoogwaterbeschermingsprogramma gevolgd.

Binnen alle lopende projecten wordt consequent bekeken in hoeverre de omgeving goed is meegenomen. Hierdoor ontstaat inzicht in de huidige werkwijze en wordt het onderling uitwisselen van ervaringen gefaciliteerd. Voor nieuw op te starten projecten wordt aan de voorkant goed gekeken in hoeverre de omgeving vanaf het begin van het planproces kan worden meegenomen.

Voorbeeldprojecten waarbij Omgevingsmanagement een belangrijke rol heeft gespeeld: participatief peilbesluiten maken in Reeuwijk, WBP-5-proces, de Nieuwe Driemanspolder en project Verbetering IJsseldijk Gouda.

In 2015 is onze visie op relatiebeheer verder uitgewerkt. Dit heeft geresulteerd in bestuurlijke accounthouders op gebiedsniveau en daarnaast op ambtelijk en management niveau, voor verschillende stakeholders en alle gemeenten. Inmiddels heeft Rijnland ook een aanvang gemaakt om op gemeenteniveau Rijnlands opgaven en die van de betreffende gemeente uit te werken in zogenaamde strategische agenda's. Door onze inzet op het relatiebeheer van de laatste jaren was het mogelijk om een soepel WBP5 proces te doorlopen. De inspraakbijeenkomst van 18 november 2015, waar een groot aantal van onze partners aanwezig was, is hier een goed voorbeeld van.

1.1.5.3 Tactisch doel: Kwaliteit van de organisatie

OrganisatieVerbeterPlan

In september 2014 is het OrganisatieVerbeterPlan (OVP) van start gegaan. Het betreft structuurwijzigingen, wijzigingen in werkprocessen en cultuurverandering om de projectbeheersing te verbeteren en meer van buiten naar binnen te gaan werken. Ook in 2015 is hard gewerkt aan de uitvoering van het OVP.

Medio 2015 is er een evaluatie geweest van de cultuurverandering van het OVP. In de tweede helft van 2015 is er een intensieve discussie geweest tussen D&H en DT over de projectbeheersing. Dit heeft uiteindelijk geleid tot een aanscherping van het OVP, met een einddatum (december 2016) en duidelijke mijlpalen in juni 2016 en december 2016.

Ook is er eind 2015 een scan gedaan van de kredieten van lopende projecten. Bij 79% van de projecten bleek het krediet voldoende te zijn. Bij de overige projecten was er een klein of groot risico op kredietoverschrijding of de noodzaak voor aanvullend krediet, bijvoorbeeld omdat risico's nog niet voldoende zijn meegenomen.

e-HRM

De landelijke aanbesteding voor een gezamenlijk e-HRM systeem (met 15 waterschappen) is in 2015 afgerond door het Waterschapshuis. Het implementatietraject bij Rijnland is samen met ADP Nederland B.V. en de andere deelnemende waterschappen vormgegeven en afgerond. Inmiddels is het e-HRM systeem bij Rijnland, onder de naam van H@RM, per 1 januari 2016 succesvol in gebruik genomen. In 2016 zal het systeem uitgebreid worden met extra modules voor een verdere digitalisering van het HR proces.

Strategische personeelsplanning

In 2015 is verder gewerkt aan de Strategische personeelsplanning (SPP). In 2016 worden de resultaten geïntegreerd tot een SPP voor de hele organisatie.

Traineepool

In het voorjaar van 2015 zijn de 16 trainees van Waterschapstalent (samenwerking van vijf waterschappen + HWBP) de laatste periode ingegaan. Twaalf trainees hebben na uitstroom uit het programma zicht op een dienstverband binnen de waterschappen. Rijnland heeft drie trainees in dienst genomen. 2015 stond ook in het teken van de werving van nieuwe trainees voor de pool 2016-2017. Er waren 135 aanmeldingen waarvan er 20 op 1 januari 2016 starten op verschillende projecten binnen de waterschappen en het hoogwaterbeschermingsprogramma.

Aquademie

De Rijnland Aquademie is inmiddels een begrip in de organisatie. De meeste medewerkers hebben de weg naar de Aquademie gevonden. In 2015 bood de Aquademie onder meer opleidingen voor organisatiebrede (ICT) programma's als BABS, Prosa en H@rm. Daarnaast ontwerpt de Aquademie specifieke leerlijnen, in co-creatie met de regiegroepen. Zo is een start gemaakt met de leerlijn voor het management. De samenwerking met (academies van) andere waterschappen is uitgebreid. Het opleidingsplatform kent nu vijf vaste deelnemende waterschappen.

CAO

Vanuit de nieuwe CAO werd het persoonlijk basisbudget (PBB) geïntroduceerd, een budget van vijfduizend euro, dat iedere waterschapsmedewerker in een periode van vijf jaar mag besteden aan opleiding, ontwikkeling, loopbaan en vitaliteit. Samen met management en OR worden er door de Aquademie Rijnlandse 'spelregels' opgesteld. Implementatie hiervan volgt in 2016.

Functiehuis

2015 was het eerste jaar dat het functiehuis in werking was. De ontwikkeling en de competenties van medewerkers werden daarmee leidend voor de schaal waarin ze gewaardeerd gaan worden, en niet meer een vastgesteld formatie-indeling van de afdeling. Dat betekende dat daarmee rekening is gehouden bij de gesprekscyclus (bijv. maken van planningsafspraken op een "hoger" niveau als verwacht werd dat een medewerker klaar is om door te groeien).

Verzuim

Het totale verzuimpercentage in 2015 was 4,0%. Dit is een daling ten opzichte van 2014 met 0,3%, en ruim onder het begrotingsdoel van onder de 4,5% blijven.

Veilig & Gezond werken (V&G)

In 2015 is een meerjarig project gestart om *veilig werken* binnen Rijnland te verbeteren. Behalve de speerpunten ATEX en Elektrotechnische installaties werd nadrukkelijk aandacht besteed aan een cultuur- en gedragsverandering omtrent veiligheid. Dit gebeurt door taken, rollen en verantwoordelijkheden uit het V&G-meerjarenprogramma duidelijk vast te leggen en leidinggevend en medewerkers hier ook bewust van te maken. De acties die hieruit voortkomen worden overwegend bij de afdelingen zelf belegd, waardoor veiligheid de komende jaren steeds meer onderdeel gaat uitmaken van het reguliere werk.

A. ATEX

Afgelopen jaar is er hard gewerkt om de ATEX-installaties veilig te krijgen en te laten voldoen aan de wet- en regelgeving hierover. De restpunten van deze ATEX-projecten worden in 2016 opgepakt en afgerond. Daarnaast is er veel aandacht besteed aan verantwoordelijkheid op het gebied van ATEX in het kader van het ATEX-programma. Zie daarover meer bij het onderdeel Afvalwaterketen.

B. Elektrotechnische installaties

In 2015 is het laagspanningsbeleid geactualiseerd en op basis hiervan is meer duidelijkheid geschept in de taken, rollen en verantwoordelijkheden op het gebied van elektrotechnische

veiligheid. Tevens is een start gemaakt met de periodieke (her)keuringen van alle elektrotechnische installaties. Op basis van deze keuringen worden de installaties met de grootste risico's als eerste opgepakt.

C. Veiligheid binnen projecten

Afgelopen jaar is veel aandacht besteed aan V&G binnen projecten en bij uitbesteed werk. Dit heeft ervoor gezorgd dat risico's meer inzichtelijk zijn en beter beheerst worden.

Verbeteren proces- en projectbeheersing

Projectbeheersing kreeg in 2015 veel aandacht en is flink in ontwikkeling. Het oprichten van één afdeling Projecten in 2014 was een eerste stap naar uniformering van werkwijzen en verbetering van projectbeheersing. Rijnland heeft binnen deze nieuwe afdeling het Integrale Project Management (IPM)-model ingevoerd, waarbij Manager Projectbeheersing een van de rollen is. De verschillende rollen binnen het IPM-model bieden medewerkers helderheid, structuur en stevigheid. Per 1 september 2015 werkten de eerste acht projectclusters volgens dit IPM-model. In de tweede helft van 2015 zijn de andere projectclusters bememd. Per 1 januari 2016 draaiden alle clusters met IPM-teams.

Het opmaken van kostenramingen op basis van de SSK systematiek, voor- en nacalculaties, het beheren van risicodossiers en de focus op Veilig en Gezond werken (V&G) hebben in het kader van deze veranderopgave topprioriteit gekregen. Deze onderwerpen worden bewaakt in een (nieuw) gespecialiseerd onderdeel van de afdeling (het Projectenbureau) en worden in 2016 verder geïmplementeerd.

Vanaf januari 2016 zal het nieuwe financieel administratief systeem inclusief projectenmodule een verdere impuls geven aan de uniformering van de aansturing en registratie van de projecten.

Internationale samenwerking

Rijnland heeft meegewerkt aan een verdergaande krachtenbundeling met andere waterschappen. Gepoogd wordt om steeds meer in samenwerking met andere partijen (het bedrijfsleven, overheden en kennisinstellingen) op te trekken. Elk vanuit een eigen belang, maar samen sterk door elkaars kracht. Het gaat dan om internationale projecten en ontvangsten van buitenlandse delegaties. De Unie van Waterschappen helpt daarbij onder de naam Dutch Water Authorities (DWA).

In 2015 ontving Rijnland delegaties uit Mauritius, Georgie, Engeland, Australië, de Verenigde Staten, China en de Filipijnen. Verder heeft in 2015 een verkenningsmissie plaatsgevonden naar Bangladesh, waarna is deelgenomen aan het project Blue Gold door een trainee.

Tevens is in 2015 het Roemenië-project afgerond. Naast Roemenië waren Bulgarije, Oekraïne, Moldavië en Turkije projectpartner. Er is een rapport gemaakt waarin de actuele status op het vlak van integraal kustbeheer in beeld gebracht is. Met dit project is de nationale aanpak in de projectlanden gestimuleerd.

Rijnland heeft dit jaar samen met Dunea in Tanzania gewerkt in een Water Operational Partnership (WOP). In deze samenwerking zijn kennis en know how, praktische skills en ervaring effectief gedeeld op alle niveau's. Samen met Dunea zijn in 2015 eveneens de mogelijkheden voor een eventuele Water Operational Partnership in Moldavië verkend. De uitslag was positief. Later heeft Dunea zich teruggetrokken na een herschikking van de internationale portefeuille.

Tot slot heeft de Zuid Afrikaanse regering Nederland gevraagd te helpen met het opzetten van Catchment Management Agencies CMA's (een soort waterschappen). Er zijn al verschillende Nederlandse waterschappen actief in dit project. Eind 2015 brachten verschillende Zuid-Afrikaanse CEO's een bezoek aan Nederland. Rijnland zal in 2016 gaan deelnemen aan het project.

Informatievoorziening en bedrijfsvoering

Samen met Schieland en de Krimpenerwaard heeft Rijnland de kaders uitgewerkt voor het inrichten van gezamenlijke sturing en prioritering van ICT-projecten. Deze kaders zijn opgenomen in het bedrijfsplan van de nieuw te vormen gezamenlijke I&A-organisatie. Door het portfoliomanagement samen te doen, stemmen we de projectinitiatieven op elkaar af. Capaciteitsknelpunten kunnen hierdoor in samenwerking met Schieland worden aangepakt, waar nodig wordt gericht ingehuurd.

Samen met Schieland en Delfland heeft Rijnland de basis voor een gezamenlijke architectuur gelegd in de vorm van een set van twintig kaderstellende principes. Met beide waterschappen zijn afspraken gemaakt over de planning van de activiteiten in het kader van de gezamenlijke architectuur. Dit is noodzakelijk om verdergaande samenwerking in de toekomst mogelijk te maken.

De herautomatisering van de financieel administratieve processen is per 1 januari 2016 gerealiseerd. De applicatie Prosa is zowel bij Rijnland als bij Schieland en de Krimpenerwaard met succes in gebruik genomen. Dit omvangrijke project wordt naar verwachting conform planning in april afgerond. Meerdere systemen zijn vervangen door Prosa. En andere bestaande systemen zijn gekoppeld aan Prosa. Dit betekent een behoorlijke verandering voor alle gebruikers, niet alleen vanwege het nieuwe systeem maar ook vanwege een groot aantal aangepaste werkprocessen. Het zal zeker nog enkele maanden in beslag gaan nemen voordat alle gebruikers gewend zijn en de 'finetuning' van het systeem afgerond is.

Rijnland heeft ook per 1 januari 2016 het met alle waterschappen gekozen P&O instrument H@RM geïmplementeerd. Voor meer informatie over H@RM, verwijzen wij u naar pagina 28.

De plaatsing van de Rijnlandse medewerkers in de nieuwe administratieve eenheid bij Schieland en de Krimpenerwaard is afgerond.

Samen met de gemeente Leiden heeft Rijnland succesvol invulling gegeven aan het bronhouderschap voor de Basisregistratie Grootschalige Topografie (BGT). Met alle andere gemeenten in het beheergebied zal dit in de komende periode gerealiseerd worden.

*Duurzaamheid**A. Duurzame energie*

In 2015 is de duurzame energiestrategie uitgewerkt, waarin Rijnland aangeeft hoe de energiedoelen voor 2020 worden gehaald. Deze doelen zijn ook vastgelegd in het WBP5: 30% meer energie-efficiency ten opzichte van 2005, 30% CO₂-uitstootvermindering ten opzichte van 1990 en 30% duurzame energieopwekking. Begin 2016 is deze strategie door D&H vastgesteld en in april 2016 aan de VV voorgelegd.

Rijnland werkte ook aan een nieuw energie efficiency plan (EEP), dat alle bedrijfsonderdelen betreft: waterzuiveren, watersysteem, gebouwen. Dit EEP wordt het uitvoeringsvehikel om bovenstaand beleid in concrete maatregelen om te zetten. Voor de extra investering voor energiezuinige maatregelen is in het MJP € 17 mln. opgenomen. Op basis van business cases wordt definitief besloten over de realisatie van de maatregelen.

B. Aanpak Duurzame Grond-, Weg- en Waterbouw

Begin 2015 is voor de Aanpak duurzaam GWW in de VV besloten dat we twee jaar via pilots proefdraaien, om daarna te bepalen of we de Aanpak als standaardinstrument voorschrijven binnen onze projecten. Er zijn diverse pilots uitgevoerd of nog in uitvoering: persleidingen afvalwater Aalsmeer/Haarlemmermeer, beide piekbergingen, kleinschalige wateraanvoer, droge berging op Schiphol Trade Park. Eind 2016 maken we de balans op en volgt een VV-voorstel.

C. Duurzame inkoop

In 2015 liep een evaluatie naar de mate van duurzaam inkoop door Rijnland. Voor dit jaar hebben we 100% gehaald (zie eerdere TKN-memo die hierover naar de VV is gestuurd). Het onderzoek zal worden gebruikt om vervolgstappen te nemen. Zo onderzoeken we of we de afvalscheiding binnen onze kantoren kunnen verbeteren.

Innovatie

Innovatie is één van de vijf bestuurlijke thema's. In 2015 is een overzicht samengesteld van alle innovaties, die al bij Rijnland plaatsvinden. Dit overzicht staat onder meer op internet. Daarnaast is het onderwerp verkend om te komen tot een aantal doelen die Rijnland in deze bestuursperiode wil bereiken. Daarbij wordt ook de wijze waarop Rijnland deze doelen willen bereiken, het zogenaamde uitvoeringsprogramma, voorbereid. Belangrijk in deze voorbereiding zijn sessies die gehouden zijn met de VV (informatieve VV in november 2015) en met belangstellenden in het kader van het WBP5 ("Denk mee met Rijnland"). De laatste sessie in dit kader was op 18 november in Leiden. Hierbij is veel input van onder meer gemeenten en de landbouwsector gekomen.

Ook zijn in 2015 de werkzaamheden gestart om te komen tot een Innovatieconferentie in april 2016. Doel van deze conferentie is antwoord krijgen op de vragen: Hoe kan Rijnland nog effectiever gebruik maken van innovatie in haar bedrijfsvoering? Wat vraagt dit van de organisatie? Van wie kan Rijnland leren? Met wie wil Rijnland graag samenwerken?

Verder is in 2015 een Innovatiefonds van € 0,25 mln per jaar opgericht door herschikking van bestaande exploitatiebudgetten. Per 2016 kunnen projecten van Rijnland een bijdrage aanvragen als zij aan kunnen tonen dat hun project bijdraagt aan een innovatiever Rijnland. Daarnaast zijn "innovatoren" gezocht en gevonden (ca. acht) onder de Rijnlandse medewerkers. Een innovator kan voor een klein deel van zijn werk meedenken hoe we Rijnland innovatiever maken. Ook beoordelen zij de aanvragen van het Innovatiefonds.

Calamiteitenorganisatie

de implementatie van de Plan-Do-Check-Act-cyclus middels het Calamiteitenhuis Rijnland heeft de organisatie aantoonbaar verbeterd, onder andere op het gebied van de calamiteitenplannen, de crisiscommunicatie, nazorg en evaluatie en het accountmanagement van netwerkpartners. De meerdaagse oefening Insula Sola en de specifieke analyse op crisiscommunicatie heeft voor deze thema's inzichten opgeleverd voor verdere verbetering, die in 2016 uitgewerkt worden.

Met het aantrekken van een tijdelijke accountmanager voor het netwerk is een start gemaakt met structureel beheer van het crisissnetwerk.

Gedurende 2015 heeft Rijnland elf keer opgeschaald, bijvoorbeeld voor de langdurige droogte in de zomer, wat leidde tot een bescheiden spoedreparatie. Verder hebben de gevolgen van het brugincident in Alphen de aandacht van de calamiteitenorganisatie gevraagd. Andere opschalingen betroffen het vermoeden van botulisme in Reeuwijk en de stroomstoring in Noord-Holland.

1.1.5.4 Tactisch doel: Kosteneffectiviteit

Besparingen (BAW)

In het Bestuursakkoord Water hebben de waterschappen zich verplicht tot het behalen van de besparingen in ondermeer de afvalwaterketen en de bedrijfsvoering. Rijnland heeft de doelmatigheidswinst die voor 2015 gepland was, ruim gerealiseerd. Op verzoek van de VV heeft de accountant in 2014 een onderzoek gedaan naar het realiteitsgehalte van de ingeboekte besparingen. Uitkomst was dat de prognose en de realisatie van de bezuinigingen Bestuursakkoord Water terecht en voor het juiste bedrage zijn gerapporteerd in diverse P&C-rapportages.

Doelmatigheidswinst BAW - Per categorie - € mln t.o.v. 2010	Opgave 2015	Realisatie 2015	Score	Toelichting
Kapitaallasten	15,3	16,8	+ / +	Herstructureren leningenportefeuille en een provinciale bijdrage in de investeringskosten sluis en brug Spaamedam leidt tot een besparing van totaal € 1,5 mln. Gunstige rente-ontwikkelingen en rentevoordelen door eerder opleveren en extra afschrijven worden niet gezien als een BAW-besparing en zijn niet meegenomen
Personele lasten	2,1	2,8	+	Hogere opbrengst uit detacheringen van personeel
Inhuur en advies derden	1,6	2,1	+	Lagere advies- en onderzoekkosten derden
Energie: prijs en hoeveelheid	3,4	3,4	+	
Onderhoud	0,6	1,7	+ / +	Aanbestedingsvoordeel op cultuurtechnisch onderhoud en wegvallen onderhoud aan de ringdijk Haarlemmermeerpolder door nieuwe afspraken met de provincie Noord-Holland.
Overdracht sluizen, bruggen, pont e.d.	-0,3	0,0	+	Overdracht Rijsaterwoudsche brug is vertraagd.
Verstreken subsidies baggeren, nvo's	0,6	0,6	+	
Stichting Beheer v.h. Gemeeneland	0,6	0,6	+	
Storting voorziening baggerwerken	5,5	5,5	+	
Samenwerking laboratoria: Aquon	0,6	0,7	+	Werkelijke uitgaven liggen € 0,1 mln lager dan begrotingsbudget van € 3,4 mln.
Samenwerking belastingen: BSGR	0,4	0,9	+	Inclusief een voordeel van € 0,5 mln uit 2014.
Verkoop eigendommen	0,7	3,5	+ / +	Meer verkopen gerealiseerd dan oorspronkelijk begroot.
Overigen	0,2	-0,6	-	Hogere prijs en hoeveelheid op verwerking zuiveringsslib. Dit verbetert vanaf 2017 door de terugwinning van fosfaat. In 2016 geen tariefstijging voorzien. Een deel van hoeveelheidsverschil is toe te schrijven aan de buitengebruikstelling van de vergistingsinstallatie van awzi Alphen Noord.
Totaal	31,1	37,9	+	

Samenwerkingsverbanden

A. ICT: Samen met Schieland en de Krimpenerwaard wordt gewerkt de vorming eind 2016 van een gezamenlijke organisatorische eenheid voor I&A-dienstverlening. Hiervoor is een bedrijfsplan opgesteld en vastgesteld dat de dienstverlening en werkwijze van de nieuwe organisatie beschrijft. In de VV van november is besloten om de samenwerking op I&A-gebied vaste vorm te geven per 1 januari 2017 en deze uit te gaan voeren in de samenwerkingsvorm 'kosten voor gemene rekening' (KVGR) en de nieuwe organisatie-eenheid I&A als een gecentraliseerde afdeling binnen de organisatie van het Hoogheemraadschap van Rijnland onder te brengen. De portefeuillehouders en de secretaris-algemeen directeuren van beide hoogheemraadschappen hebben kort na dit besluit in een gezamenlijk overleg nadere afspraken gemaakt over de besturing, de verdeling van de kosten en de eigendomsoverdracht bij zowel aanvang als bij eventuele beëindiging van de gezamenlijke I&A dienstverlening.

B. Financiële Administratie & Eigendommenbeheer: In 2015 is samen met Schieland en de Krimpenerwaard één afdeling opgezet voor de financiële administratie. Er is besloten dat eigendommenbeheer in Leiden blijft gehuisvest.

D. Inkoop: Met Schieland en de Krimpenerwaard en Delfland is een lijst met gezamenlijke aanbestedingen opgesteld; deze wordt per kwartaal besproken. Zowel de aanbesteding Raamovereenkomst Inhuur tijdelijk en administratief personeel en de Raamovereenkomst Inhuur Technische projectleiders van deze lijst, zijn inmiddels afgerond. Eind 2015 is van deze lijst, samen met Schieland en de Krimpenerwaard de aanbesteding Accountsdiensten gestart.

E. VTH-West: De vier waterschappen in West-Nederland werken intensief samen op het terrein van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH). Zo worden landelijke ontwikkelingen gevolgd en gecoördineerde inbreng verzorgd (bijvoorbeeld op het gebied van kwaliteitscriteria) en opereren er diverse werkgroepen waarin op medewerkersniveau wordt samengewerkt (onder andere op het gebied van grondwater). Samen met Schieland en de Krimpenerwaard wordt gewerkt aan de implementatie van een zaakstelsel (en zaakgericht werken) op het gebied van vergunningverlening en handhaving.

Belastingopbrengsten: BSGR

a. Proces en productie

In 2015 zijn de zogeheten combikohieren conform de reguliere planning geproduceerd. De Belastingssamenwerking Gouwe Rijnland (BSGR) blijft investeren in het verbeteren van de kwaliteit van de bestanden wat leidt tot hogere opleggingen. Zo is in 2015 gewerkt aan onder andere het optimaliseren van het bedrijvenbestand en het voor een gedeelte automatiseren van de processen rond het Nationaal Handels Register (NHR). Voor het derde jaar op rij

ontvangt de BSGR een goedkeurende ISAE 3402 verklaring (een gestructureerd risicomanagement model) en is daarmee de enige belastingorganisatie in Nederland met deze certificering. Per 1 januari 2016 is de gemeente Waddinxveen toegetreden tot de BSGR.

b. Opbrengsten

Einde jaar heeft dit geresulteerd in een totale belastingopbrengst van € 176,3 mln. (begroot € 177,8 mln.). Het verschil wordt met name veroorzaakt door achterblijvende opbrengsten uit de zuiverings- en verontreinigingsheffing van bedrijven (€ 2,2 mln.) door minder de-icings-middelen bij Schiphol, wijziging heffingsparameters, verplaatsing van aantal bedrijfsactiviteiten buiten het beheersgebied, wijzigingen in zuiveringstechnische voorzieningen en -middelen en na-ijlen gevolgen economische crisis. Daarentegen is er een hogere opbrengst bij de ingezetenenomslag (€ 0,5 mln.) en omslag gebouwd (€ 0,1 mln.).

c. Debiteurenstand

Einde jaar is de debiteurenstand openstaande belastingvorderingen € 10,2 mln. (2014 € 15,9 mln.). Het wegwerken van achterstanden, het sinds 2014 niet meer versturen van herinneringen en de goedlopende loonbeslagprocedure hebben bijgedragen aan de aanzienlijke daling van het debiteurensaldo.

d. Kwijtschelding

Er zijn in totaal 32.958 (2014 - 32.152) verzoeken ingediend welke zoveel mogelijk via het inlichtingenbureau worden getoetst en automatisch afgehandeld (47,5%). Het percentage toegewezen verzoeken blijft met 82,1% (begroot 82%) stabiel. Het bedrag wat gemoeid is met de kwijtscheldingsverzoeken is met € 5,6 mln redelijk stabiel gebleven ten opzichte van 2014 (€ 5,5 mln.) (begroot € 5,1 mln.).

e. Oninbaar

Het percentage oninbaar is evenals in 2014 0,49 %, dit is nagenoeg de norm van max 0,50 % zoals vastgelegd in de dienstverleningsovereenkomst (DVO).

Prestatie-indicatoren	Rekening 2015	Begroting 2015	Rekening 2014
Perceptiekosten als percentage van de belastingopbrengst	3,08%	3,41%	3,08%
Bedrag oninbaar	831.015	645.566	796.117
Bedrag oninbaar als percentage van de belastingopbrengst	0,49%	0,38%	0,49%
Bedrag kwijtschelding	5.558.778	5.128.455	5.457.686
Bedrag kwijtschelding als percentage van de belastingopbrengst	3,27%	2,98%	3,27%
Percentage toegewezen kwijtscheldingsverzoeken	82,10%	82,00%	81,60%
Kwijtscheldingsnorm	100,00%	100,00%	100,00%

Beheersomvang en potentiële werkvoorraad	Rekening 2015	Begroting 2015	Rekening 2014
Aantallen heffingseenheden bruto			
Ingezetenen, aantal heffingsplichtige woonruimten	521.581	518.100	513.169
Gebouwd, WOZ-waarden x € 1 mln	162.996	161.833	175.525
Ongebouwd, aantal heffingsplichtige hectaren	51.462	55.650	55.676
Natuurterreinen, aantal heffingsplichtige hectaren	21.268	19.250	19.323
Wegen, aantal heffingsplichtige hectaren	8.553	8.000	7.953
Zuiveringsheffing, aantal heffingsplichtige vervuilingseenheden	1.520.543	1.527.000	1.515.766
Verontreinigingsheffing, aantal heffingsplichtige vervuilingseenheden	9.429	15.000	16.586

1.1.5.5 Tactisch doel: Organisatie is in control

Risicomanagement

In 2015 heeft de organisatie qua risicobeheersing verdere stappen gezet op het gebied van projectbeheersing en asset management. Stappen die zonder meer in 2016 en verder een gevolg krijgen om investeringsramingen en exploitatielasten scherper te ramen. Iets dat werd bevestigd door de eerdergenoemde projectenscan en de bijbehorende voortgangsrapportage in de VV van januari 2016.

Meer informatie over restrisico's en niet verwachte mee- en tegenvallers staan in de risicoparagraaf.

Toetsing van doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid

Zowel de rekenkamercommissie (RKC), het stafbureau Concerncontrol als de accountant zorgen voor toetsing van beleid en activiteiten van Rijnland. Uiteraard is de lijnorganisatie als eerste verantwoordelijk voor toetsing en (zelf)evaluatie.

In 2015 heeft de RKC een overdrachtsdocument aan de VV aangeboden, met daarin een groslijst van mogelijke onderzoeksonderwerpen. Concerncontrol heeft naast de eerdergenoemde projecten- en kredietenscan de volgende onderwerpen getoetst: stedelijke waterplannen, de schouw, grondtransacties, heffingsadviezen, 'purchase to pay' en energiereductie. Bijna alle conclusies werden (h)erkend en alle adviezen zijn overgenomen en worden door het lijnmanagement geïmplementeerd, waardoor de organisatie verder in control kan komen.

Informatiebeveiliging en bedrijfscontinuïteit

Informatiebeveiliging wordt samen met Schieland en de Krimpenerwaard aangepakt, we volgen hiervoor de richtlijnen uit de BIWA (Baseline Informatiebeveiliging Waterschappen). Het Informatiebeveiligingsbeleid is vastgesteld en ten behoeve van de sturing op dit onderwerp is een gezamenlijke securityboard opgericht en hebben beide waterschappen een Security Officer benoemd. Het Bedrijfscontinuïteitplan is gereed en de inrichting van een Crisis Management Team en procedures om hiermee te werken zijn klaar. De uitwijkvoorziening voor top 5-applicaties is gerealiseerd. Op basis van een nieuwe risicoanalyse is het aantal te nemen maatregelen toegenomen. De maatregelen betreffen niet alleen de kantoorautomatisering, maar ook de procesautomatisering. De te nemen maatregelen zijn risico-gebaseerd ingepland. De maatregelen met hoge prioriteit zijn grotendeels in 2015 uitgevoerd, overige maatregelen worden gepland in 2016. Op verschillende manieren is aandacht besteed aan het gewenste gedrag van medewerkers op dit onderwerp. De gedragscode 'Omgang met informatie en ICT-faciliteiten' is vastgesteld en ook is duidelijk vastgesteld welke informatie vertrouwelijk moet worden behandeld. Om toe te zien op de juiste omgang met persoonsgegevens is een Privacy Officer aangesteld.

WBP5

De in de begroting 2015 onderscheiden fasen voor het WBP5 zijn: afronding opiniefase in augustus 2015; vervolgens de besluitvormingsfase augustus – december 2015. Beide fasen zijn volgens planning doorlopen. Op woensdag 9 maart 2016 heeft het algemeen bestuur van het hoogheemraadschap van Rijnland het nieuwe waterbeheerplan (WBP5) vastgesteld. Het WBP5 geeft richting aan het waterbeheer in de periode 2016-2021 en vormt de ruggengraat van al het werk dat Rijnland uitvoert.

Bij de ontwikkeling van WBP5 zijn inwoners, belangenorganisaties, bedrijven en medeoverheden nauw betrokken. De opbrengst hiervan heeft ons blij verrast. Bijna alle partijen gaven aan graag met Rijnland aan de slag te willen om het beheergebied nog veiliger en schoner te maken. Daarvoor zijn veel goede ideeën en suggesties aangeleverd, die in het WBP5 zijn verwerkt.

Om het waterbeheerplan voor iedereen toegankelijk te maken is er een online magazine gemaakt. In dit magazine, Waardevol Water, staat wat Rijnland de komende jaren gaat doen en welke ambities wij daarbij hebben. Het online magazine kunt u inzien op

www.rijnland.net/waardevolwater.

Exploitatiekosten Programma BOD 2015

Bedragen x € 1 mln

Programma Bestuur, organisatie en dienstverlening	Jaarrekening 2015	Begroting na wijziging 2015	Begroting 2015	Vershil 2015	Vershil in %
Netto exploitatiekosten	31,6	30,4	31,7	-/- 0,1	-/- 0,3%

De exploitatiekosten liggen per saldo € 0,1 lager dan de programmabegroting.

Door de resultaatsdeling over 2014 van de BSGR heeft Rijnland € 0,5 mln ontvangen. Aan externe communicatie is € 0,3 mln minder uitgegeven dan begroot. Op diverse kleine overige posten is € 0,2 mln minder uitgegeven. Door een benodigde extra storting in pensioen- en wachtgeldvoorziening voor het bestuur is € 0,9 mln meer uitgegeven dan begroot.

Bruto-investeringsuitgaven Programma BOD 2015

Programma Bestuur, organisatie en dienstverlening Begroting gecorrigeerd voor concernbrede korting	Werkelijk 2015	Begroot 2015	Prognose Burap-2 2015	% van Begroot
Bruto-investeringen (x € 1 mln)	3,8	4,1	3,8	93%

De uitgaven voor de waterschapsverkiezingen lagen € 0,2 mln lager dan begroot. Verder was sprake van meerdere verschuivingen, die per saldo leiden tot later uitgeven van in totaal € 0,3 mln (o.a. nieuw financieel systeem en project informatiebeveiliging).

1.2 Paragrafen

1.2.1 Ontwikkelingen 2015 ten opzichte van de programmabegroting 2015

In 2015 heeft er een herstructurering van de leningenportefeuille plaatsgevonden. Een aantal leningen met een korte resterende looptijd zijn omgezet naar een lening met een looptijd van 40 jaar. Naast het verlagen van het renterisico levert dit voor de korte termijn een rente voordeel op van € 1,5 mln (voor 2015 € 0,3 mln en voor 2016 € 1,2 mln). Afhankelijk van de rente ontwikkeling kan er voor 2017 en verder zowel sprake zijn van een rentevoordeel als van een rente nadeel.

De historisch lage rentepercentages zorgen voor lagere kapitaallasten. Voor 2015 geeft dit een voordeel van € 4,6 mln. Hierdoor is echter in verband met lage rekenrente een hogere storting in de pensioen- en wachtgeldvoorziening van het dagelijks bestuur nodig. De totale extra storting in deze voorziening bedraagt € 0,9 mln. Hiervan heeft een deel betrekking op de rekenrente. Tevens is er door de lage rentepercentages € 1,4 mln minder bouwrente geactiveerd.

Vanwege een uitspraak van de Hoge Raad betreffende het arrest uitbreiding areaal natuurterreinen is de belastingopbrengst ongebouwd 2015 met € 0,15 mln verlaagd.

De opbrengst verontreinigingsheffing en zuiveringsheffing blijft structureel achter vanwege minder de-icingsmiddelen, wijziging van de heffingsparameters, verplaatsing van aantal bedrijfsactiviteiten buiten het beheersgebied, wijzigingen in zuiveringstechnische voorzieningen en - middelen en na-ijlen gevolgen economische crisis.

Als gevolg van actief verkoopbeleid van eigendommen is de opbrengst uit de verkoop van eigendommen in 2015 positief beïnvloed met een bedrag van € 2,7 mln.

Door opschoning van kleine investeringen zijn de afschrijvingslasten in 2015 € 1,6 mln hoger dan begroot. Bij de jaarrekening 2014 was hier door de vorming van een bestemmingsreserve rekening mee gehouden. Na besluitvorming van de VV in april 2015 is deze reserve vrijgevallen.

Voor het overige zijn er geen afwijkingen van de uitgangspunten en grondslagen, zoals deze voor de programmabegroting zijn gehanteerd.

1.2.2 Paragraaf incidentele baten en lasten

Het volgende overzicht geeft per kostensoortrubriek de incidentele baten en lasten weer.

	Totaal verschil t.o.v. de begroting	Waarvan incidenteel
LASTEN		
1. Rente en afschrijvingen	2,6	-/- 0,4
2. Personeelslasten	0,6	0,0
3. Goederen en diensten van derden	2,7	0,7
4. Bijdragen aan derden	0,3	0,0
5. Toevoegingen aan voorzieningen/onvoorzien	-/- 0,8	-/- 0,9
Saldo lasten	5,4	-/- 0,6
BATEN		
6. Financiële baten	0,0	0,0
7. Personeelsbaten	0,8	0,7
8. Goederen en diensten aan derden	4,1	3,3
9. Bijdragen van derden	-/- 0,1	0,0
10. Waterschapsbelastingen	-/- 2,1	0,0
11. Interne verrekeningen	-/- 0,5	0,0
Saldo baten	2,2	4,0
Saldo baten en lasten	7,6	3,4
12. Onttrekkingen aan reserves	1,6	0,0
13. Egalisatie van tarieven	0,0	0,0
14. Toevoeging rente aan reserves	-/- 0,1	0,0
15. Toevoeging algemene reserves	0,0	0,0
Totaal verschil t.o.v. de primaire begroting	9,1	3,4
16. Toevoeging egalisatie reserves	-/- 6,1	-/- 1,5
17. Resultaat	3,0	1,9

(In dit overzicht betekent -/- een nadelig resultaat)

Onderstaand volgt een toelichting op de incidentele posten.

1. Rente en afschrijvingen

Het incidentele nadeel ad € 0,4 mln betreft een eenmalig hogere afschrijvingslast, veroorzaakt door annulering van het investeringsproject "groot onderhoud compartimenteringswerken".

3. Goederen en diensten van derden

Het incidentele voordeel ad € 0,7 mln betreft minder preventief onderhoud (€ 1,0 mln), afrekeningen verbonden partijen (€ 0,5 mln) en meer slibafvoer (-/- € 0,8 mln)

5. Toevoegingen aan de voorzieningen/onvoorzien

Vanwege lagere rekenrente en nieuwe wachtgeldverplichtingen heeft er een extra storting plaatsgevonden van € 0,9 mln in de voorziening voor wachtgeld en pensioenen voor voormalige en huidige (hoog)heemraden van Rijnland en voormalige waterschappen.

7. Personeelsbaten

Het incidentele voordeel ad € 0,7 betreft vergoede, niet begrote detacheringen met name bij het HWBP-bureau.

8. Goederen en diensten aan derden

Het incidentele voordeel ad € 3,3 mln betreft voor € 2,8 mln opbrengst uit de verkoop van eigendommen. De resultaatsdeling 2014 van de BSGR geeft een voordeel van € 0,5 mln.

16. Toevoeging egalisatie reserseeves

In de eerste bestuursrapportage was een voordelig saldo voorzien van 4,3 mln en in de tweede bestuursrapportage een voordelig saldo van € 1,8 mln. Hiervan is € 1,5mln incidenteel. Het gemelde saldo van € 6,1 mln is met begrotingswijzigingen toegevoegd aan de desbetreffende egalisatiereserve.

1.2.3 Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen

Omschrijving	Saldo per 01.01.2015	rente toevoeging	opnamen (t.g.v. de exploitatie) /overhev.	Saldo per 31-12-2015
Overige bestemmingsreserves				
Reserve subsidie aanleg natuurvriendelijke oevers	0,1	-	-	0,1
Reserve subsidie baggerwerken	0,1	-	-	0,1
Reserve onderhoud aan oeverbescherming	0,1	-	0,1	-
Reserve oeverherstel	0,3	-	-	0,3
Reserve frictiekosten doelmatigheid	1,1	0,1	0,3	0,9
Reserve assetmanagement	1,7	-	1,7	-
Totaal overige bestemmingsreserves	3,4	0,1	2,1	1,4

Omschrijving	Saldo per 01.01.2015	toevoegingen (t.l.v. exploitatie)	uitgaven	Saldo per 31-12-2015
Voorziening wachtgeld- en pensioenverplichtingen DB	6,0	1,3	0,5	6,8
Totaal voor arbeidsgerelateerde verplichtingen	6,0	1,3	0,5	6,8
Voorziening baggerwerken Rijnland	2,3	14,0	10,8	5,5
Totaal voor baggeren en saneren van waterlopen	2,3	14,0	10,8	5,5
Voorziening PFOS Saneringen	2,7	-	0,1	2,6
Totaal voor overige onderhoudswerkzaamheden	2,7	-	0,1	2,6
Totaal Voorzieningen	11,0	15,3	11,4	14,9

In de vastgestelde nota reserves en voorzieningen is het ontstaan, het doel en de omvang aangegeven. De onttrekkingen op de reserves zijn overeenkomstig de begroting na wijziging. De uitgaven op de voorzieningen betreffen de werkelijke uitgaven na aftrek van subsidies/bijdragen. Een nadere specificatie is in de toelichting op de balans opgenomen.

1.2.4 Personele paragraaf*H@RM, implementatie e-HRM*

In 2015 is de landelijke aanbesteding voor een gezamenlijk e-HRM systeem (met 15 waterschappen) afgerond door het Waterschapshuis. Uit deze aanbesteding is ADP als leverancier gekomen.

Het implementatie traject bij Rijnland is samen met ADP en de andere deelnemende waterschappen vormgegeven en afgerond. Inmiddels is het e-HRM systeem bij Rijnland, onder de naam van H@RM, per 1 januari 2016 succesvol in gebruik genomen.

Hiermee heeft Rijnland een nieuwe en moderne salarisverwerking- en personeels-informatiesysteem, waarmee alle medewerkers tijd- en plaats onafhankelijk op een eenvoudige manier de eigen personeelsgegevens (zoals verlofaanvragen, indienen declaraties, IKB, afspraken gesprekscyclus) kunnen beheren.

In 2016 zal het systeem uitgebreid worden met extra modules voor een verdere digitalisering van het HR proces.

MedewerkersOnderzoek 2016

In samenwerking met 13 andere waterschappen is het MedewerkOnderzoek 2016 voorbereid. Het doel van het onderzoek is allereerst om inzicht te krijgen in het succes van de organisatie,

zodat eventueel prestaties van de medewerkers en prestaties van de organisatie verhoogd kunnen worden. Daarnaast gaat het om inzicht in de mate van het werkplezier en bevlogenheid van de medewerkers, hoe tevreden is Rijnland. De uitvoering zal starten maart 2016.

De Rijnland Aquademie

De Rijnland Aquademie is inmiddels een begrip in de organisatie. De meeste medewerkers hebben de weg er naartoe gevonden. In 2015 biedt de Aquademie onder meer opleidingen voor organisatiebrede (ICT) programma's als BABS, Prosa en H@rm. Daarnaast ontwerpt de Aquademie specifieke leerlijnen, in co-creatie met de regiegroepen. Zo is een start gemaakt met de leerlijn voor het management.

Ook dit jaar ondersteunt de Aquademie de implementatie van de OVP-speerpunten. In verschillende trainingen wordt doorgebouwd op 'van buiten naar binnen denken' en 'projectbeheersing'.

De samenwerking met (academies van) andere waterschappen is uitgebreid. Het opleidingsplatform kent nu vijf vaste deelnemers. Rijnland, Delfland en Waternet bieden inmiddels gezamenlijk een aantal trainingen aan. In 2016 gaat Schieland een deel van het aanbod van de Rijnland Aquademie voor hun medewerkers ontsluiten.

Vanuit de nieuwe CAO wordt het persoonlijk basisbudget (PBB) geïntroduceerd, een budget van vijfduizend euro, dat iedere waterschapsmedewerker in een periode van vijf jaar mag besteden aan opleiding, ontwikkeling, loopbaan en vitaliteit. Samen met management en OR worden er door de Aquademie Rijnlandse 'spelregels' opgesteld. Implementatie in 2016.

Generiek functiegebouw

In 2015 is in de gesprekscyclus gewerkt met het generieke functiegebouw. Hierin is nadrukkelijk de ruimte geboden voor medewerkers om afspraken te maken voor hun eigen ontwikkeling. In 2015 is het proces vormgegeven om deze ontwikkelingen objectief te toetsen in een promotiecommissie. De promotiecommissie zal begin 2016 starten. Om medewerkers te faciliteren in het nemen van hun verantwoordelijkheid wat betreft hun ontwikkeling, is er in 2015 gestart met een aanbod aan Loopbaantrainingen. Ook kunnen medewerkers bij een interne loopbaancoach terecht met hun persoonlijke vragen.

Waterschapstalent, Trainee pool

In het voorjaar van 2015 zijn de 16 trainees van Waterschapstalent (samenwerking van 5 waterschappen + HWBP) de laatste periode ingegaan. 12 trainees hebben na uitstroom uit het programma zicht op een dienstverband binnen de waterschappen. 2015 stond ook in het teken van de werving van nieuwe trainees voor de pool 2016-2017. Er waren 135 aanmeldingen waarvan er 20 op 1 januari 2016 starten op verschillende projecten binnen de waterschappen en het hoogwaterbeschermings-programma. Het doel van Waterschapstalent is om de waterschappen bekend te maken bij net afgestudeerde, technisch georiënteerde hoog opgeleide jongeren. Maar ook om innovatieve jonge medewerkers met potentieel in dienst te hebben. Daarnaast bevordert Waterschapstalent de samenwerking tussen de diverse waterschappen.

Strategische Personeelsplanning (SPP)

De afgelopen 2 jaar zijn 8 van de 10 afdelingen met SPP gestart, Projecten en Zuiveren starten begin 2016.

Met SPP is in kaart gebracht welke externe en interne ontwikkelingen invloed hebben op de kerntaken en vervolgens mogelijk op de formatie, functies, rollen en competenties. Daarnaast is middels een vlootshouw het huidige functioneren en het ontwikkelpotentieel van alle medewerkers vastgesteld. Vervolgens zijn maatregelen bepaald om het verschil tussen huidige personele bezetting en toekomstige bezetting te overbruggen.

Tevens is met DT en MT stil gestaan bij de missie en visie van Rijnland.

Vanuit de WBP5 doelen, zowel de wat- als hoe-, gaan de afdelingen bovenstaande resultaten herijken. Wat kan je als afdeling/team/medewerker bijdragen aan deze doelen? Wat vraag je daarmee anders van de medewerker? Heeft dit consequenties voor de werkwijze,

noodzakelijke kennis en gedrag? Maar ook: verandert daarmee het werkaanbod en heeft dit mogelijk consequenties voor de organisatie?

Wanneer we dit met elkaar hebben vastgesteld en gecommuniceerd verwachten we daarmee dat iedere medewerker voor ogen heeft wat hij elke dag voor bijdrage levert aan "droge voeten en schoon water". Vervolgens kan je bepalen wat daarvoor moet gebeuren: welke resultaten te behalen en hoe je dit dan doet.

Daarnaast wordt duidelijk waarin we als organisatie en medewerkers moeten veranderen om aan te blijven sluiten bij de doelen van de organisatie en de ontwikkelingen die op ons afkomen.

Integriteit

In 2015 is een toolkit ontwikkeld waarin werkvormen zijn opgenomen om teamleiders te faciliteren bij het bespreekbaar maken van integriteit tijdens teamoverleggen. Tevens is een facilitator toegerust om teamleiders hierbij te ondersteunen.

De vertrouwenspersonen zijn door vier medewerkers benaderd. Er was geen vermoeden van een integriteitsschending of een melding misstand geuit.

Samenwerking waterschappen

Zowel de afdelingen financiële administratie als informatisering en automatisering van HHR en HHSK gaan samen. FA is ondergebracht bij HHSK en I&A wordt ondergebracht bij HHR. Dit betekent dat medewerkers overgeplaatst worden naar een ander waterschap. Hiervoor is het afgelopen jaar een sociaal plan ontwikkeld tussen beide waterschappen, inmiddels is overeenstemming bereikt met de werkgevers- en werknemersdelegatie vertegenwoordigd in het Georganiseerd Overleg. Het plaatsingsproces van de medewerkers FA is inmiddels afgerond.

Veilig en Gezondwerken

- Cultuur en gedragsverandering veilig werken

In 2015 is V&G binnen projecten, sterk onder de aandacht gebracht. Dit heeft enerzijds geleid tot meer V&G-plannen in zowel de ontwerp- als de uitvoeringsfase. En anderzijds tot meer aandacht voor veiligheid tijdens de bouwfase.

- V&G-meerjarenplan

Het V&G-meerjarenprogramma is vertaald naar acties en wordt door alle betrokkenen gedragen en uitgevoerd. O.a. zijn 2 MVK-ers aangenomen, is de ATEX-verantwoordelijke benoemd en zijn veiligheidscoördinatoren aangesteld. Hiermee heeft de projectstructuur een heldere vorm gekregen, zijn taken en verantwoordelijkheden belegd en heeft de veiligheidscultuur een impuls gekregen.

- E-installaties

De elektrotechnische installaties van ZU met de grootste risico's zijn aangepakt, voor WS worden de knelpunten met organisatorische maatregelen beheerst. Voor alle installaties is de 5 jaarlijkse keuringscyclus gepland en is begin 2015 gestart met de uitvoering.

- Atex-installaties

Alle Atex-installaties worden gerenoveerd. Hiervan wordt separaat verslag gedaan aan het bestuur.

ARBO-dienst

De samenwerking verloopt naar wens. De bedrijfsarts houdt op twee dagdelen per week spreekuur op locatie (Archimedesweg). Het contact tussen de nieuwe bedrijfsarts, medewerker en leidinggevende verloopt soepel. Het ziekteverzuimpercentage is in 2015 gedaald van 4,33% in 2014 naar 4.01%.

Werkgerelateerd ziekteverzuim blijft aandacht verdienen. Wanneer het arbojaarverslag verschijnt zal er in overleg met de arbodienst een nadere analyse worden uitgevoerd in hoeverre het ziekteverzuimpercentage verder kan worden teruggebracht.

Formatie

Als gevolg van een bezuinigingsmaatregel (MJP scenario 5% evenwicht) is de begrote eigen formatie (vaste en tijdelijke dienstverbanden) verlaagd van 632,2 naar 626,8 fte.

Personeelsbestand

Het personeelsbestand zag er op 31-12-2015 als volgt uit (werkelijke bezetting):

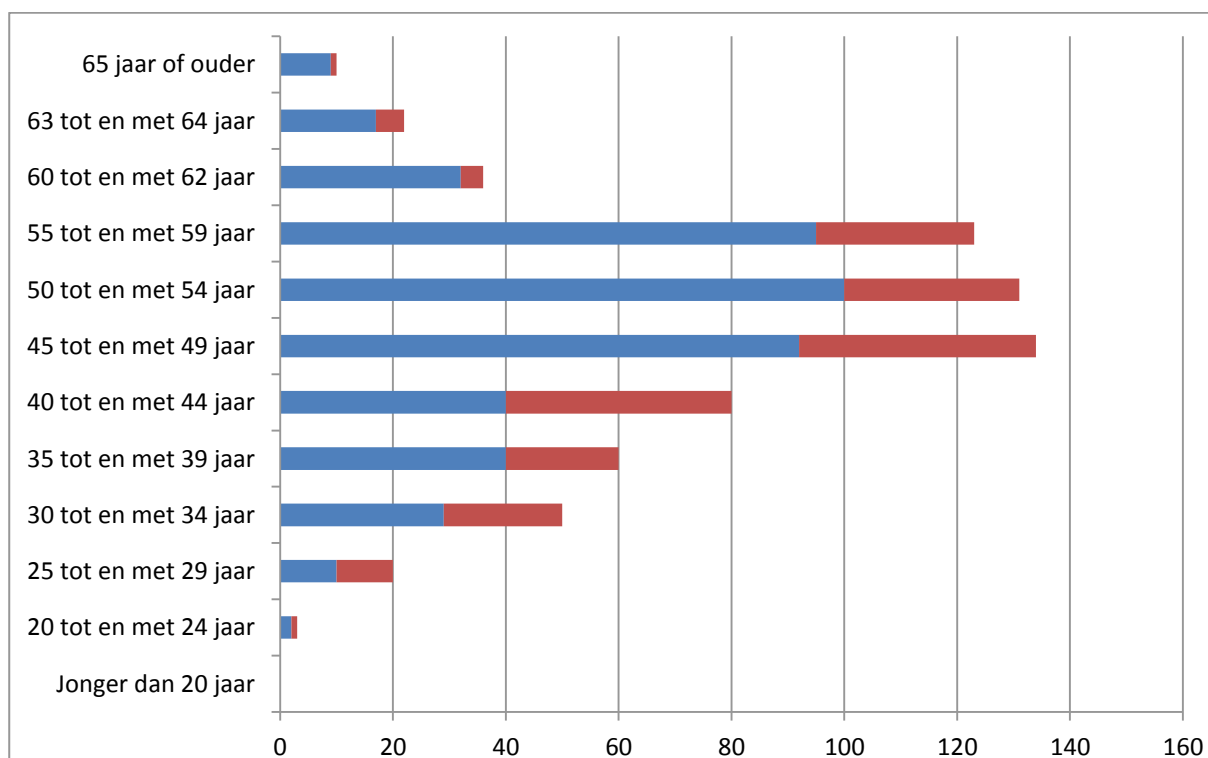
Personeelsbezetting naar geslacht	personen 2014	fte 2014	personen 2015	fte 2015
Mannen	480	455,5	466	441,3
Vrouwen	202	167,1	203	164,0
Totaal	682	622,6	669	605,3

In-, door-, en uitstroom personeel	2014	2015
In dienst getreden	17	15
Functiewijziging	33	24
Uit dienst getreden	23	38

Leeftijdsopbouw

De volgende grafiek laat de leeftijdsopbouw zien per 31-12-2015. Er zijn nog geen echte acute problemen. Het is noodzakelijk om een verjonging van ons personeelsbestand te bewerkstelligen om daarmee over een duurzaam inzetbare bezetting te beschikken en een toekomstbestendige organisatie te vormen. Dit krijgt ook aandacht binnen Strategische Personeelsplanning (SPP, zie ook hierboven).

Gemiddelde leeftijd	2014	2015
Mannen	48,7	49,3
Vrouwen	44,7	45,4
Totaal	47,5	48,2

1.2.5 Waterschapsbelastingen

(x € 1 mln)	Jaarrekening	Begroting	Verschil	%
1. Opbrengst ingezetenen	50,7	50,4	0,3 V	0,6 % V
2. Opbrengst gebouwd	44,9	44,9	-	0,0 % V
3. Opbrengst ongebouwd/overigen	4,0	4,2	0,2 N	4,8 % N
4. Opbrengst wegen	2,6	2,4	0,2 V	8,3 % V
5. Opbrengst natuur	0,1	0,1	-	0,0 % V
6. Opbrengst zuiveringsheffing bedrijven	13,2	14,5	1,3 N	9,0 % N
7. Opbrengst zuiveringsheffing huishoudens	54,6	54,8	0,2 N	0,4 % N
8. Opbrengst verontreinigingsheffing	-/- 0,2	0,7	0,9 N	128,6 % N
Totaal	169,9	172,0	2,1 N	1,2 % N

Kwijtscheldingen/oninbaar

Het verloop van kwijtschelding/oninbaar is als volgt:

Indicatoren kwijtschelding/oninbaar	Rekening 2015	Begroting 2015	Rekening 2014
Kwijtschelding			
Aantal woonruimten ingezetenenomslag	27.963	25.500	27.275
Aantal v.e. zuiveringsheffing	56.510	53.000	54.524
Kwijtschuld bedrag x € 1,00	5.558.778	5.128.455	5.457.686
Oninbaar x € 1,00			
Ingezetenen	244.813	267.566	240.820
Gebouwd, Ongebouwd en Natuurterreinen	227.861	0	172.859
Zuiveringsheffing en Verontreinigingsheffing	358.341	378.000	382.438
Totaal oninbaar	831.015	645.566	796.117

Het aantal kwijtscheldingsverzoeken neemt nog steeds toe door de aanhoudende economische crisis.

Tariefegalisatie/lastendruk

Uitgangspunt is dat alle belastingtarieven zo geëgaliseerd worden dat de lastendruk van de belastingplichtigen geleidelijk stijgt en de tarieven in het laatste jaar van de plan-periode gelijk zijn aan de kostprijstarieven.

*Waterschapsbelastingen*Opbrengst ingezetenen/Zuiveringsheffing huishoudens

Ondanks hogere aantal ingediende kwijtscheldingsverzoeken bij de ingezetenenomslag en zuiveringsheffing huishoudens liggen de werkelijke opbrengsten in totaliteit € 0,1 hoger dan de begroting.

Opbrengst gebouwd

Er is nog een prognose opgenomen voor nog op te leggen aanslagen gebouwd over 2014 en 2015 (€ 1,1 mln). Er zijn nog een aantal lopende WOZ bezwaren welke nog afgehandeld zullen worden en op termijn tot een aanslag zullen leiden

Opbrengst ongebouwd/wegen/natuur

Als gevolg van de uitspraak van de Hoge Raad is het areaal ongebouwd ten gunste van Natuur aangepast. Ook zijn er minder ha ongebouwd vanwege blokkade van een aantal percelen vanwege onduidelijke objectafbakening. Opwerking van de bestanden vindt plaats in 2016 en

verder. Daarentegen zijn er meer ha wegen opgelegd als gevolg van een extern uitgevoerd bestandsonderzoek.

Opbrengst verontreinigingsheffing/zuiveringsheffing bedrijven

De opbrengst verontreinigingsheffing blijft structureel achter vanwege minder de-icingsmiddelen bij Schiphol en wijziging van de heffingsparameters. Er wordt niet meer geheven op de parameters Chloride, Sulfaat en Fosfor vanaf 1 juli 2014. Dit wordt nu zichtbaar omdat de definitieve aanslagen t/m 2013 zijn opgelegd. Door vermindering van het aantal vervuilingeenheden vanaf 2013 ontstaat er in 2015 een negatieve opbrengst.

De opbrengst zuiveringsheffing blijft structureel achter vanwege verplaatsing van aantal bedrijfsactiviteiten buiten het beheersgebied van Rijnland, wijzigingen in zuiverings-technische voorzieningen en middelen en na-ijlen gevolgen economische crisis. Vermindering is ook met terugwerkende kracht toegepast voor de jaren 2013 en 2014.

In het MJP 2017-2020 wordt met het lager aantal belastingeenheden rekening gehouden.

1.2.6 Weerstandsvermogen

In deze paragraaf wordt de stand van zaken behandeld van de in de programmabegroting 2015 gepresenteerde restrisico's. Restrisico's zijn de risico's die overblijven na genomen of te nemen beheersingsmaatregelen. Voor een goed inzicht hiervan is het zaak om eerst kort kennis te nemen van Rijnlands risicomanagement(beleid).

Context, kaders en activiteiten 2015

Risicomanagement staat niet op zichzelf, maar is afgeleid van de strategie, werkwijzen en diverse (specifieke) projecten binnen Rijnland. Voor en tijdens het nemen van een besluit is het zaak dat de besluitvormer zich bewust is van de risico's en de bijbehorende risicobereidheid. Rijnland is van oudsher alert op uiteenlopende risico's en bouwt deze opgedane 'stille kracht' verder uit, zowel instrumenteel als mentaal.

Sinds 2012 is Rijnland hard op weg om een risicogestuurde organisatie te worden, waarin iedere medewerker meer dan voldoende 'risicominded' is. In 2015 heeft de organisatie hierin stappen gezet op het gebied van projectbeheersing en asset management. Stappen die zonder meer in 2016 en verder een gevolg krijgen, mede om investeringsramingen en exploitatielasten scherper te ramen.

Hoewel niet alle risico's te voorzien zijn, kunnen ze evenwel - tot op zekere hoogte - begroot worden. Zo had Rijnland over 2015, net als voorgaande jaren circa € 0,5 mln geraamd aan personele formatie en materialen voor calamiteitenbestrijding.

Een risico hoeft niet per sé een bedreiging te zijn. 2015 laat zien dat Rijnland meerdere kansen heeft 'gepakt'. Zo zijn er meer eigendomspercelen verkocht dan begroot en heeft Rijnland de leningenportefeuille herzien, waardoor de rente voor veertig jaar vast staat op 2,7%.

Bewust niet begroot over 2015 was de mogelijke bijdrage van de provincie Zuid-Holland voor de gerenoveerde brug en sluis in Spaarndam. Na meerdere overleggen besloot de provincie € 16,8 mln bij te dragen, waardoor de kapitaallasten voor dit object significant lager uitvallen. Eveneens bewust niet vergroot was het risico dat Rijnland, via HVC, mee zou moeten kunnen betalen aan een verhoogde afvalstoffenbelasting. Eind 2015 besloot de staatssecretaris dat hiervan geen sprake is, zodat achteraf terecht sprake was van een weloverwogen risico.

Restrisico's

Eind 2015, begin 2016 is sprake van enkele langlopende, risicovolle dossiers die zich nog niet in de fase van afronding bevinden. Ook overige van de in programmabegroting 2015 gepresenteerde restrisico's lopen in 2016 door. Het betreft overwegend incidenten met een langdurig afwikkelingstraject. De stand van zaken per restrisico is in dezelfde tabel weergegeven. Updates volgen via de Buraps.

Samengevat

De conclusie is dat Rijnlands weerstandscapaciteit over 2015 meer dan voldoende robuust is gebleken, uitgaande van:

- de genomen maatregelen voor risicobeheersing,
- in combinatie met het positieve jaarrekeningresultaat en
- de hoogte van de algemene reserves.

Mede door de historisch lage rente konden de sporadisch onverwachte kosten gedurende 2015 worden gedekt uit de lopende exploitatierekening.

	Omschrijving risico	Stand van zaken / prognose 2015
1	PFOS-sanering Vanwege het blusmiddelincident op Schiphol in de zomer van 2008 is de bodem onder vijf opslagbassins, waarin tijdelijk blusmiddel bevattend water is opgeslagen, vervuild met PFOS. Hoewel Rijnland zichzelf niet verantwoordelijk acht, heeft op 17 juli 2014 de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State het beroep tegen de bestuursdwang die Rijnland was opgelegd voor de slibsanering ongegrond verklaard. Rijnland wordt in elk geval als overtreder, daargelaten wordt dat ook anderen als zodanig zouden kunnen worden aangewezen.	De VV is in september via een memo geïnformeerd over de stand van zaken. De beheersmaatregelen die getroffen zijn om verspreiding van de verontreiniging te voorkomen (een cement-bentonietwand rondom en afpompen van grondwater) werken volgens verwachting. Het RIVM heeft eind 2015 (nog in concept) onder- en bovengrenzen (interventieniveau) afgeleid voor bodem, bagger/sediment, grondwater en oppervlaktewater. De vervolgstap is om op basis van kwaliteitscriteria een voorstel te doen voor een gebied specifiek kader voor hergebruik van grond. Verwachting is dat dit in 2016 gereed is. Pas daarna kan een saneringsplan worden opgesteld.
2	Kans op meerwerken baggerwerken Voor de uitvoering van het baggerprogramma is in 2015 ca. € 13,4 mln geraamd. Het betreft ca. 5 grote uitvoeringsprojecten en diverse 'kleintjes'. Los van eventuele verträgeningen is er een kans op meerkosten.	Ondanks een arbitragezaak, een strafrechtelijk onderzoek en aangetroffen asbest blijven de investeringsuitgaven van de baggerwerken binnen de begroting, zodat de voorziening toereikend is gebleven.
3	Kans op afvalstoffenbelasting slibafvoer Sinds 2014 is er een afvalstoffenbelasting. Naar aanleiding van 'Prinsjesdag' wordt deze belasting uitgebreid voor te storten afval. Er is hiermee een kans dat Rijnland op slibafvoer een maximale afvalstoffenbelasting van € 13,00 per ton krijgt opgelegd. In totaal ca. € 1,3 mln.	De regeling is intussen bekend, en de afvalstoffenheffing geldt niet voor monoverbranders (zoals de installatie van HVC in Dordrecht). Het risico is daarmee niet meer van toepassing.
4	Extra correctief onderhoud Idealiter is er op het gebied van asset management een balans tussen de mate van preventief en correctief onderhoud. Door werk te maken van asset management streeft Rijnland erna om in balans te komen. Niettemin blijft er een reële kans dat over 2015 meer correctief onderhoud noodzakelijk is dan in deze begroting is opgenomen.	De feitelijke uitgaven voor onderhoudskosten vallen ruim binnen de begrote. Het correctief onderhoud is € 1,0 mln hoger dan begroot, terwijl uitgaven voor preventief onderhoud achterblijven. Dit heeft geleid dat Rijnland meer werk maakte van zogeheten ongepland preventief onderhoud.
5	Onzeker economisch klimaat Ondanks enkele lichtpuntjes zal de economische onzekerheid gedurende 2015 voortduren. Voor Rijnland kan dit risico's inhouden op de kapitaalmarkt, lagere belastingopbrengsten vanwege meer faillissementen en gestegen prijzen voor schaarser wordende goederen, zoals energie.	Het renteniveau bleek aanzienlijk lager te liggen dan begroot. Dit was onder meer reden voor het bestuur om akkoord te gaan de rente voor langere tijd vast te zetten. De voordelen van de lagere rentestand zijn voor het grootste gedeelte reeds in beide buraps genomen. Verder is relevant dat de kwijtscheldingscijfers € 0,4 mln hoger liggen dan begroot en dat brandstofkosten lager uitvallen (-/- € 0,1 mln). Tot slot is vermeldenswaardig dat de belastingopbrengsten van bedrijven in 2015 structureel is achtergebleven ten opzichte van de begroting. De redenen zijn onder meer verplaatsing van aantal bedrijfsactiviteiten buiten het beheersgebied van Rijnland en wijzigingen in zuiveringstechnische voorzieningen
6	Korting / onvoorzien inv.ramingen Rijnland vaart scherper aan de wind qua investeringsramingen. Het risico is – in combinatie met mogelijke 'vechtaannemers' en kans op faillissementen – dat de totale feitelijke investeringsuitgaven hoger uitkomen dan begroot. Dit zou de kapitaallasten van 2015 kunnen beïnvloeden, vanwege de berekende korting van € 0,8 mln.	De feitelijke bruto-investeringsuitgaven liggen lager dan begroot, rekeninghoudend met de concernbrede korting. Een toelichting staat in de slotparagraaf van de programmahoofdstukken. De geprognosticeerde afschrijvingskosten vallen binnen de begroting, ondanks lagere, merendeels naar latere jaren verschoven investeringsramingen. Enkele kadverbeteringswerken zijn eerder opgeleverd dan begroot. Per saldo was de korting met andere woorden reëel begroot.

	Omschrijving risico	Stand van zaken / prognose 2015
7	Brug en grote sluis Spaarndam Eerder met betrekking tot de bijdrage van de provincie in de renovatiekosten van de Grote Sluis heeft nog niet tot resultaat geleid. De rechtbank heeft expliciet uitgesproken dat de provincie bij haar beslissing rekening moet houden met het scheepvaartbelang en niet alleen het waterkeringsbelang.	Met de provincie is in april een schikking getroffen en Rijnland heeft bijna € 17 mln ontvangen als bijdrage in de kosten van de renovatie van de Grote Sluis Spaarndam. Vanaf 2015 zijn de bijbehorende kapitaallasten verlaagd.
8	Aquon/BSGR Aquon, het samenwerkingsverband van meerdere waterschappen voor laboratoria- en monstername-werkzaamheden, heeft een reorganisatie aangekondigd, die waarschijnlijk meer financiële middelen vergt dan hun weerstandscapaciteit.	Rijnland verwacht dat Aquon 2015 met een licht positief resultaat afsluit. Een resultaat dat wordt opgenomen voor de bestemmingsreserve voor de 'ombouw' van Aquon. Deze ombouw bestaat onder meer uit het sluiten van één van de drie locaties en een een strategische herijking op de business case van Aquon, in termen van strategie en governance gemeenschappelijke regeling Aquon. Overigens heeft het samenwerkingsverband BSGR over 2014 een positief resultaat bereikt, wat in deze jaarrekening is verwerkt. Daar staat tegenover dat een te herziene kostprijsystematiek vanaf 2018 nadelig uitpakt. (min. € 0,4 mln). Extra kosten lopen op tot minimaal € 0,8 mln vanaf 2019.
9	Financiering te herstellen calamiteiten Jaarlijks heeft Rijnland te maken met diverse en uiteenlopende calamiteiten. De oorzaken kunnen zowel extern als intern zijn. De bestrijding en het herstel naar de oorspronkelijke of gewenste situatie vergt een noodzakelijke financiering die vaak niet begroot is. Persleidingbreuken, piekbuien en watervervuiling als gevolg van grootschalige bluswerkzaamheden zijn hiervan terugkerende voorbeelden.	Gedurende 2015 heeft Rijnland elf keer opgeschaald. Bijvoorbeeld voor de langdurige droogte in de zomer, wat leidde tot een bescheiden spoedreparatie. Verder hebben de gevolgen van het brugincident in Alphen de aandacht van de calamiteitenorganisatie gevraagd. De genomen maatregelen zijn in rekening gebracht bij de gemeente. Andere opschalingen betroffen het vermoeden van botulisme in Reeuwijk en de stroomstoring in Noord-Holland. Het onderzoek naar de persleidingbreuk onder het spoor bij Alphen aan den Rijn (2013) heeft nog geen overtuigend beeld opgeleverd wat de hoofdoorzaak is geweest. Daarom is er nog geen bereidheid van de twee andere betrokken partijen om tot verdeling van de door Rijnland reeds gemaakte kosten (ad € 0,45 mln) over te gaan. Er wordt nu ingezet op een second opinion opdat Rijnland duidelijker positie kan innemen bij het aanspreken van andere partijen. • Een aantal claims wegens de wateroverlast bij Alphen aan den Rijn in 2014 is wegens overmacht afgewezen. Er zijn geen civiele procedures tegen Rijnland gestart. • Op 2 september 2015 was 's avonds sprake van een persleidingbreuk bij Aarlanderveen. De gevolgen zijn beperkt en vallen binnen de begroting. • De Rijnlandse gevolgen van het kranenincident in Alphen betreffen het vrijkomen van olie uit de kranen en een beperking van de doorstroombare watergang. Rijnland is vanaf het eerste uur in goed overleg met de gemeente Alphen, waarbij alle inspanning erop gericht is verdere vervuiling te voorkomen en de watergang zo snel mogelijk vrij te maken. Preventieve maatregelen, zoals het tijdelijk verlagen van waterpeilen, zijn erop gericht hoge waterstanden vanwege de beperkte doorstroming te voorkomen. De hiermee gemoeide kosten zullen t.z.t. in rekening worden gebracht.
10	Juridische risico's Rijnland heeft gedurende 2015 diverse rechtszaken c.q. juridische risico's lopen. In bijna alle gevallen is sprake van los van elkaar staande incidenten en lopen (hogere) beroepen.	

	Omschrijving risico	Stand van zaken / prognose 2015
	<i>Opstalrechten H'meer</i>	De Hoge Raad heeft uitspraak gedaan en Rijnland op nagenoeg alle punten in het gelijk gesteld. Alleen de vraag of Rijnland bij de vaststelling van de opstaltarieven voldoende rekening heeft gehouden met de kosten, die de opstalhouders hebben gemaakt voor het bouwrijp maken van hun percelen is nog onbeantwoord gebleven. Rijnland laat zich op dit punt nader adviseren; betrokkenen kunnen hierover nog verder procederen. Het is de verwachting dat een en ander geen risico's van enige omvang met zich mee zal brengen.
	<i>Claims kustversterking Noordwijk en Katwijk</i>	Deze zijn afgehandeld en bij het HWBP in rekening gebracht. Inzake het kustwerk Katwijk is ook een aantal claims op nadeelcompensatie gedaan, die in 2015 zijn behandeld. De kosten, voor zover die betrekking hebben op de kustversterking komen voor rekening van Rijnland en zullen worden doorberekend aan het HWBP. De claims voor 'Katwijk' worden dit jaar de schadeadviescommissie behandeld en vervolgens ter financiering voorgelegd aan het HWBP.
	<i>Grondwateroverlast kust Noordwijk</i>	In 2013 is de kustversterking Noordwijk opgeleverd. Een werk dat zich kenmerkt door de zogeheten dijk-in-duin constructie. Inmiddels is gebleken dat dit werk bij heeft gedragen in grondwateroverlast in een aantal kelders van bewoners en bedrijven in Noordwijk. Samen met de gemeente is in 2015 een nadeelcompensatietraject uitgewerkt dat bestuurlijk is goedgekeurd door zowel gemeente als Rijnland. In 2016 gaat een deskundigencommissie beoordelen in hoeverre gedupeerden recht hebben op nadeelcompensatie. Rijnland heeft bij Hoogwaterbeschermingsprogramma-2 verzocht om een aanvullende subsidie voor de met nadeelcompensatie gepaard gaande kosten.
	<i>Grondwateroverlast kust Katwijk</i>	In 2015 is het kustwerk Katwijk opgeleverd. Bij dit kustwerk was voorzien in maatregelen tegen grondwateroverlast. Echter er heeft zich in het centrum van Katwijk wel grondwateroverlast gemanifesteerd. Claims zijn door de aannemer afgewezen. Gedupeerden kunnen zich echter alsnog tot Rijnland wenden voor financiële compensatie. Deze kunnen in 2016 hun beslag krijgen.
	<i>Baggerwerk Bloemendaal</i>	De aannemer is naar aanleiding van de eindafrekening op basis van interpretatieverschillen in het bestek in april 2015 een procedure tegen gemeente en Rijnland gestart. Er is nog geen zitting gepland, de procedure loopt nog.
	<i>Overige juridische risico's</i>	<i>Maai- en krooswerk Haarlemmermeer</i> Dispuut met aannemer over uitleg van besteksbepalingen , aannemer claimt recht op bijbetaling vanwege meerwerk. Nog geen zitting gepland. <i>Afkoppelmaatregelen in zuidoosten van Rijnlands gebied</i> Schade en blijvende gebreken in de (te late) oplevering, waardoor een gerechtelijke procedure in zicht dreigt te komen. <i>Mogelijke overname meer assets</i> Met een gemeente in het noorden van Rijnlands gebied is onduidelijkheid gerezen over vier (extra) over te dragen poldergemalen. Deze gemalen vallen niet onder de 'bruidsschat' van de eerdere overname. In 2016 wordt tussen beide partijen verder besproken hoe hiermee wordt omgegaan.

1.2.7 Financiering

Voor de financiering van de materiële- en financiële vaste activa maakt Rijnland gebruik van interne middelen zoals reserves en voorzieningen en van in voorgaande jaren afgesloten langlopende geldleningen. Voor zover deze middelen niet toereikend zijn, worden de vaste activa gefinancierd met vlottende schuld en nieuwe langgeldleningen. Vlottende schuld bestaat uit aangetrokken kortgeld en het verschil tussen debiteuren en crediteuren.

Het wettelijke kader hierbij is de Wet financiering decentrale overheden (FIDO) die voorschrijft tot welk bedrag kortlopende geldleningen mogen worden afgesloten. Voor Rijnland betekent deze kasgeldlimiet dat in 2015 de kortgeldschuld gemiddeld per kwartaal maximaal € 47,2 mln mag bedragen. Ook moet aan de in deze wet beschreven renterisiconorm worden voldaan. Uitgangspunt voor het invoeren van deze renterisiconorm is het streven naar een spreiding van looptijden van langgeldleningen met het oog op een beperking van renterisico's. Rijnland voldoet hier ruim aan. Het in 2015 op langgeld afgeloste bedrag ad. € 30,8 mln blijft ruim binnen de renterisiconorm van € 61,6 mln. Door een herstructurering van de leningenportefeuille van € 126,3 mln is het renterisico verder afgenomen in 2015.

Er zijn bij Rijnland in 2015 naast de herstructurering geen ontwikkelingen die ten opzichte van voorgaande jaren een relevante invloed uitoefenen op het risicoprofiel, de financiële posities, de vermogenswaarden en de geldstromen. Derhalve kan het risicoprofiel van de Rijnlandse financiering als laag worden gekenschetst. In de leningenportefeuille vaste schuld bevindt zich geen enkele lening met de mogelijkheid van renteherziening tijdens de looptijd. Krediet-, koers- en valutarisico's worden niet gelopen. Het gemiddelde rentepercentage van de langgeldportefeuille is 2,574%.

Bij de start van 2015 bedroeg de Rijnlandse financieringsbehoefte € 54,1 mln. In de begroting was rekening gehouden met € 47,6 mln. De financieringsbehoefte is in de loop van 2015 toegenomen tot € 115,2 mln (begroting € 169,2 mln). De specificatie van de mutatie in de financieringsbehoefte is als volgt:

Boekje programmajaarverslag:

Mutatie in de financieringsbehoefte 2015	Jaarrekening	Begroting
Beginstand financieringsbehoefte begroting 2015	€ 54,1 mln	€ 47,6 mln
Aflossing langgeldleningen	€ 30,8 mln	€ 42,6 mln
Afname reserves en voorzieningen	€ 7,9 mln	€ 16,9 mln
Investerings excl. Baggerwerken (netto)	€ 63,7 mln	€ 102,0 mln
Totaal bestedingen	€ 156,5 mln	€ 209,1 mln
Afschrijvingen	€ 41,3 mln	€ 39,9 mln
Mutatie in de financieringsbehoefte 2015	€ 115,2 mln	€ 169,2 mln

De dekking van de financieringsbehoefte ultimo 2015 van € 115,2 mln is als volgt:

Dekking financieringsbehoefte 2015	Jaarrekening	Begroting
Nieuwe vaste geldleningen	€ 40,0 mln	€ 121,4 mln
Kortgeldleningen	€ 55,3 mln	€ 47,6 mln
Netto vlottende schuld (excl. Kortgeld)	€ 19,9 mln	€ 0,2 mln
Totaal	€ 115,2 mln	€ 169,2 mln

Rijnlands uitgangspunt bij het aantrekken van vreemd vermogen is een zo voordelig mogelijke financiering van de vaste activa, met inachtneming van de financieringsvoorschriften. Conform het delegatie- en mandaatbesluit is het college van dijkgraaf en hoogheemraden gemachtigd tot het aangaan van geldleningen.

De rentepercentages over 2015 bedroegen:

- afgesloten langlopende geldleningen	2,574% (begroting: 2,700%)
- nieuw afgesloten langgeldleningen	2,284% (begroting: 3,500%)
- af te sluiten kortlopende geldleningen	0,017% (begroting: 1,000%)
- eigen financieringsmiddelen	2,400% (begroting: 2,400%)
- netto vlottende schuld	0,000% (begroting: 0,000%)

Renteomslag

Conform de vastgestelde nota vaste activabeleid worden de beschikbare saldi van de reserves en voorzieningen aangewend als intern financieringsmiddel en de renteomslagpercentages berekend per investeringscategorie. De omslagpercentages 2015 over de gemiddelde boekwaarde zijn als volgt:

- activa Watersysteembeheer	2,21% (begroting: 3,10%)
- activa Zuiveringsbeheer	2,22% (begroting: 3,07%)
- activa Huisvesting en bedrijfsmiddelen	2,19% (begroting: 3,16%)
- gewogen gemiddelde totaal	2,21% (begroting: 3,09%)

Financieel bestendig beleid

In de VV van juni en november 2014 is er gediscussieerd over kaders voor houdbare schuld en financieel bestendig beleid binnen Rijnland. Afgesproken kader bij de behandeling van de programmabegroting 2015 is een schuldenplafond in 2020 van maximaal 300% van de belastingopbrengsten en afbouwend naar 250% in 2030.

	Jaarrekening 2015	Begroting 2015	Jaarrekening 2014
Aandeel schuldenplafond	280%	318%	273%
Aandeel kapitaallasten	30,8%	31,9%	29,5%

1.2.8 Verbonden partijen

I. GR Slibverwerking 2009	
Naam	GR Slibverwerking 2009 (aandeelhouder in HVC)
Vestigingsplaats	Rotterdam
Rechtsvorm	gemeenschappelijke regeling
Wat levert het Rijnland op als klant	Voorzieningszekerheid slibverwerking op een duurzame wijze tegen een aanvaardbare prijs. Zie ook toetsingskader opt-outregeling HVC. Vastgesteld in VV van 26-1-2011.
Voordelen op kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid	Optimalisatie in de slibketen met het zoveel mogelijk beperken van de slibproductie en daardoor kosten beperken en op termijn opbrengsten te genereren. Met een grote partner als HVC vermindert de kwetsbaarheid van het slibverwerkingsproces. Met HVC kunnen duurzaamheids- en efficiencydoelstellingen gerealiseerd worden waarvoor de 5 waterschappen alleen te klein zijn en niet de kennis en ervaring voor kunnen mobiliseren.
Bestuur en evt. toezicht	Dagelijks bestuur bestaande uit db-leden van deelnemende waterschappen met een voorzitter van Rijnland. Toezicht op HVC door een Raad van commissarissen met 8 leden, waaronder 1 commissaris expliciet namens de waterschappen.
Jaar van oprichting/instelling	GR vanaf 2009
Vertegenwoordiging Rijnland	Hoogheemraad in algemeen en dagelijks bestuur.
Algemene doelstelling / businesscase	Voorzieningszekerheid slibverwerking op een duurzame wijze tegen een aanvaardbare prijs. Zie ook toetsingskader opt-outregeling HVC. Vastgesteld in VV van 26-1-2011.
Beoogde resultaten voor 2015	Optimalisatie in de slibketen met het zoveel mogelijk beperken van de slibproductie: fosfaatterugwinning realiseren.
Gerealiseerde resultaten 2015	Prijs valt binnen begroting. HVC heeft een contract met Ecophos ondertekend om fosfaat terug te winnen met ingang van 2017. Voor Rijnland betekent dat een korting van € 5/ton op het slibverwerkingstarief. Het voorschottarief 2016 blijft gelijk aan dat van 2015.
Eigen vermogen (peildatum)	€ 0 (eind 2015)
Vreemd vermogen (peildatum)	€ 0,08 mln (eind 2015)
Rijnlands financieel belang	Deelneming in HVC via GR € 11.345
Wijziging in Rijnlands belang?	Nee

II. NWB	
Naam	Nederlandse Waterschapsbank
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	NV
Wat levert het Rijnland op als klant	De aandelen van de NWB zijn voor 81% in handen van de waterschappen, waaronder Rijnland. Hiermee is Rijnland verzekerd van een efficiënte en effectieve toegang tot geld- en kapitaalmarkten.
Voordelen op kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid	Vanwege de economische crisis zijn er strengere internationale richtlijnen (Basel-3) waardoor voorlopig geen dividend aan de aandeelhouders wordt uitgekeerd). Voorheen was dit wel het geval en een extra motivatie om een aandelenpakket aan te houden. Gezien de winstgevendheid van de bank komt dividenduitkering op termijn weer in zicht. De NWB opereert op een traditionele manier met een laag risicoprofiel en is daarmee een bovengemiddeld betrouwbare financier. Dit draagt bij aan een stabiele renteontwikkeling.
Bestuur en evt. toezicht	Driehoofdige directie, onder toezicht van Raad van commissarissen met 8 leden
Jaar van oprichting/instelling	1953 (na de watersnoodramp)
Vertegenwoordiging Rijnland	Hoogheemraad in Algemene vergadering van Aandeelhouders
Algemene doelstelling / businesscase	De aandelen van de NWB zijn voor 81% in handen van de waterschappen, waaronder Rijnland. Hiermee is Rijnland verzekerd van een efficiënte en effectieve toegang tot geld- en kapitaalmarkten.
Beoogde resultaten voor 2015	Vorbereiding voldoen aan Basel 3-normering (eigen vermogen). PPS-producten nader uitrollen.
Gerealiseerde resultaten 2015	Aan de voorzieningszekerheid bestaat geen twijfel. De rentepercentages behoren nog tot de laagste in de markt. Vorbereidingen voor het voldoen aan de hogere kapitaaleisen liggen op schema. Het beloningsbeleid van de directie wordt aangepast op verzoek van de aandeelhouders zodat dit beter in overeenstemming is met de richtlijnen voor topinkomens bij overheidsbedrijven. De resultaten op het gebied van PPS-financiering zijn nog beperkt. Er is hybride vermogen aangetrokken om aan de Basel 3-norm te voldoen maar dit is nog niet voldoende. In 2016 en 2017 moet de rest hiervan worden aangetrokken.
Eigen vermogen (peildatum)	€ 1,3 mln (eind 2014)
Vreemd vermogen (peildatum)	€ 86,9 mln (eind 2014)
Rijnlands financieel belang	Deelneming € 825.000, vanaf 2012 tot nader order geen dividenduitkering meer vanwege vereiste vermogensopbouw op grond van Basel-3.
Verandering Rijnlands belang?	Nee

III. Meergrond	
Naam	MeerGrond, be- en verwerking van baggerspecie
Vestigingsplaats	Hoofddorp
Rechtsvorm	Vof
Wat levert het Rijnland op als klant	Financieel resultaat minimaal break-even. Aanloophase van het project inrichting van het terrein als onderdeel van Park-21 zodat in de loop van 2017 opgeleverd kan worden en de grond aan de gemeente Haarlemmermeer kan worden geleverd.
Voordelen op kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid	Beperkt, functie als strategisch baggerdepot voor Rijnland is achterhaald. Nu heeft een verantwoorde ontmanteling en oplevering aan de gemeente conform de afspraken prioriteit.
Bestuur en evt. toezicht	Drie bestuursleden, managementteam bestaande uit 4 leden
Jaar van oprichting/instelling	1999
Vertegenwoordiging Rijnland	Hoogheemraad in bestuur en ambtenaar in MT
Algemene doelstelling / businesscase	Op een kosteneffectieve manier baggerspecie te verwerken. Oorspronkelijke doelstelling (voorzieningszekerheid) is achterhaald. Nu wordt gestreefd naar een bedrijfseconomisch verantwoorde beëindiging van het bedrijf.
Beoogde resultaten voor 2015	Financieel resultaat minimaal break-even. Start met het project inrichting van het terrein als onderdeel van Park-21.
Gerealiseerde resultaten 2015	Er is onvoldoende aanvoer van bagger om een positief bedrijfsresultaat te kunnen halen in een zeer concurrerende markt. Doordat niet gestart kan worden met de herinrichting van het terrein, wordt de reguliere bedrijfsvoering ook gehinderd maar lopen de vaste kosten door. Door bezwaar- en vergunningprocedures heeft de inrichting vertraging opgelopen. Break-even resultaat niet behaald in 2015 maar € 0,1 mln. verlies gemaakt. Het inrichtings- en monitoringsplan voor de inrichting van dit parkgedeelte is klaar.
Eigen vermogen (peildatum)	-/- € 0,4 mln (eind 2015)
Vreemd vermogen (peildatum)	€ 0,6 mln (eind 2015)
Rijnlands financieel belang	Storting participatie € 60.000
Wijziging in Rijnlands belang?	Nee

IV. SBG	
Naam	Stichting Beheer van het Gemeeneland
Vestigingsplaats	Leiden
Rechtsvorm	Stichting
Wat levert het Rijnland op als klant	Niet meer van toepassing, Rijnland maakt geen gebruik meer van sale and leaseback. Het Polderhuis in Hoofddorp is via Rijnland onderverhuurd voor een marktconforme prijs.
Voordelen op kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid	Niet meer aan de orde. SBG moet de BTW-belastingprocedure op een verantwoorde wijze afwikkelen. Bij afwijzing bezwaar door Belastingdienst, wordt een beroepsprocedure gestart. Voor wat betreft het beheer van de erfgoedpanden Gemeenlandshuis en Polderhuis is de meerwaarde onderwerp van discussie.
Bestuur en evt. toezicht	Vijf bestuursleden
Jaar van oprichting/instelling	1994
Vertegenwoordiging Rijnland	Twee hoogheemraden in bestuur
Algemene doelstelling / businesscase	Erfgoedbeheer waarbij twee historische panden voor onbepaalde tijd in beheer zijn genomen.
Beoogde resultaten voor 2015	Het succesvol voeren van beroepsprocedure over naheffingsaanslagen Omzetbelasting. Zoveel mogelijk ruimte in het erfgoed verhuren (via Rijnland).
Gerealiseerde resultaten 2015	Beroep tegen naheffingsaanslagen Omzetbelasting is eind 2015 behandeld door de rechtbank. De uitspraak volgde in het eerste kwartaal 2016. De uitkomst daarvan was dat de rechter SBG en Rijnland op alle bestreden punten in het ongelijk heeft gesteld. Begin 2016 wordt besloten of tegen de uitspraak hoger beroep wordt ingesteld bij het gerechtshof. De erfgoedpanden zijn volledig verhuurd voor het daartoe bestemde gedeelte.
Eigen vermogen (peildatum)	€ 3,5 mln (eind 2014)
Vreemd vermogen (peildatum)	€ 0,0 mln (eind 2014)
Rijnlands financieel belang	Stichting, daarom geen participatie
Wijziging in Rijnlands belang?	Nee

V. UvW	
Naam	Unie van Waterschappen
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Vereniging
Wat levert het Rijnland op als klant	Ontwikkeling gemeenschappelijk beleid, lobby en werkgeversorganisatie. Lidmaatschap is verplicht.
Voordelen op kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid	Voor de uitvoering van bijv. Bestuursakkoord Water is de Unie onmisbaar. Dat geldt ook voor de lobby voor de vergroting van het EMU-aandeel. Voor 2015 is een subsidiecoördinator aangesteld. Dat was tot dan toe niet geformaliseerd. Deze is met name waardevol in de contacten met Brussel en daarom positief.
Bestuur en evt. toezicht	Zes bestuursleden o.l.v. 1 voorzitter. Alle 25 waterschappen zijn in de ledenvergadering vertegenwoordigd.
Jaar van oprichting/instelling	Onbekend
Vertegenwoordiging Rijnland	Dijkgraaf in bestuur UvW
Algemene doelstelling / businesscase	Ontwikkeling gemeenschappelijk beleid, lobby en werkgeversorganisatie (verplicht lidmaatschap)
Beoogde resultaten voor 2015	Uitvoering Bestuursprogramma en Bestuursakkoord Water. Kostenbeheersing. Lobby om fiscale belemmeringen op het gebied van BTW en Vennootschapsbelasting bij samenwerkingsverbanden tegen te gaan.
Gerealiseerde resultaten 2015	Uitvoering van het Bestuursakkoord Water zoals dat in 2011, in overleg met Rijk, VNG en IPO is afgesproken en Bestuursprogramma uitgevoerd. Voor de invoering van de Vennootschapsbelastingplicht met ingang van 2016 zijn de contacten met de Belastingdienst gelegd en zijn de waterschappen voorbereid. De Unie heeft een kredietfaciliteit gekregen van de Waterschapsbank waarvoor de waterschappen in het 3 ^e kwartaal 2015 een garantstelling is gevraagd.
Eigen vermogen (peildatum)	€ 0,8 mln (eind 2014)
Vreemd vermogen (peildatum)	€ 12,9 mln (eind 2014)
Rijnlands financieel belang	Contributie 2015: € 0,5 mln
Verandering Rijnlands belang?	Nee

VI. Aquon	
Naam	Aquon, instituut voor wateronderzoek en advies
Vestigingsplaats	Den Bosch
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (GR)
Wat levert het Rijnland op als klant	Aquon zal in 2015 zich verder ontwikkelen door de basis op orde te brengen en een toekomstbestendige organisatie te ontwikkelen. De organisatie zal een verandering doormaken naar een kostenbewuste, zakelijke en klantgerichte productiecultuur waardoor een toekomstbestendige organisatie ontstaat.
Voordelen op kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid	Voor 2015 is voor het indicatieve meetprogramma een bijdrage van € 3,4 mln voorzien, bestaande uit vergoeding kosten meetnet en garantieregeling (lagere meetnetuitvoering dan eerder aangenomen). Ter vergelijking, voortbestaan eigen laboratorium is in businesscase becijferd op € 3,6 mln. Het jaar 2015 kan worden gezien als het eerste volledige reguliere jaar van Aquon (de invoering van een nieuw LIMS systeem is voltooid). De transitiefase is afgerond, maar de de initiële bedrijfsinrichting van Aquon zal verder moeten worden aangepast om de gewenste rendementen te realiseren. Hier zal Aquon in 2015 een nieuw businessplan voor ontwikkelen.
Bestuur en evt. toezicht	Negen bestuursleden waaruit een voorzitter gekozen
Jaar van oprichting/instelling	2011
Vertegenwoordiging Rijnland	Hoogheemraad in bestuur (DB/AB)
Algemene doelstelling / businesscase	Schaalvergroting welke leidt tot vergroting van de efficiency, vermindering van de kwetsbaarheid, benutting van de mogelijkheden tot continue kwaliteitsborging en kwaliteitsverbetering en versterking van de innovatiekracht.
Financiële doelstelling in business case	Voor 2015 is voor het meetprogramma van 1,8 mln ILOWpunten een bijdrage van € 3,4 mln voorzien, bestaande uit vergoeding kosten meetnet, vereveningsbijdrage (ingroeimodel voor alle deelnemers) en garantieregeling (lagere meetnetuitvoering dan eerder aangenomen). Ter vergelijking, voortbestaan eigen laboratorium is in businesscase becijferd op € 4,4 mln.
Beoogde resultaten voor 2015	Het jaar 2015 kan worden gezien als het eerste reguliere jaar van Aquon. De transitiefase is afgerond waardoor de randvoorwaarden aanwezig zijn om de gewenste rendementen te realiseren. De transitiefase is afgerond, maar de initiële bedrijfsinrichting van Aquon zal verder moeten worden aangepast waardoor de randvoorwaarden aanwezig zijn om de gewenste rendementen te realiseren. Hier zal Aquon in 2015 een nieuw businessplan voor ontwikkelen.
Gerealiseerde resultaten 2015	De jaarrekening 2014 heeft goedgekeurde accountantsverklaring gekregen. De uitvoering van meetprogramma 2015 is conform planning verlopen. De vervanging van LIMS is afgerond. De inschatting van het totale resultaat van AQUON, het bedrijfsresultaat op de programmabegroting 2015 bedraagt circa € 320k voordeel. De productie is hoog in 2015, er zijn 11,4 mln productiepunten voor de waterschappen geproduceerd, dat zijn circa 700.000 productiepunten meer dan in 2014. De verwachting is dat het voordeel opgenomen wordt in bestemmingsreserve voor de ombouw van Aquon. De begrotingswijziging 2016 is in januari 2016 aan onze VV gepresenteerd en voorzien van zienswijze. De begrotingswijziging 2016 betekent voor Rijnland een kleine daling qua kosten van oorspronkelijke begroting € 3.335k naar de begrotingswijziging 2016 van € 3.326k. Het besluit is genomen om Breda per 2017 te sluiten en de verrichtingen onder te brengen in Tiel en Leiden. Verder is het bedrijfsbureau Aquon opgericht om planning, logistiek en bedrijfsvoering verder te optimaliseren.

VI. Aquon	
	Daarnaast loopt in het 1 ^e half jaar een strategische herijking op de business case van Aquon, in termen van strategie en governance GR Aquon. Het resultaat hiervan zal zijn weerslag krijgen in de begroting 2017 en meerjarenperspectief.
Eigen/Vreemd vermogen	Geen eigen vermogen, vreemd vermogen € 9,4 mln. (eind 2014).
Rijnlands financieel belang	Deelnemer Gemeenschappelijke Regeling. Kosten 2015: € 3,4 mln.
Wijziging in Rijnlands belang?	Nee

VII. HWH	
Naam	Het Waterschapshuis
Vestigingsplaats	Amersfoort
Rechtsvorm	GR
Wat levert het Rijnland op als klant	Het Waterschapshuis is de regie- en uitvoeringsorganisatie voor de waterschappen op het gebied van Informatie en Communicatie Technologie. Het Waterschapshuis heeft als doel het bevorderen van samenwerking op het gebied van ICT tussen de waterschappen.
Voordelen op kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid	Start nieuwe werkwijze volgens HWH 2.0 met meer flexibiliteit door slankere en meer wendbare organisatie (o.a. door minder vast personeel). Meer keuzevrijheid in programma's door strikte scheiding ertussen. Kosten- en kwetsbaarheidsvoordelen door schaalgrootte.
Bestuur en evt. toezicht	22 leden
Jaar van oprichting/instelling	2013, gewijzigd in 2014
Vertegenwoordiging Rijnland	Hoogheemraad in Algemeen Bestuur
Algemene doelstelling / businesscase	Het Waterschapshuis is de regie- en uitvoeringsorganisatie voor de 24 waterschappen op het gebied van Informatie en Communicatie Technologie. Het Waterschapshuis heeft als doel het bevorderen van samenwerking op het gebied van ICT tussen de waterschappen.
Beoogde resultaten voor 2015	Start nieuwe werkwijze volgens HWH 2.0 met meer flexibiliteit door slankere en meer wendbare organisatie (o.a. door minder vast personeel). Meer keuzevrijheid in programma's door strikte scheiding ertussen. Kosten- en Kwetsbaarheids-voordelen door schaalgrootte.
Gerealiseerde resultaten 2015	Plan om te komen tot HWH 2.0 in AB vastgesteld. De scheiding tussen de programma's is succesvol geïmplementeerd (bijv. e-HRM). Het proces om personeelsformatie te beperken tot vaste kern in gang gezet in samenwerking met de waterschappen om dit regionaal aan te pakken met nog beperkt resultaat.
Vertegenwoordiging Rijnland	Hoogheemraadschap in algemeen bestuur en het dagelijks bestuur.
Eigen vermogen (peildatum)	€ 1,5 mln (eind 2014)
Vreemd vermogen (peildatum)	€ 5,3 mln (eind 2014)
Rijnlands financieel belang	Kosten 2015: € 0,6 mln.
Wijziging in Rijnlands belang?	Nee

VIII. BSGR	
Naam	Belastingsamenwerking Gouwe-Rijnland
Vestigingsplaats	Leiden
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (GR)
Wat levert het Rijnland op als klant	Ontwikkelingen op het gebied van verdere samenwerking binnen het Rijnlands gebied worden als meest interessant beoordeeld, gezien de mogelijkheden van gecombineerde aanslagoplegging wat voor de burger vanuit het maatschappelijk perspectief het meeste voordeel biedt.
Bestuur en evt. toezicht	Voorstellen die invulling geven aan de genoemde samenwerking zullen in een business casevoorstel worden aangeboden aan de deelnemers. De ontwikkelingen van het kostenniveau, te behalen door inkrimping van het personele bestand en/of aanpassing van de normering van de kwaliteitseisen van de dienstverlening zullen tevens worden afgestemd met de deelnemers.
Voordelen op kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid	Voor 2015 zijn het willen samenwerken in de regio, de groeistrategie van de organisatie en de vaststelling dat de belastingtaken efficiënt, tegen lage kosten doch kwalitatief hoogwaardig worden uitgevoerd de speerpunten. De uitdaging voor de organisatie ligt in de voorgenomen kostenbesparingen, opgelegd vanuit de taakstelling. De personeels- en managementontwikkeling van de organisatie zal worden ondersteund door flankerend beleid. Een en ander zal worden gemonitord door het ontwikkelen van een kostprijscalculatiemodel.
Bestuur en evt. toezicht	Negen bestuursleden waaruit een voorzitter gekozen
Jaar van oprichting/instelling	2009
Vertegenwoordiging Rijnland	Twee hoogheemraden in bestuur
Algemene doelstelling/ businesscase	Uit overwegingen van kwaliteit, continuïteit en efficiency samenwerken bij de beleidsvoorbereiding, heffing en invordering van waterschapsbelastingen en gemeentelijke belastingen, alsmede bij de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken en het beheer en de uitvoering van vastgoedinformatie.
Financiële doelstelling in business case	In de businesscase was voor 2015 een bijdrage van € 4,2 mln voorzien. Met het toetreden van twee gemeenten in 2013 is de structurele bijdrage gedaald met € 0,2 mln tov eerdere berekeningen.
Beoogde resultaten voor 2015	Met het afronden van de transitiefase per einde 2013 zal het jaar 2015 in het teken staan de groeifase. Ter voorbereiding op deze fase wordt een plan gemaakt voor een verdere groeistrategie en zal het definiëren en bepalen van kostprijzen alsmede (indien noodzakelijk) het bepalen van een actieplan om de kostprijzen meer concurrerend te maken, om deze schaalvergroting te kunnen realiseren, de belangrijkste speerpunten zijn.
Gerealiseerde resultaten 2015	De belastingcampagne was goed verlopen. De bezuinigingstaakstelling voor 2015 is gehaald. Om de taakstelling te realiseren heeft de BSGR een organisatiewijziging per 1 augustus 2015 doorgevoerd en wordt continu gewerkt aan procesverbeteringen. Op termijn kan dit leiden tot mogelijke inkrimping van het personeelsbestand. De verwachting is dat de kosten van de bedrijfsvoering binnen de begroting blijven. Voor verdere ontwikkeling en uitbreiding van de BSGR is een strategienota opgesteld. Met een aantal nieuwe deelnemers worden gesprekken gevoerd. Er is een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd voor de gemeente Waddinxveen. Dit leidde ertoe

VIII. BSGR	
	dat per 1 januari 2016 de gemeente Waddinxveen is toegetreden tot het samenwerkingsverband. Ter voorbereiding op uitbreiding van de samenwerking zijn de bestuurlijke zeggenschapsverhoudingen aangepast en wordt een kostprijsmodel ontwikkeld. Dit leidt tot een groter kostenaandeel voor Rijnland, te weten minimaal € 0,4 mln in 2018 en vanaf 2019 minimaal € 0,8 mln. Hiermee wordt rekening gehouden in het MJP 2017-2020.
Eigen/Vreemd vermogen	Het jaarrekeningresultaat van 2014 van € 2,0 mln. wordt grotendeels teruggestort aan de deelnemers (voor Rijnland € 0,5 mln.) en geïnvesteerd in organisatieontwikkeling en volstorting van reserves (€ 0,4 mln.)
Rijnlands financieel belang	Deelnemer Gemeenschappelijke Regeling. Kosten 2015: € 3,4 mln (35% bijdrage), en € 0,2 mln BTW, totaal € 3,6 mln.
Wijziging in Rijnlands belang?	N.v.t.

1.2.9 Bedrijfsvoering

Artikel 4.21 van het Waterschapsbesluit vereist dat Rijnland inzicht biedt 'in het geheel van interne organisatie-onderdelen en processen die ondersteunend zijn ten behoeve van de primaire processen van de waterschappen'.

Deze zaken zijn toegelicht onder het programma Bestuur, Organisatie en Dienstverlening. In onderstaande tabel staan de voorgeschreven onderwerpen over 'bedrijfsvoering' en de vindplaats onder BOD.

Onderwerp	Tactisch doel BOD
Algemene aansturing van de organisatie	• Kwaliteit van de organisatie • Kosteneffectiviteit • Organisatie in control
Kwaliteits-, arbo- & milieuzorg	• Kwaliteit van de organisatie
Personeel & organisatie	• Separate personele paragraaf • Separate paragraaf risicomanagement • Kwaliteit van de organisatie
Controlling en financieel beleid & beheer	• Organisatie in control
ICT	• Kwaliteit van de organisatie
GIS	• Kwaliteit van de organisatie
Facilitaire dienstverlening	• Kwaliteit van de organisatie • Kosteneffectiviteit

1.2.10 EMU-saldo

In het kader van de Economische en Monetaire Unie (EMU) is onder andere vastgelegd dat het overheidstekort van een lidstaat niet meer mag bedragen dan 3% van het Bruto Binnenlands Product. Er is sprake van een tekort als overheden in een jaar meer uitgeven dan ontvangen. Rijnland is als medeoverheid (net als andere decentrale overheden) medeverantwoordelijk voor het Nederlandse EMU-saldo. In Unieverband is daarom afgesproken dat alle waterschappen in de begroting en de jaarrekening een bijlage opnemen waaruit hun bijdrage aan het EMU-saldo blijkt. Lastig hierbij is dat het EMU-saldo is gebaseerd op het door de centrale overheid gehanteerde boekhoudstelsel (het transactiestelsel), terwijl waterschappen net als de andere decentrale overheden het baten- en lastenstelsel gebruiken. De informatie van de waterschappen moet daarom worden 'vertaald' met behulp van het onderstaande overzicht.

EMU-saldo (x € 1 mln)	Jaarrekening 2015	Begroting 2015	Jaarrekening 2014
1. <u>EMU-exploitatiesaldo</u>			
Voordelig jaarrekening resultaat	3,0	0,0	5,2
Bij: Rente toevoeging reserves	1,0	0,9	0,9
Bij: Toevoeging aan reserves	6,1	1,5	0,8
Af: Onttrekkingen aan reserves	-/- 18,9	-/- 19,1	-/- 10,4
	-/- 8,8	-/- 16,7	-/- 3,5
2. <u>Invloed investeringen</u>			
Bruto-investeringsuitgaven	-/- 97,7	-/- 110,5	-/- 121,0
Investeringsubsidies	33,9	7,0	42,2
Verkoop materiële en immateriële activa	0,0	0,0	0,0
Afschrijvingen	41,3	39,0	37,8
	-/- 22,5	-/- 64,5	-/- 41,0
3. <u>Invloed voorzieningen</u>			
Toevoeging aan voorziening	15,3	14,4	10,1
Onttrekkingen aan voorzieningen	0,0	0,0	0,0
Betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	-/- 11,4	-/- 14,6	-/- 12,7
	3,9	-/- 0,2	-/- 2,6
4. <u>Deelnemingen en aandelen</u>			
Boekwinst	0,0	0,0	0,0
Boekverlies	0,0	0,0	0,0
	0,0	0,0	0,0
Bijdrage Rijnland aan het EMU-exploitatiesaldo	-/- 27,4	-/- 81,4	-/- 47,1

Uit het bovenstaande blijkt dat Rijnland op transactiebasis in 2015 meer uitgeeft dan ontvangt. Dit is vooral het gevolg van investeringsuitgaven.

Analyse verschillen EMU-saldo op realisatie- en begrotingsbasis

Iedere overheidsorganisatie krijgt een bepaald EMU-tekort toegewezen, de zogenaamde referentiewaarde. Voor alle waterschappen samen is de referentiewaarde voor 2015 na gesprekken met IPO en VNG bepaald op € 400 mln, namelijk 0,06% (Gemeenten: 0,34%, en provincies: 0,10%). Het aandeel 2015 van Rijnland daarvan is op grond van Waterschapspeil 2015 bepaald op 6,9% ofwel: € 27,6 mln. Het werkelijk EMU-tekort 2015 is € 27,4 mln of te wel € 0,2 mln lager dan Rijnlands aandeel in de referentiewaarde. Op dit moment zijn er geen sancties op een eventuele overschrijding van een tekort.

Het aandeel van Rijnland in het EMU-tekort is € 54,0 mln lager dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door hoger investeringsubsidies (€ 26,9 mln), lagere bruto-investeringsuitgaven (€ 12,8 mln), een hoger EMU-exploitatiesaldo (€ 7,9 mln) en lagere betalingen rechtstreeks uit de voorzieningen (€ 3,2 mln).

2. Jaarrekening 2015

2.1 Algemeen (inclusief topinkomens)

Algemene ontwikkelingen 2015

In 2015 heeft er een herstructurering van de leningenportefeuille plaatsgevonden. Een aantal leningen met een korte resterende looptijd zijn omgezet naar een lening met een looptijd van 40 jaar. Naast het verlagen van het renterisico levert dit voor de korte termijn een rente voordeel op. Voor 2015 is dit voordeel € 0,3 mln.

De historisch lage rentepercentages zorgen voor lagere kapitaallasten. Voor 2015 geeft dit een voordeel van € 4,6 mln. Hierdoor is echter in verband met lage rekenrente een hogere storting in de pensioen- en wachtgeldvoorziening van het dagelijksbestuur nodig. De totale extra storting in deze voorziening bedraagt € 0,9 mln. Hiervan heeft een deel betrekking op de rekenrente. Tevens is er door de lage rentepercentages € 1,4 mln minder bouwrente geacitveerd.

Vanwege een uitspraak van de Hoge Raad inzake het arrest uitbreiding areaal natuurterreinen is de belastingopbrengst ongebouwd 2015 met € 0,15 mln verlaagd.

De opbrengst verontreinigingsheffing en zuiveringsheffing blijft structureel achter vanwege minder de-icingsmiddelen, wijziging van de heffingsparameters, verplaatsing van aantal bedrijfsactiviteiten buiten het beheersgebied, wijzigingen in zuiveringstechnische voorzieningen en middelen en na-ijlen gevolgen economische crisis.

Als gevolg van actief verkoopbeleid van eigendommen is de opbrengst uit de verkoop van eigendommen in 2015 positief beïnvloed met een bedrag van € 2,7 mln.

Door opschoning van kleine investeringen zijn de afschrijvingslasten in 2015 € 1,6 mln hoger dan begroot. Bij de jaarrekening 2014 was hier middels de vorming van een bestemmingsreserve rekening mee gehouden. Na besluitvorming van de VV in april 2015 is deze reserve vrijgevallen.

Voor het overige zijn er geen afwijkingen van de uitgangspunten en grondslagen, zoals deze voor de programmabegroting zijn gehanteerd.

Waarderings- en resultaatbepalingsgrondslagen

1 Materiële en immateriële vaste activa

De materiële en immateriële vaste activa (inclusief onderhanden werken) zijn in de balans opgenomen op basis van historische kostprijs verminderd met de kapitaalbijdragen van derden en de lineaire afschrijving op basis van de economische levensduur. Het beleid voor de waardering en afschrijving van activa is vastgelegd in de Nota vaste activabeleid.

2 Financiële vaste activa

Met uitzondering van de deelneming in MeerGrond v.o.f. zijn de financiële vaste activa en de voorraden in de balans opgenomen op basis van historische kostprijs, dan wel duurzaam lagere marktwaarde. De invloed van Rijnland in MeerGrond is van zodanige betekenis (1/3^e belang en 1/3^e zeggenschap) dat de deelneming in deze vennootschap onder firma is gewaardeerd tegen 1/3 van de netto-vermogenswaarde. MeerGrond exploiteert een baggerdepot. Naast het opslaan en bewerken van (verontreinigde) bagger, is het bedrijf bezig met het afzetten van bagger uit het depot op de hergebruikmarkt.

3 Reserves en voorzieningen

Het beleid ten aanzien van de vorming, de besteding en de omvang van de reserves en voorzieningen is vastgelegd in de Nota reserves en voorzieningen.

Voor de hoogte van de algemene reserves zijn de volgende criteria geformuleerd:

- De algemene reserves moet een ondergrens hebben die is afgeleid van de jaarlijkse exploitatiekosten.
- De weerstandscapaciteit moet een afgeleide zijn van de belangrijkste risico's.

De bestemmingsreserves zijn reserves waaraan de VV een bepaalde bestemming heeft gegeven. Een onderdeel hiervan zijn de egalisatiereserves die dienen om ongewenste schommelingen in de belastingtarieven op te vangen.

Voorzieningen worden gevormd wegens:

- verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op balansdatum onzeker is, maar redelijkerwijs te schatten;
- op balansdatum aanwezige risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;
- kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, indien die kosten hun oorsprong vinden in het begrotingsjaar of een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot een gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren (art. 4.54 van het Waterschapsbesluit).

4 Vlottende activa en passiva

De vorderingen, overlopende activa en passiva, liquide middelen en de langlopende en kortlopende schulden zijn op basis van de nominale waarden gewaardeerd. Bij de belastingdebiteuren wordt voor de verwachte oninbaarheid een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt berekend door van de netto belastingopbrengst, met behulp van ervaringscijfers, een percentage te reserveren.

5 Resultaatbepalingsgrondslagen

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als baten opgenomen op het moment waarop deze opeisbaar zijn.

Topinkomens

Op grond van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) moet melding worden gemaakt van het totaal van uitkeringen indien deze meer bedragen dan de in deze wet gestelde Norm. In 2015 is dit niet voorgekomen. Verder dienen de volgende gegevens te worden gemeld van de Secretaris Algemeen Directeur:

Naam:	A. Haitjema
Beloning:	€ 136.593
Belastbare onkosten vergoedingen	€ 576
Beloningen betaalbaar op termijn (werkgeversdeel pensioen)	€ 10.050
Totaal Bezoldiging	€ 147.219

Toepasselijk WNT-maximum	€ 178.000
Motivering indien overschrijding	n.v.t.

Functie	Secretaris Algemeen Directeur
De duur en omvang van het dienstverband	36 uren werkweek heel 2015

2.2 Exploitatierekening naar programma's (bedragen x € 1 mln)

No.	Omschrijving	Jaarrekening 2015	Begroting na wijziging 2015	Begroting 2015	Jaarrekening 2014
		€	€	€	€
	Netto kosten van de programma's				
1.	Veiligheid	25,9	27,2	27,4	20,5
2.	Voldoende water	49,1	54,6	55,4	44,2
3.	Gezond water	72,1	71,5	73,9	72,5
4.	Bestuur, organisatie en dienstverlening	31,6	30,4	31,7	30,1
	Totaal netto kosten van de programma's	178,7	183,7	188,4	167,3
	Waterschapsbelastingen	169,9	171,7	172,0	163,8
	Resultaat voor bestemming	-/- 8,8	-/- 12,0	-/- 16,4	-/- 3,5
	Onttrekkingen aan reserves	2,1	2,2	0,5	0,6
	Egalisatie van tarieven	16,8	16,8	16,8	9,8
	Toevoeging rente aan reserves	-/- 1,0	-/- 0,9	-/- 0,9	-/- 0,9
	Toevoeging algemene reserves	0,0	0,0	0,0	-/- 0,8
	Toevoeging egalisatie reserves	-/- 6,1	-/- 6,1	0,0	0,0
	Nog te bestemmen resultaat	3,0	-/- 0,0	0,0	5,2

Door de invoering van de wet modernisering waterschapsbestel zijn de activiteiten van Rijnland ondergebracht in vier programma's. Het betreft:

1. Veiligheid
2. Voldoende water
3. Gezond water
4. Bestuur, organisatie en dienstverlening (BOD)

Analyse begrotingsoverschrijding per programma

Van de programma's Veiligheid en Voldoende water zijn de netto lasten lager dan begroot. Deze programma's hebben derhalve geen begrotingsoverschrijding.

De netto lasten van het programma Gezond water zijn € 0,6 mln (0,8%) hoger dan begroot en van het programma Bestuur, organisatie en dienstverleng zijn de netto lasten € 1,2 mln (3,9%) hoger dan begroot. Voor beide programma's valt dit ruim binnen de marge van 10% en betreft dus geen onrechtmatigheid.

2.3 Exploitatierekening naar taken (inclusief toelichting)

(bedragen x € 1 mln)

Omschrijving	Jaarrekening 2015	Begroting na wijziging 2015	Begroting 2015	Jaarrekening 2014
	€	€	€	€
<u>Zuiveringsbeheer</u>				
Netto-kosten	75,9	75,0	78,1	76,5
Dividenden en overige algemene opbrengsten	0,0	0,0	0,0	-/- 0,1
Onvoorzien	0,0	0,1	0,1	0,0
Totaal netto-lasten	75,9	75,1	78,2	76,4
<u>Waterschapsbelastingen</u>				
Kwijtschelding en oninbaar	-/- 3,0	-/- 2,9	-/- 2,9	-/- 3,2
Belastingopbrengsten	70,9	71,9	72,1	78,1
Totaal waterschapsbelastingen	67,9	69,0	69,2	74,9
Resultaat Zuiveringsbeheer	-/- 8,0	-/- 6,1	-/- 9,0	-/- 1,5
Onttrekkingen aan reserves	0,3	0,3	0,2	0,2
Egalisatie van tarieven	9,1	9,1	9,1	2,7
Toevoeging rente aan reserves	-/- 0,4	-/- 0,3	-/- 0,3	-/- 0,4
Toevoeging algemene reserves	0,0	0,0	0,0	-/- 0,2
Toevoeging egalisatie reserves	-/- 3,0	-/- 3,0	0,0	0,0
Nog te bestemmen resultaat	-/- 2,0	0,0	0,0	0,8
<u>Watersysteembeheer</u>				
Netto-kosten	102,8	108,5	110,1	91,0
Dividenden en overige algemene opbrengsten	0,0	0,0	0,0	-/- 0,1
Onvoorzien	0,0	0,1	0,1	0,0
Totaal netto-lasten	102,8	108,6	110,2	90,9
<u>Waterschapsbelastingen</u>				
Kwijtschelding en oninbaar	-/- 3,3	-/- 2,9	-/- 2,9	-/- 3,1
Belastingopbrengsten	105,3	105,6	105,7	92,0
Totaal waterschapsbelastingen	102,0	102,7	102,8	88,9
Resultaat Watersysteembeheer	-/- 0,8	-/- 5,9	-/- 7,4	-/- 2,0
Onttrekkingen aan reserves	1,8	1,9	0,3	0,4
Egalisatie van tarieven	7,7	7,7	7,7	7,1
Toevoeging rente aan reserves	-/- 0,6	-/- 0,6	-/- 0,6	-/- 0,5
Toevoeging algemene reserves	0,0	0,0	0,0	-/- 0,6
Toevoeging egalisatie reserves	-/- 3,1	-/- 3,1	0,0	0,0
Nog te bestemmen resultaat	5,0	0,0	0,0	4,4
Totaal nog te bestemmen resultaat	3,0	0,0	0,0	5,2

Hierna worden de resultaten ten opzichte van de primaire begroting toegelicht.

Toelichting Exploitatierekening naar kostendragers**Zuiveringsbeheer**Netto-lasten

De netto-lasten zijn € 2,3 mln lager dan begroot. Dit is vooral veroorzaakt door lagere kapitaallasten (met name lagere rentelasten van € 1,8 mln). Ook zijn er meer overheadkosten geactiveerd € 0,7 mln en zijn er lagere kosten vuilafvoer, chemicalien en energie voor totaal € 0,6 mln. Daarentegen zijn er hogere kosten voor slibverbranding van € 0,8 mln. Dit betreft voornamelijk een hoeveelheidsverschil. Een deel is toe te schrijven aan de buitengebruikstelling van de vergistingsinstallatie op awzi Alphen Noord.

Waterschapsbelastingen

Het nadeel van € 1,3 mln wordt in hoofdzaak veroorzaakt door structureel minder opgelegde bedrijfsaanslagen zuiveringsheffing. Redenen zijn: verplaatsing van een aantal bedrijfsactiviteiten buiten het beheersgebied van Rijnland, wijzigingen in zuiveringstechnische voorzieningen en middelen en na-ijlen gevolgen economische crisis. Vermindering is ook met terugwerkende kracht toegepast voor de jaren 2013 en 2014.

Ook is er bij de huishoudens zuiveringsheffing meer gebruik gemaakt van kwijschelding.

WatersysteembeheerNetto-lasten

De netto-lasten zijn € 7,4 mln lager dan begroot. Dit komt met name door hogere opbrengst uit opstalrechten en verkoop van eigendommen (+ € 3,2 mln), lagere rentekosten (+ € 2,8 mln), lager cultuurtechnisch onderhoud en onderhoud Ringvaart Haarlemmermeer (+ € 1,6 mln). Met name door detacheringen bij het HWBP-bureau ontstaat er ook een voordeel op de post doorbelaste personeelskosten (+ € 0,8 mln). Daarentegen is er € 0,9 mln extra gestort in de pensioen- en wachtgeldvoorziening voor het bestuur vanwege lagere rekenrente en nieuwe wachtgeldverplichtingen.

Waterschapsbelastingen

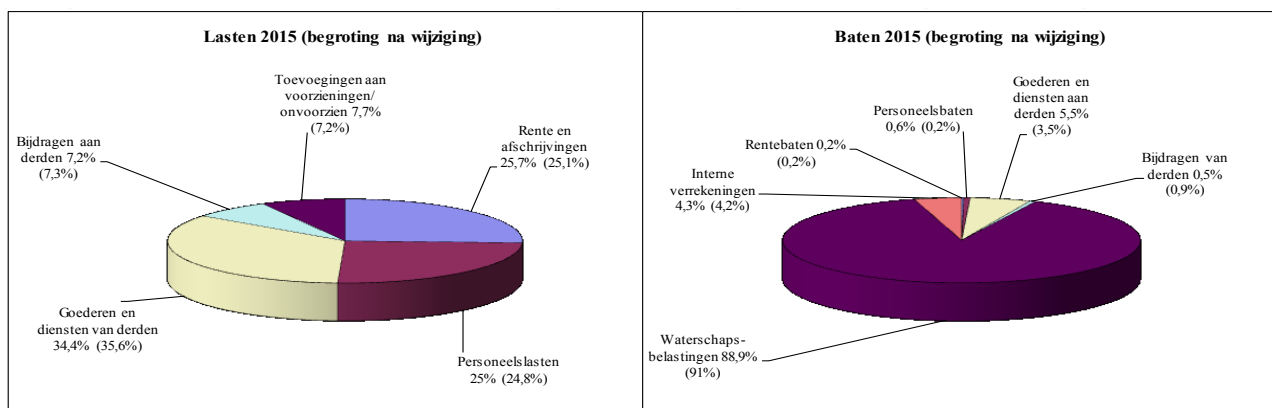
Het nadeel van € 0,8 mln is voornamelijk ontstaan door structureel minder opgelegde bedrijfsaanslagen verontreinigingsheffing. Redenen zijn: minder de-icingsmiddelen bij Schiphol en wijziging van de heffingsparameters. Er wordt niet meer geheven op de parameters Chloride, Sulfaat en Fosfor vanaf 1 juli 2014. Dit wordt nu zichtbaar omdat de definitieve aanslagen t/m 2013 zijn opgelegd. Vermindering is ook met terugwerkende kracht toegepast voor de jaren 2013 en 2014.

Als gevolg van een uitspraak van de Hoge Raad hebben er in 2015 verschuivingen plaatsgevonden tussen de arealen Natuur en Ongebouwd. Naar aanleiding van een extern uitgevoerd bestandsonderzoek zijn er wel meer ha wegen opgelegd. Per saldo is het effect op de belastingopbrengst minder dan +/- € 0,1 mln.

2.4 Exploitatierekening naar kosten- en opbrengstsoorten (inclusief toelichting)

Bedragen x € 1 mln

No.	Omschrijving	Jaarrekening 2015	Begroting na wijziging 2015	Begroting 2015	Jaarrekening 2014
		€	€	€	€
	<u>LASTEN</u>				
1.	Rente en afschrijvingen	51,3	50,3	53,9	47,4
2.	Personeelslasten	49,9	49,9	50,5	52,1
3.	Goederen en diensten van derden	69,0	71,3	71,7	68,0
4.	Bijdragen aan derden	14,3	14,7	14,6	10,5
5.	Toevoegingen aan voorzieningen/onvoorzien	15,3	14,5	14,5	10,1
	<u>Totaal lasten</u>	199,8	200,7	205,2	188,1
	<u>BATEN</u>				
6.	Financiële baten	0,4	0,4	0,4	0,6
7.	Personeelsbaten	1,1	0,3	0,3	0,5
8.	Goederen en diensten aan derden	10,5	6,6	6,4	8,0
9.	Bijdragen van derden	1,0	1,8	1,1	0,6
10.	Waterschapsbelastingen	169,9	171,7	172,0	163,8
11.	Interne verrekeningen	8,1	7,9	8,6	11,1
	<u>Totaal baten</u>	191,0	188,7	188,8	184,6
	<u>Saldo baten en lasten</u>	-/- 8,8	-/- 12,0	-/- 16,4	-/- 3,5
12.	Onttrekkingen aan reserves	2,1	2,2	0,5	0,6
13.	Egalisatie van tarieven	16,8	16,8	16,8	9,8
14.	Toevoeging rente aan reserves	-/- 1,0	-/- 0,9	-/- 0,9	-/- 0,9
15.	Toevoeging algemene reserves	0,0	0,0	0,0	-/- 0,8
16.	Toevoeging egalisatie reserves	-/- 6,1	-/- 6,1	0,0	0,0
16.	Resultaat	3,0	0,0	0,0	5,2

Hierna worden de resultaten ten opzichte van de primaire begroting globaal toegelicht.

Toelichting Exploitatierekening naar kosten- en opbrengstsoorten (bedragen x 1 mln)

1. Rente en afschrijvingen

Exploitatierekening	€ 51,3
Begroting	€ <u>53,9</u>
Voordelig verschil	€ <u><u>2,6</u></u>

In 2015 heeft er een herstructurering van de leningenportefeuille plaatsgevonden. Een aantal leningen met een korte resterende looptijd zijn omgezet naar een lening met een looptijd van 40 jaar. Naast het verlagen van het renterisico levert dit voor de korte termijn een rente voordeel op. Voor 2015 is dit voordeel € 0,3 mln. Daarnaast leveren lagere rentepercentages een voordeel op van € 4,6 mln. Het gemiddelde rentepercentage voor kortlopende geldleningen bedroeg 0,02 (begroot 1,0). In 2015 is een langgeldlening afgesloten van € 40 mln met een rentepercentage 1,8 (begroot € 121,4 mln tegen een rentepercentage van 3,5.).

Tegenover het voordeel op de rente staat een nadeel van € 2,3 mln op de afschrijvingslasten. Dit wordt voor € 1,6 mln veroorzaakt door inhaalafschrijvingen die worden gefinancierd uit de bij de jaarrekening 2014 goedgekeurde bestemmingsreserve. Hiertegen over staat derhalve een baat van € 1,6 mln verantwoord onder punt 12 onttrekkingen aan reserves.

Het resterende nadeel ad € 0,7 mln op de afschrijvingslasten wordt veroorzaakt door extra afschrijven van een aantal kleine investeringen 2015 (€ 0,1 mln), annulering investeringsproject "groot onderhoud compartimenteringswerken" (€ 0,4 mln) en eerder opleveren (€ 1,4 mln). Daarentegen is de post afschrijving van project brug/sluis in Spaarndam € 1,2 mln lager als gevolg van een bijdrage van de provincie.

2. Personeelslasten (incl. kosten bestuur)

Exploitatierekening	€ 49,9
Begroting	€ <u>50,5</u>
Voordelig verschil	€ <u><u>0,6</u></u>

Het voordelige verschil van € 0,6 mln wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door een lagere werkgeversbijdrage in de pensioenkosten door de nieuwe cao en door lagere uitkeringen aan voormalig personeel.

3. Goederen en diensten van derden

Exploitatierekening	€ 69,0
Begroting	€ <u>71,7</u>
Voordelig verschil	€ <u><u>2,7</u></u>

Door een lagere aanbesteding voor cultuur technisch onderhoud is een voordeel behaald van € 0,8 mln. De uitgaven voor bouwkundig en civieltechnisch onderhoud zijn € 0,5 mln lager. Dit wordt voor een groot deel veroorzaakt door het vervallen van onderhoud aan de Ringdijk Haarlemmermeerpolder door nieuwe afspraken met de provincie Noord Holland. De kosten voor advisering door derden zijn € 0,5 mln lager. Verder bestaat dit voordelige voorschil uit een groot aantal relatief kleinere voor en nadelen.

4. Bijdragen aan derden

Exploitatierekening	€ 14,3
Begroting	€ <u>14,6</u>
Voordelig verschil	€ <u><u>0,3</u></u>

Het voordeel betreft een lagere betaalde HWBP-bijdrage en uitbetaalde subsidies NVO dan was begroot.

5. Toevoegingen voorzieningen/Onvoorzien

Exploitatierekening	€ 15,3
Begroting	<u>€ 14,5</u>
Nadelig verschil	<u>€ 0,8</u>

De toevoegingen aan de voorzieningen zijn € 0,9 mln hoger dan geraamd. Vanwege lagere rekenrente en nieuwe wachtgeldverplichtingen heeft er een extra storting plaatsgevonden in de voorziening voor wachtgelden en pensioenen voor voormalige en huidige (hoog)heemraden van Rijnland en voormalige waterschappen. De post onvoorzien van € 0,2 mln is niet ingezet.

6. Financiële baten

Exploitatierekening	€ 0,4
Begroting	<u>€ 0,4</u>
Verschil	<u>€ 0,0</u>

7. Personeelsbaten

Exploitatierekening	€ 1,1
Begroting	<u>€ 0,3</u>
Voordelig verschil	<u>€ 0,8</u>

In 2015 waren er meer personeelsleden gedetacheerd. Dit levert een voordelig verschil op van € 0,8 mln.

8. Goederen en diensten aan derden

Exploitatierekening	€ 10,5
Begroting	<u>€ 6,4</u>
Voordelig verschil	<u>€ 4,1</u>

Het voordeel van € 4,1 mln is voor een groot deel ontstaan door hogere opbrengst uit de verkoop van eigendommen (€ 2,8 mln), hogere opbrengst uit pachtrechten en verhuur gebouwen (€ 0,5 mln), resultaatsdeling 2014 van de BSGR (€ 0,5 mln) en hogere opbrengst van lozingen per as en legesgelden (€ 0,2 mln).

9. Bijdragen van derden

Exploitatierekening	€ 1,0
Begroting	<u>€ 1,1</u>
Nadelig verschil	<u>€ 0,1</u>

10. Waterschapsbelastingen

Exploitatierekening	€ 169,9
Begroting	<u>€ 172,0</u>
Nadelig verschil	<u>€ 2,1</u>

Voor een toelichting verwijzen wij u naar de paragraaf Waterschapsbelastingen.

11. Interne verrekeningen

Exploitatierekening	€ 8,1
Begroting	<u>€ 8,6</u>
Nadelig verschil	<u>€ 0,5</u>

De interne verrekeningen betreffen geactiveerde personeelslasten en geactiveerde bouwrente. Door lagere rente is er minder bouwrente geactiveerd dan begroot (€ 1,4 mln). Daarentegen is er € 1,0 mln meer personeelasten geactiveerd.

12. Onttrekkingen aan reserves

Exploitatierekening	€ 2,1
Begroting	€ <u>0,5</u>
Voordelig verschil	€ <u><u>1,6</u></u>

De hogere onttrekkingen aan de reserves betreft de niet begrote en bij de jaarrekening 2014 afgesproken onttrekking om een inhaalafschrijving te bekostigen.

13. Egalisatie van tarieven

Exploitatierekening	€ 16,8
Begroting	€ <u>16,8</u>
Verschil	€ <u><u>-</u></u>

14. Toevoeging rente aan reserves

Exploitatierekening	€ 1,0
Begroting	€ <u>0,9</u>
Nadelig verschil	€ <u><u>0,1</u></u>

16. Toevoeging egalisatie reserves

Exploitatierekening	€ 6,1
Begroting	€ <u>0,0</u>
Nadelig verschil	€ <u><u>6,1</u></u>

In de 1e bestuursrapportage was een voordelig saldo voorzien van € 4,3 mln en in de 2e bestuursrapportage was een voordelig saldo voorzien van € 1,8 mln. Dit gemelde saldo is met begrotingswijzigingen toegevoegd aan de desbetreffende egalisatie-categoriereserve.

2.5 Balans per 31 december 2015 (inclusief toelichting)

ACTIVA	31.12.2015	31.12.2014
Vaste activa		
1. Immateriële vaste activa	30,1	25,6
2. Materiële vaste activa	493,9	475,9
3. Financiële vaste activa	<u>0,9</u>	<u>0,9</u>
Totaal vaste activa	524,9	502,4
Vlottende activa		
4. <u>Kortlopende vorderingen</u>		
4.1 Belastingdebiteuren	12,9	15,9
4.2 Overige kortlopende vorderingen	<u>2,5</u>	<u>3,0</u>
<u>Totaal kortlopende vorderingen</u>	15,4	18,9
5. <u>Overlopende activa</u>	2,9	5,8
6. <u>Liquide middelen</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>
Totaal vlottende activa	18,3	24,7
 Totaal activa	 <u>543,2</u>	 <u>527,1</u>

PASSIVA	31.12.2015	31.12.2014
Vaste passiva		
7. <u>Eigen vermogen</u>		
7.1 Algemene reserves	10,4	10,7
7.2 Bestemmingsreserve tariefegalisatie	20,2	24,9
7.3 Overige bestemmingsresreves	1,4	2,9
7.4 Nog te bestemmen resultaat	3,0	5,2
<u>Totaal eigen vermogen</u>	35,0	43,7
8. <u>Voorzieningen</u>	14,9	11,0
9. <u>Vaste schulden</u>	402,8	393,6
Totaal vaste passiva	452,7	448,3
Vlottende passiva		
10. <u>Kortlopende schulden</u>		
10.1 Kasgeldleningen	40,6	0,7
10.2 Negatieve bank- en girosaldi	14,7	30,2
10.3 Schulden aan leveranciers	14,9	18,3
10.4 Te betalen belastingen, sociale- en pensioenpremies	3,4	3,4
10.5 Overige kortlopende schulden	1,0	0,9
<u>Totaal Kortlopende schulden</u>	74,6	53,5
11. <u>Overlopende passiva</u>	15,9	25,3
Totaal vlottende passiva	90,5	78,8
Totaal passiva	543,2	527,1

Toelichting op de balans per 31 december 2015 (bedragen x € 1 mln)**Vaste activa****€524,9**

1. Immateriële vaste activa

De boekwaarde van de immateriële vaste activa steeg in 2015 van € 25,6 mln naar € 30,1 mln. Het verloop van de immateriële vaste activa kan als volgt worden weergegeven:

Omschrijving	Boek- waarde 1-1-2015	Investerings	Bijdragen van derden	Afschrijving 2015	Extra Afschrijving	Boek- waarde 31-12-2015
IMMATERIELE VASTE ACTIVA						
<u>In exploitatie</u>						
Uitgaven onderzoek en ontwikkeling	2,4	0,1	0,0	0,9	0,0	1,6
Bijdragen aan activa in eigendom van bedrijven	0,9	0,0	0,0	0,2	0,0	0,7
Bijdragen aan activa in eigendom van openbare lichamen	13,5	3,2	0,1	2,5	0,0	14,1
Geactiveerde bijdragen aan het Rijk	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overige immateriële activa	2,6	2,0	0,0	2,0	0,0	2,6
Totaal immateriële vaste activa in exploitatie	19,4	5,3	0,1	5,6	0,0	19,0
<u>Onderhanden werk</u>						
Uitgaven onderzoek en ontwikkeling	0,7	0,4	0,0	0,0	0,0	1,1
Bijdragen aan activa in eigendom van bedrijven	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bijdragen aan activa in eigendom van openbare lichamen	5,2	4,2	0,1	0,0	0,0	9,3
Geactiveerde bijdragen aan het Rijk	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overige immateriële activa	0,3	0,4	0,0	0,0	0,0	0,7
Totaal immateriële vaste activa onderhanden werken	6,2	5,0	0,1	0,0	0,0	11,1
Overheveling materieel / immaterieel	0,0	0,0				0,0
TOTAAL IMMATERIELE VASTE ACTIVA	25,6	10,3	0,2	5,6	0,0	30,1

In de boekwaarde "Uitgaven onderzoek en ontwikkeling" zijn de volgende projecten opgenomen:

Omschrijving	Boek- waarde 31-12-2015
<u>In exploitatie</u>	
Onderhoudsprogramma en plan opstellen (waterplan)	0,1
Reeuwijk monitoring en analyse	0,3
Opstellen legger waterkeringen	0,1
Actualiseren legger regionale kering	0,5
Veenweideproject fase II	0,1
Onderzoeksproject boomteeltsect KRW	0,5
Totaal in exploitatie	1,6
<u>Onderhanden werk</u>	
Zwemwater maatregel EU richtlijn voor 2015	0,3
Onderzoeksproject bollensector KRW	0,8
Totaal onderhanden werken	1,1
Totaal uitgaven onderzoek en ontwikkeling	2,7

2. Materiële vaste activa

De boekwaarde van de materiële vaste activa steeg in 2015 van € 475,9 mln naar € 493,9 mln. Het verloop van de materiële vaste activa kan als volgt worden weergegeven:

Omschrijving	Boek- waarde 1-1-2015	Investerings	Bijdragen van derden	Afschrijving 2015	Extra Afschrijving	Boek- waarde 31-12-2015
MATERIELE VASTE ACTIVA						
<u>In exploitatie</u>						
Gronden en terreinen	4,3	0,1	0,0	0,1	0,0	4,3
Machines en apparaten	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Bedrijfsgebouwen	23,5	0,0	0,0	2,1	0,0	21,4
Woonruimten	0,7	0,0	0,0	0,1	0,0	0,6
Grond, weg en waterbouwkundige werken	211,0	13,9	23,1	14,4	1,4	186,0
Zuiveringstechnische werken	165,6	10,6	0,2	16,4	0,0	159,6
Overige materiële vaste activa	2,3	0,4	0,0	1,2	0,0	1,5
Totaal materiële vaste activa in exploitatie	407,5	25,0	23,3	34,3	1,4	373,5
<u>Onderhanden werk</u>						
Gronden en terreinen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Machines en apparaten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bedrijfsgebouwen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Woonruimten	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1
Grond, weg en waterbouwkundige werken	48,6	36,0	10,0	0,0	0,0	74,6
Zuiveringstechnische werken	18,4	25,1	0,0	0,0	0,0	43,5
Overige materiële vaste activa	1,4	1,2	0,4	0,0	0,0	2,2
Totaal materiële vaste activa onderhanden werken	68,4	62,4	10,4	0,0	0,0	120,4
Overheveling materieel / immaterieel	0,0	0,0				0,0
TOTAAL MATERIELE VASTE ACTIVA	475,9	87,4	33,7	34,3	1,4	493,9

Investerings in 2015

De in voorgaande overzichten genoemde investeringen over 2015 bedragen voor immateriële en materiële activa totaal € 97,7 mln (exclusief baggerwerken en PFOS saneringen). Het volgende overzicht geeft de investeringen weer per programma verhoogd met de investeringen voor de baggerwerken en PFOS saneringen. Deze laatste investeringen worden niet geactiveerd, maar komen ten laste van de voorziening voor baggerwerken en de voorziening voor PFOS saneringen.

(x € 1 mln)	Werkelijk 2015	Begroot 2015
<u>Bruto-investeringen</u>		
Veiligheid	24,9	30,9
Voldoende water (exclusief baggerwerken)	31,9	41,6
Gezond water (exclusief PFOS)	37,0	33,8
Bestuur, organisatie en dienstverlening	3,9	4,2
Totaal bruto (excl. Baggeren en PFOS)	97,7	110,5
Voldoende water (baggerwerken)	11,1	11,0
Gezond water (PFOS)	0,1	0,3
Totaal bruto (incl. baggerwerken en PFOS)	108,9	121,8
Bijdragen van derden	-34,3	-7,2
Netto investeringen	74,6	114,6

De werkelijke bruto-investeringen in 2015 ad € 108,9 mln zijn € 12,9 mln lager dan het begrotingsbedrag van € 121,8 mln, (na aftrek van de concernbredekorting).

Aan bijdragen van derden is € 27,1 mln meer ontvangen dan begroot. Dit grootste afwijkingen betreffen een bijdrage voor de grote sluis en brug Spaarndam (€ 16,8 mln), subsidie voor kustversterking Katwijk (€ 2,6 mln) en een bijdrage waterberging Nieuwe Driemanspolder (€ 8,9 mln).

In de toelichting per programma en in de paragraaf bedrijfsvoering worden toelichtingen op de investeringen gegeven.

Toetsing kredieten

Overschrijdingen

Uit een interne analyse zijn de volgende nog niet gemelde kredietoverschrijdingen van meer dan 10% naar voren gekomen (bedragen x € 1.000):

Omschrijving	VV-besluit d.d.	Krediet	Totale uitgaven en lopende verplichtingen	Overschrijding	Overschrijding meer dan 10% of meer dan € 0,5 mln	Opmerkingen
AWZI Zwaanshoek voorbereidingen aanpassingen slibretour afvoer nabezinktanks	20-nov-13	25	34	9	6	Na uitgebreid onderzoek kon het probleem in het voorbereidingskrediet worden opgelost. Gezien het bedrag waar binnen het opgelost kon worden is abusievelijk geen extra krediet aangevraagd. Het krediet is eind 2015 afgesloten.
Vervangen technische automatisering en visualisatie systemen zuiveringsinstallaties	20-nov-13	1.800	1.982	182	2	Lopende het project is er van uitgegaan dat de totale uitvoering van de werkzaamheden binnen het krediet (incl. de toegestane 10% overschrijding) gerealiseerd konden worden. Het krediet is eind 2015 afgesloten.
PA-infrastructuur AWZI,s	28-jan-15	1.100	1.259	159	49	Deze overschrijding (en ook de overschrijding op de CPK) kan worden opgevangen binnen het budget van € 37,7 mln. voor het totale programma van de procesautomatisering. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de verwachte meevaller (ad € 1 mln.) op het krediet voor de awzi Haarlem-Schalkwijk. Deze meevaller ontstaat als wordt besloten om deze awzi versneld op te heffen. In dat geval hoeft niet deze gehele awzi te worden geautomatiseerd, maar slechts 2 rioolgemalen die daarvoor in plaats komen. Een separaat voorstel tot die versnelde opheffing wordt in de VV van juni 2016 behandeld.
Technisch inrichten AWZI,s op Centrale Proceskamer	28-jan-15	530	847	317	264	Deze overschrijding (en ook de overschrijding op de PA-Infrastructuur) kan worden opgevangen binnen het budget van € 37,7 mln. voor het totale programma van de procesautomatisering. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de verwachte meevaller (ad € 1 mln.) op het krediet voor de awzi Haarlem-Schalkwijk. Deze meevaller ontstaat als wordt besloten om deze awzi versneld op te heffen. In dat geval hoeft niet deze gehele awzi te worden geautomatiseerd, maar slechts 2 rioolgemalen die daarvoor in plaats komen. Een separaat voorstel tot die versnelde opheffing wordt in de VV van juni 2016 behandeld.
Renoveren poldergemaal Blauwe polder	17-jun-2009 & 24-apr-2013	469	517	48	1	Overschrijding door onvoorziene asbestvondst. Met PG Drooggemaakte Akkersloot, Hertogs- en Blijverpolder (bovenstaand) en PG Waterloospolder (onderstaand) betreft het een verzamelkrediet aanvraag. Het krediet is eind 2015 afgesloten.
AWTL Oegstgeest/Katwijk omleggen leiding	5-nov-14	250	300	50	25	In overleg is besloten voor wijziging van de uitvoeringswijze (nieuwe leiding met boarding) hetgeen duurder was dan oorspronkelijk plan (verleggen leiding en slaan van damwand). Het krediet is eind 2015 afgesloten.

Aanvullende toelichting: Een drietal projecten behoren tot het programma "procesautomatisering"; dat programma wordt gerealiseerd binnen de raming die in het MJP staat. De grote overschrijdingen op deelkredieten worden opgevangen binnen het verzamelkrediet waartoe ze behoren. Overschrijding voor poldergemaal Blauwepolder is opgevangen binnen het verzamelkrediet.

AWTL Oegstgeest_Katwijk verleggen was een project met grote snelheid. Doordat Rijkswaterstaat een afrit van de A44 ging aanleggen, moet Rijnlands persleiding worden verlegd binnen het door Rijkswaterstaat gestelde tijdsvenster van 3-4 maanden. Ook was er een voortdurend overleg over de verhouding tussen de bijdrage van Rijkswaterstaat en de eigen bijdrage (conform kabel- en leidingenregeling Rijk). Daardoor was de noodzaak van extra krediet pas achteraf bekend.

Leasecontracten

Voor materiële vaste activa zijn de volgende meerjarige contracten afgesloten:

Omschrijving	Contractwaarde	Startdatum	Looptijd
Huur/lease auto's	€ 0,8	01-10-2015	5 jaar
Huur/service printers (hoofdkantoor)	€ 0,6	01-03-2014	4 jaar
Huur/service printers (buitendienst)	€ 0,1	01-11-2015	4 jaar
AS/400	€ 0,1	01-11-2009	3 jaar
Huur koffieapparaten	€ 0,1	01-05-2014	4 jaar

Voor het contract inzake de AS/400 is er een optie om tot 1 april 2016 het contract telkens 1 jaar te verlengen.

3. Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkingen aan bedrijven	€ 0,8
Leningen aan bedrijven	€ 0,1

Totaal financiële vaste activa € 0,9

De kapitaalverstrekkingen aan bedrijven betreft hoofdzakelijk aandelen Nederlandse Waterschapsbank (NWB). De leningen aan bedrijven betreft een vaste geldleningen aan de Rijnlandse molenstichting

Rijnland heeft een achtergestelde lening van € 1,0 mln verstrekt aan BOEi voor de overname van gemaal Lijnden. Deze achtergestelde lening heeft een looptijd van 40 jaar. In verband met onzekerheid over de aflossing van deze lening is voor deze lening een voorziening voor oninbaar getroffen.

Rijnland heeft een deelneming in MeerGrond. Op 31 december 2015 is het kapitaal van MeerGrond negatief. Rijnland participeert hierin voor 1/3 deel. De negatieve participatie ad € 0,1 mln is verantwoord onder de kortlopende schulden.

Vlottende activa € **18,3**

4. Kortlopende vorderingen

Belastingdebiteuren	€ 12,9
Overige kortlopende vorderingen	€ 2,5
Totaal kortlopende vorderingen	€ 15,4

Voor de belastingdebiteuren is rekening gehouden met een voorziening voor oninbaar van € 2,6 mln. Conform andere jaren is voor belastingjaar 2015 rekening gehouden met een percentage voor oninbaar van 0,5 van de netto belastingopbrengst.

Bij de overige vorderingen is geen rekening gehouden met een voorziening voor oninbaar. Alle kortlopende vorderingen zijn direct opeisbaar.

5. Overlopende activa € 2,9

Onder de overlopende activa zijn nog de nog te ontvangen bedragen verantwoord, waarvan de opbrengst ten gunste van 2015 komt. Tevens zijn hier de vooruitbetaalde bedragen verantwoord die ten laste van 2015 komen.

6. Liquide middelen € 0,0**Drempelbedrag schatkistbankieren**

Met ingang van 2015 is het verlicht om overtollige middelen die boven een drempelbedrag komen onder te brengen in 's rijksschatkist. Het drempelbedrag voor waterschappen is bepaald op 0,75% van de bruto-exploitatie kosten uit de begroting. Voor Rijnland bedraagt het drempelbedrag in 2015 derhalve € 1,5 mln.

Middelen buiten 's Rijks schatkist aangehouden

	2015 1e kw	2015 2e kw	2015 3e kw	2015 4e kw
maand 1	0	0	0	0
maand 2	0	0	0	0
maand 3	0	0	0	0

Bovenstaand overzicht laat per kwartaal het bedrag aan middelen zien dat in het kader van het drempelbedrag buiten 's Rijks schatkist is aangehouden.

In mei 2015 is door Rijnland € 8,0 mln overtollige middelen ondergebracht in de schatkist. Deze zijn voor het einde van dezelfde maand weer onttrokken uit de schatkist. Verder zijn er in 2015 geen overtollige middelen ondergebracht in de schatkist.

Vaste passiva**€ 452,7****7 Eigen vermogen**

Omschrijving	Saldo per 31-12-2014	Resultaat bestemming jaarrekening 2014	Saldo per 01.01.2015	rente toe- voeging	toevoe- gingen (t.l.v. ex- ploitatie)	Over- heveling	opnamen (t.g.v. de exploitatie)	Saldo per 31-12-2015	Voorstel resultaat bestemming 2015	Saldo per 01-01-2016
Algemene reserves										
Algemene reserve										
watersysteembeheer	7,5	-	7,5	0,1	-	-/- 0,5	-	7,1	-	7,1
Algemene reserve zuiveringsbeheer	3,2	-	3,2	0,1	-	-	-	3,3	-	3,3
Totaal algemene reserves	10,7	-	10,7	0,2	-	-/- 0,5	-	10,4	-	10,4
Bestemmingsreserves voor tariefseglisatie										
Egalisatiereserve categorie ingezetenen	2,9	2,3	5,2	0,1	1,8	0,3	3,8	3,6	1,8	5,4
Egalisatiereserve categorie gebouwd	3,0	1,5	4,5	0,1	1,3	0,2	3,7	2,4	1,2	3,6
Egalisatiereserve categorie ongebouwd/overige	0,1	-/- 0,2	-/- 0,1	-	0,1	-	0,2	-/- 0,2	0,1	-/- 0,1
Egalisatiereserve categorie natuurterreinen	0,7	-	0,7	-	-	-	-	0,7	-	0,7
Egalisatiereserve zuiveringsheffing	18,3	1,1	19,4	0,5	2,9	-	9,1	13,7	-/- 2,2	11,5
Totaal bestemmingsreserves voor tariefseglisatie	25,0	4,7	29,7	0,7	6,1	0,5	16,8	20,2	0,9	21,1
Overige bestemmingsreserves										
Reserve subsidie aanleg natuurvriendelijke oevers	0,3	-/- 0,2	0,1	-	-	-	-	0,1	0,1	0,2
Reserve subsidie baggerwerken	0,1	-	0,1	-	-	-	-	0,1	-/- 0,1	-
Reserve strategisch Groenproject Haarlemmermeer-West	0,1	-/- 0,1	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve onderhoud aan oeverbescherming	0,1	-	0,1	-	-	-	0,1	-	-	-
Reserve oeverherstel	1,0	-/- 0,7	0,3	-	-	-	-	0,3	-	0,3
Reserve fusiekosten fusie 2005	0,3	-/- 0,3	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve frictiekosten doelmatigheid	1,0	0,1	1,1	0,1	-	-	0,3	0,9	0,2	1,1
Reserve assetmanagement	-	1,7	1,7	-	-	-	1,7	-	-	-
Reserve versneld afschrijven HWBP	-	-	-	-	-	-	-	-	1,8	1,8
Totaal overige bestemmingsreserves	2,9	0,5	3,4	0,1	-	-	2,1	1,4	2,0	3,4
Totaal eigen vermogen	38,6	5,2	43,8	1,0	6,1	-	18,9	32,0	2,9	34,9

Algemene reserves

Voor de hoogte van de algemene reserves worden de volgende criteria geformuleerd:

1. de algemene reserves moet een ondergrens hebben die is afgeleid van de jaarlijkse exploitatiekosten
2. de weerstandscapaciteit moet een afgeleide zijn van de belangrijkste risico's.

Beseft moet worden dat de hoogte van de algemene reserves eerder een bestuurlijke keuze is dan een bedrijfseconomische afweging; in theorie hoeft een waterschap als autonome overheidsinstantie met een eigen belastingheffing geen algemene reserves aan te houden. De ondergrens van de algemene reserves is bepaald op 5% van de jaarlijkse netto-exploitatiekosten (voor egalisatie). Op basis van de jaarrekening 2015 zou de hoogte van algemene reserves in totaal minimaal € 8,9 mln. moeten bedragen. Eind 2015 is een bedrag van € 10,4 mln beschikbaar.

Bestemmingsreserves voor tariefegalisatie

Deze reserves hebben tot doel egalisering van de huidige en toekomstige tarieven.

Overige bestemmingsreserve

In de vastgestelde Nota reserves en voorzieningen is per bestemmingsreserve het ontstaan, het doel en de omvang aangegeven.

Reserve Subsidie aanleg natuurvriendelijke oevers

Per 31 december 2015 zijn voor aanleg natuurvriendelijke oevers € 0,2 mln aan subsidies toegezegd waarvan de uitvoering pas in 2016 of later komt. In de resultaatbestemming wordt voorgesteld om € 0,1 mln toe te voegen aan de Reserve om de reserve op hoogte van de toezeggingen te brengen.

Reserve Subsidie baggerwerken

Per 31 december 2015 zijn er voor baggerwerken geen subsidies toegezegd. In de resultaatbestemming wordt voorgesteld om het resterende saldo van € 0,1 mln vrij te laten vallen.

Reserve strategische Groenproject Haarlemmermeer-West

Deze reserve is gevormd bij het voormalige waterschap Groot Haarlemmermeer. Er is bij de fusie besloten deze reserve in stand te houden maar geen nieuwe toevoegingen te doen. In 2015 eindigt deze reserve.

Reserve onderhoud aan oeverbescherming

Deze reserve is gevormd voor toekomstige onderhoud van oeverbeschermingen binnen de gemeente Haarlemmermeer. In 2016 eindigt deze reserve.

Reserve fusiekosten fusie 2005

Bij de fusie van de vier waterschappen per 1 januari 2005 is besloten om een bestemmingsreserve te creëren om de toekomstige frictiekosten die voortkomen uit de fusie te bekostigen. Destijds is een bedrag van rond € 16,7 mln onttrokken uit de algemene reserves om de kosten van bovenformatieven, kosten 55+regeling en overige frictiekosten te kunnen financieren. In 2015 eindigt deze reserve.

Reserve frictiekosten doelmatigheid

Vanwege het realiseren van organisatieaanpassingen (doelmatigheidsonderzoek) is in 2006 besloten om een bestemmingsreserve te vormen om toekomstige incidentele kosten te kunnen bekostigen. Bij vaststelling van de jaarrekening 2005 en 2006 heeft de VV een bedrag van € 11,0 mln bestemd voor incidentele kosten uit het doelmatigheidsonderzoek. Deze eenmalige frictiekosten zijn: kosten bovenformatieven, 55+regeling, tijdelijk personeel, aanpassing huisvesting en overige materiële organisatiekosten. In 2015 is € 0,4 mln frictiekosten doelmatigheid ten laste van de exploitatie gekomen. Hiermee is in de begroting rekening gehouden. Deze reserve eindigt in 2017.

8. Voorzieningen

Omschrijving	Saldo per 01.01.2015	toevoegingen (t.l.v. exploitatie)	uitgaven	Saldo per 31-12-2015
Voorziening wachtgeld- en pensioenverplichtingen DB	6,0	1,3	0,5	6,8
Totaal voor arbeidsgelateerde verplichtingen	6,0	1,3	0,5	6,8
Voorziening baggerwerken Rijnland	2,3	14,0	10,8	5,5
Totaal voor baggeren en saneren van waterlopen	2,3	14,0	10,8	5,5
Voorziening PFOS Saneringen	2,7	-	0,1	2,6
Totaal voor overige onderhoudswerkzaamheden	2,7	-	0,1	2,6
Totaal Voorzieningen	11,0	15,3	11,4	14,9

In de vastgestelde nota reserves en voorzieningen is per voorziening het ontstaan, het doel en de omvang aangegeven.

Voorziening wachtgeld- en pensioenverplichtingen DB

Wegens de nieuwe Waterschapswet moest met ingang van 2009 een voorziening worden aangehouden voor de wachtgeld- en pensioenverplichtingen voor voormalige en huidige (hoog)heemraden van Rijnland en voormalige waterschappen.

Voorziening baggerwerken Rijnland

De voorziening voorziet in de financiering van de achterstanden bij het op diepte brengen van boezem,- en polderwateren.

Voorziening PFOS Saneringen

Voor de kosten van saneringen van de PFOS verontreinigingen op Schiphol is in 2010 deze voorziening gevormd.

9. Vaste schulden

De vaste schulden betreffen onderhandse leningen van:

Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	€ 400,3
Binnenlandse bedrijven (SBG)	€ 2,5
Totaal vaste schulden	€ 402,8

In 2015 is een langlopende geldleningen afgesloten van totaal € 40,0 mln tegen een rentepercentage van 1,8. De aflossingen in 2015 bedragen € 30,7 mln. In 2015 heeft er een herstructurering van de leningenportefeuille plaatsgevonden. Een aantal leningen met een korte resterende looptijd zijn omgezet naar een lening met een looptijd van 40 jaar. Het totaal bedrag van de herstructurering bedraagt € 126,3 mln. Het gemiddelde rentepercentage van alle langgeldleningen bedroeg per ultimo 2015 2,6 en de gemiddelde looptijd was 9,1 jaar. De totale rentelast op de vaste schulden bedraagt in 2015 € 9,8 mln. Hiervan heeft € 9,7 mln betrekking op binnenlandse banken en overige financiële instellingen en € 0,1 mln betrekking op binnenlandse bedrijven. Er zijn geen zakelijke zekerheden gesteld voor de vaste schulden.

Vlottende passiva**€ 90,5**10. Kortlopende schulden

Kasgeldleningen	€ 40,6
Negatieve bank- en giroaldi	€ 14,7
Schulden aan leveranciers	€ 14,9
Te betalen belastingen, sociale- en pensioenpremies	€ 3,4
Overige kortlopende schulden	€ 1,0
Totaal kortlopende schulden	€ 74,6

De kasgeldleningen betreft voor € 40,0 mln een kasgeldlening bij de NWB. Daarnaast betreft dit drie door MeerGrond verstrekte direct opeisbare leningen tegen 0%.

De negatieve bank- en giroaldi betreffen een met de NWB afgesloten rekening-courantovereenkomst. De maximale krediethoogte bedroeg in 2015 € 47,2 mln. De gemiddelde rente voor de rekening-courantovereenkomsten bedroeg over 2015 0,10% (2014: 0,19%).

11. Overlopende passiva **€ 15,9**

Onder de overlopende passiva zijn de verplichtingen opgenomen die zijn opgebouwd in 2015, maar die in 2016 tot betaling komen. Daarnaast zijn hier de vooruit ontvangen bedragen verantwoord waarvan de baten ten gunste van 2016 komen. Hiervan heeft € 5,8 mln betrekking op vooruit ontvangen bijdragen op investeringswerken. Het volgende overzicht geeft het verloop hiervan weer.

	Saldo 1-1-2015	Toe- voegingen	Vrijgevallen	Saldo 31-12-2015
Nieuwe driemanspolder	10,9	0,0	8,9	2,0
Isoleren Reeuwijk Cluster KRW	0,2	0,0	0,1	0,1
Duikerverbinding onder A44	0,2	0,0	0,0	0,2
Goejanverwelledijk	0,3	1,4	0,0	1,8
Kustversterking Katwijk	0,0	1,7	0,0	1,7
Totaal	11,6	3,1	9,0	5,8

Niet uit de balans blijvende verplichtingen en rechten

1 Niet verschenen termijnen investeringswerken

De verplichtingen ad € 54,5 mln per 31 december 2015 van nog niet verschenen termijnen betreffende investeringswerken zijn niet in de balans opgenomen.

2 Garant- en borgstellingen

Ten behoeve van de Nederlandse Waterschapsbank N.V. heeft Rijnland borgstellingen afgegeven overeenkomstig onderstaand overzicht.

Bedragen x € 1 mln	Oorspronkelijk bedrag van de geldlening	% waarvoor borgstelling is verleend	Borgstelling	Restant bedrag van de geldlening 01-01-2015	Restant bedrag van de geldlening 31-12-2015
<u>Borg voor onderhandse leningen</u>					
HVC/DRSH Zuiveringsslib NV	55,5	100%	55,5	45,5	42,1
Gemeenschappelijke regeling Aquon	2,1	16,38%	0,3	2,1	2,1
<u>Borg voor kortlopende schulden (negatieve banksaldi)</u>					
Stichting beheer van het Gemeeneland	n.v.t.	100%	1,0		
Gemeenschappelijke regeling Aquon	n.v.t.	16,38%	1,1		
HVC/DRSH Zuiveringsslib NV	n.v.t.	100%	10,0		
	57,6		67,9	47,6	44,2

De borgstelling voor kortlopende schulden is bepaald op basis van het maximale krediet.

Vanaf de toetreding tot de gemeenschappelijke regeling staan de waterschappen garant voor de financiering van de activiteiten die HVC ten behoeve van de waterschappen uitvoert. Een verdere aanpassing c.q. uitbreiding van de garantstelling zal plaatsvinden afhankelijk van besluitvorming over (financiering van) nieuwe investeringen ten behoeve van de waterschappen. Met een aandeelhouderschap type B met een beperkte aansprakelijkheid zijn de risico's beperkt tot de slibverbrandingsactiviteiten. De Waterschapswet laat andere taken niet toe.

De aandeelhouders B staan volledig garant voor de slibverbrandingsinstallatie zoals dat voorheen ook bij DRSH het geval was. Daarnaast staan de waterschappen garant voor een maximaal rekening-courantkrediet van € 10 mln. De garantstelling loopt terug conform de afschrijving van de installatie en de aflossing van de hiervoor aangegane leningen. Omdat de aandeelhouders van HVC uitsluitend bestaan uit gemeenten en waterschappen die zorgen voor afzet zekerheid, worden de risico's als klein beoordeeld. De waterschappen zijn hoofdelijk aansprakelijk voor de activiteiten, maar hebben bij een evt. garantstelling een regresrecht op de andere waterschappen voor hun aandeel.

2.6 Controleverklaring

PROGRAMMAJAARVERSLAG

2015

BIJLAGEN

Bijlage 1. Overzichten investeringen**Bijlage 1-1 Overzicht af te sluiten VV-Kredieten per 31 december 2015 (x € 1.000) Blad 1**

Omschrijving	VV-besluit d.d.	Krediet	Werkelijke uitgaven t/m 2014	Werkelijke ontvangsten t/m 2014	Werkelijke uitgaven in 2015	Werkelijke ontvangsten in 2015	Werkelijke uitgaven t/m 2015	Lopende verplichtingen	Over-resp. overschrijding krediet	Opmerkingen
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Veiligheid										
Kadeverbetering Aderpolder	12-dec-2007 25-mrt-2009 28-okt-2009 25-sep-2013	2.850	2.681		51	-	2.731	-	119	Stuk risicoreservering behoefte niet te worden aangewend.
Kadeverbetering Zuidzijdepolder	28-okt-2009 16-nov-2011 21-nov-2012 24-apr-2013	960	860		34	-	894	-	66	Overschrijding door een combinatie van te hoge inschatting van de voorbereidingskosten en soepel verlopen uitvoering waardoor inzet directie en toezicht beperkt was. Risicopot wel gebruikt voor overschrijding van de kleihoeveelheden.
Voorkade Boskoop bijdrage Buurtwaterschappen	30-apr-2013	1.700	1.218		186	-	1.031	-	669	Ontvangen SSK raming van de provincie Zuid Holland was veel hoger dan de werkelijke uitvoeringskosten. Tevens gunstige aanbesteding.
Balgstuw Aalsmeer renoveren	1-jun-2011 12-jun-2013	850	385		62	-	447	-	403	Bestuurlijk besluit om balgstuw te amoveren in plaats van te renoveren
Totaal Veiligheid		6.360	5.143	-	40	-	5.104	-	1.256	
Voldoende water										
PG Drooggemaakte Akkersloot, Hertogs- en Blijverspolder	17-jun-2009	844	586	-	12	-	598	-	246	Overschrijding door gunstige aanbesteding.
PG Blauwpolder renoveren	17-jun-2009 24-apr-2013	469	495	-	22	-	517	-	48	Overschrijding door onvoorziene asbestvondst. Met PG Drooggemaakte Akkersloot, Hertogs- en Blijverspolder (bovenstaand) en PG Waterloospolder (onderstaand) betreft het een verzamelkrediet aanvraag. In totaal zijn de kredieten met 331 onderschreden.
PG Waterloospolder nieuwbouw	17-jun-2009	744	581	-	31	-	611	-	133	Overschrijding door gunstige aanbesteding.
PG Nieuwerkerk	09-dec-2009 25-apr-2012	985	999	-	5	-	1.003	-	18	Overschrijding doordat risicoreservering te laag was begroot.
PG Buurterpolder elektrische installatie vernieuwen	20-apr-2011 25-apr-2012	520	478	-	17	-	495	-	25	Is conform planning uitgevoerd. Overschrijding daar er nauwelijks meerwerk
PG Kagerpolder	16-nov-2011	440	202	-	216	-	418	-	22	Is conform planning uitgevoerd. Overschrijding daar er nauwelijks meerwerk was.
PG Ombouwen Omron PLC's	21-nov-2012	1.000	927	-	19	-	946	-	54	Overschrijding door een gunstig aanbestedingsresultaat.
PG Oukoop, Negenviertel en PG Zijdepolder	21-nov-2012	75	9	-	11	-	20	-	55	Overschrijding daar herstel van de kade wordt meegenomen in een ander project.
PG Vrouw Vennepolder	21-nov-2012	200	160	-	8	-	167	-	33	Is conform planning uitgevoerd. Overschrijding daar er nauwelijks meerwerk was.
	21-nov-2012	250	158	-	0	-	158	-	92	Is conform planning uitgevoerd. Overschrijding door gunstige aanbesteding en er was nauwelijks meerwerk.
PG Rietvinkpolder										
PG Veenderdijk renoveren	20-nov-2013	55	25	-	24	-	49	-	6	Is conform planning uitgevoerd. Overschrijding daar er nauwelijks meerwerk was.
PG Meeslouwerpolder vervangen	13-dec-2006 12-dec-2007 17-dec-2008 21-nov-2012	1.380	1.152	-	65	55	1.217	-	163	De werkzaamheden zijn in combinatie uitgevoerd met PG Molenvaart. Hierdoor ontstond een gunstig resultaat van aanbesteding en er was weinig meerwerk.

Bijlage 1-1 Overzicht af te sluiten VV-Kredieten per 31 december 2015 (x € 1.000) Blad 2

Omschrijving	VV-besluit d.d.	Krediet	Werke lijke uit- gaven t/m 2014	Werkelijke ont- vangsten t/m 2014	Werke lijke uit- gaven in 2015	Werke lijke ont- vangsten in 2015	Werke lijke uit- gaven t/m 2015	Lopende verplich- tingen	Over-resp. onder- schrijding krediet	Opmerkingen
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	10
Inrichting peilvlakken de Zijk	2003 05-nov-2008 24-apr-2013	5.605	5.487	1.403	123	388	5.610	-	5-	Werkzaamheden zijn conform planning uitgevoerd
NBW Haarlemmermeerpolder	25-sep-2013	112	60	-	21	-	81	-	31	Onderschrijding door uitgaven inzake monitoring GIS ten laste zijn gebracht van Monitoring.
Gemeente Nieuwkoop bijdrage voor extra open water.	24-apr-2013	120	-	-	97	-	97	-	23	Het aantal gegraven m3 water die voor subsidie in aanmerking kwamen was minder dan beraamd.
Programma assetmanagement	17-jun-2009 16-nov-2011	1.250	957	-	38	-	996	-	254	Lopende het project is steeds meer door de organisatie zelf opgepakt waardoor minder inhuur nodig was.
Oegstgeest maatregelen polders Oudenhof	16-nov-2011 24-apr-2013	80	35	-	51	-	86	-	6-	Extra onderzoek was noodzakelijk door weerstand omgeving
Renoveren Hogeveense-, Steekter- en Kokmolen	25-mrt-2009	1.050	731	254	61	-	792	-	258	Onderschrijding door gunstig aanbestedingsresultaat, geen aanspraak hoeven te maken op risicoreserve en door combinatie van renovatie en onderhoudswerkzaamheden.
Waterplan Bloemendaal	30-jan-2008	1.480	670	-	802	-	1.473	-	7	Werkzaamheden zijn in goede samenwerking met de gemeente Bloemendaal conform afspraak uitgevoerd.
Waterplan Bodegraven	5-nov-2008	270	123	-	85	-	207	-	63	Gunstige aanbesteding en een aantal begrote werken behoefde in de praktijk niet uitgevoerd te worden.
Beschoeiing Oegstgeesterkanaal	20-nov-2013 04 nov-2015	500	44	-	189	-	233	-	267	Onderzoekskosten lager dan begroot en na inventarisatie is 220m1 uitgevoerd van de begrote 350m1.
Baggeren pilot diepteschouw	25-apr-2012	400	237	-	55	-	291	-	109	De pilot is vroegtijdig beëindigd waardoor er geen handhavingskosten zijn gemaakt. In de raming was rekening gehouden met eigen overige watergangen. Deze zijn vergoed uit het budget van BC5.
CE uitvoeren veiligheidsvoorzieningen	17-jun-2009	500	384	-	1	-	385	-	115	Besluitvorming vanuit assetmanagement dat project wordt afgesloten omdat de CE markering wordt omgezet naar een RI&E basis.
Totaal voldoende water		18.329	14.501	1.658	1.949	443	16.450	-	1.879	
<u>Voldoende water baggerprojecten</u>										
Baggeren Gouwe Oude Rijn Aarkanaal	16-nov-2011 25-sep-2013	7.500	6.297	-	1.384	-	7.680	-	180-	Overschrijding door asbestvondst
Baggeren Haarlem fase II	22-sep-2010 25-sep-2013	3.000	2.430	-	129	-	2.559	-	441	Onderschrijding door niet aangesproken deel risicoreservering.
Baggeren reg. Krediet 04.2013	24-apr-2013 25-sep-2013 30-apr-2014	2.700	2.418	23	5	-	2.423	-	277	Onderschrijding door niet aangesproken deel risicoreservering.
Baggeren pilot overige watergangen	24-mrt-2010 25-apr-2012	2.100	399	-	426	-	825	-	1.275	Pilot betrof twee polders. De drooggemaakte polder ten weste van Aarlanderveen is gebaggerd. Uit ervaring is besloten de Zuid- en Noordeinderpolder niet uit te voeren.
Baggeren watergangen 2013	21-nov-2012	3.250	2.796	154	2-	42-	2.794	-	456	Onderschrijding door niet aangesproken deel risicoreservering.
Baggeren Zuidwest Rijnland	29-jun-2005 12-dec-2007 04-jun-2008 25-sep-2013	16.350	15.881	185	4	-	15.884	-	466	Onderschrijding door niet aangesproken deel risicoreservering.
Baggeren peilvlakken de Zijk	29-jun-2005 23-nov-2005	1.985	1.907	-	16	-	1.923	-	62	Onderschrijding door niet aangesproken deel risicoreservering.
<u>Totaal voldoende water baggerprojecten</u>		36.885	32.127	362	1.962	42-	34.089	-	2.796	

Bijlage 1-1 Overzicht af te sluiten VV-Kredieten per 31 december 2015 (x € 1.000) Blad 3

Omschrijving	VV-besluit d.d.	Krediet	Werke lijke uit-gaven t/m 2014	Werkelijke ont-vangsten t/m 2014	Werke lijke uit-gaven in 2015	Werke lijke ont-vangsten in 2015	Werke lijke uit-gaven t/m 2015	Lopende verplich-tingen	Over-resp. onder-schrijding krediet	Opmerkingen
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	10
Gezond water										
Luchtmenginstallatie Vlietland aanleg	21-sep-2011	600	478	-	177	-	654	-	54-	Overschrijding daar plaatsing noodzakelijk was op een andere en hogere locatie.
Behoud eilanden Kerflanden	24-apr-2013	650	522	473	3	53	525	-	125	Door beperkte geldmiddelen van derden is het project noodgedwongen soberder uitgevoerd.
Reeuwijkse Plassen aanleg NVO 2 km.	4-jun-2008	1.125	849	249	48	-	897	-	228	Onderschrijding door gunstige aanbesteding en er zijn iets minder meters aangelegd dan gepland.
Herinrichting Nieuwkoop oeverherstel/- behoud (KRW)	25-mrt-2009 24-mrt 2010 01-jun-2011	3.238	3.123	1.264	2	316	3.125	-	113	Conform planning uitgevoerd. Geen aanspraak op risicoreservering.
Afkoppelen polders Reeuwijk West	12-dec-2007 25 mrt-2009	1.020	1.018	959	-	284	1.018	-	2	Conform planning uitgevoerd.
Reeuwijkse plassen isoleren cluster KRW	24-mrt-2010 21-nov-2012	1.080	1.036	1.036	15-	16-	1.021	-	59	Conform planning uitgevoerd.
Herinrichting Nieuwkoop compartimenteren KRW.	24-mrt-2010 21-nov-2012	1.250	1.134	564	9	-	1.143	-	107	Conform planning uitgevoerd. Geen aanspraak op risicoreservering.
KRW2 Planvorming	21-nov-2012	250	311	11	1	-	312	-	62-	De overschrijding is in jaarrekening 2014 gemeld. Deze is veroorzaakt doordat de verschillende fasen van werkzaamheden voor de KRW in elkaar overlopen. Een tekort of overschot van een bepaalde fase moet in verband worden gebracht met voorgaande of volgende onderdelen. Inmiddels lukt het beter om dergelijke geleidelijke overgangen beter te markeren en overschrijdingen te voorkomen.
Ijzersuppletie Sloene	21-nov-2012	370	367	270	28	17-	395	-	25-	Overschrijding wordt veroorzaakt door iets langere doorloop tijd van het project dan was voorzien.
Vervangen technische automatiseringen visualisatie systemen zuiveringsinstallaties.	20-nov-2013	1.800	1.521	-	460	-	1.982	-	182-	Werkzaamheden zijn volledig gerealiseerd. Lopende het project is er van uitgegaan dat realisatie binnen het krediet (incl. de toegestane 10% overschrijding) kon worden. Uiteindelijk is de overschrijding ontstaan door te laag ingeschatte bouwrente.
AWZI 40x telemetrie component	20-nov-2013	300	365	-	1	-	365	-	65-	De overschrijding is in jaarrekening 2014 gemeld. Door positieve ervaring zijn er meer gemalen aangesloten dan vooraf gepland.
AWZI Bodegraven vervangen zeefbandpers en PE installatie	21-nov-2015	1.615	1.760	-	6	-	1.766	-	151-	Door stopzetten project AWZI Heemstede zijn materialen hergebruikt op AWZI Bodegraven. Hiervoor moesten extra, onvoorziene kosten worden gemaakt.
IG Wassenaar Stoeplaan uitbreiding	29-jun-2005 22-sep-2010 26-jan-2011 12-jun-2013 05-nov-2014	1.470	1.364	-	46	-	1.410	35	25	De uitbreiding van de drie gemalen Wassenaar is in een verzamelkrediet aangevraagd en daarna onderverdeeld. De totale onderschrijding blijft hiermee binnen de toegestane 10%. De overschrijding is ontstaan doordat de civiele staat van de gemalen veel slechter was dan was voorzien.

Bijlage 1-1 Overzicht af te sluiten VV-Kredieten per 31 december 2015 (x € 1.000)

Blad 4

Omschrijving	VV-besluit d.d.	Krediet	Werkelijke uitgaven t/m 2014	Werkelijke ontvangsten t/m 2014	Werkelijke uitgaven in 2015	Werkelijke ontvangsten in 2015	Werkelijke uitgaven t/m 2015	Lopende verplichtingen	Over- resp. onder-schrijding krediet	Opmerkingen
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	10
IG Wassenaar Backershagelaan uitbreiding	29-jun-2005 22-sep-2010 26-jan-2011 12-jun-2013	1.185	1.228	-	89	-	1.317	-	132	De uitbreiding van de drie gemalen Wassenaar is in een verzamelkrediet aangevraagd en daarna onderverdeeld. De totale onderschrijding blijft hiermee binnen de toegestane 10%. De overschrijding is ontstaan doordat de civiele staat van de gemalen veel slechter was dan was voorzien.
IG Wassenaar Z. v. Nijveeltstaat uitbreiding	29-jun-2005 22-sep-2010 26-jan-2011 12-jun-2013	1.855	1.954	-	101	-	2.055	-	200	De uitbreiding van de drie gemalen Wassenaar is in een verzamelkrediet aangevraagd en daarna onderverdeeld. De totale onderschrijding blijft hiermee binnen de toegestane 10%. De overschrijding is ontstaan doordat de civiele staat van de gemalen veel slechter was dan was voorzien.
AWZI Haarlem Schalkwijk influentvrijzels vervangen.	15-dec-2010 21-nov-2012	1.150	862	-	37	-	899	-	251	Scope is verkleind door regio studie. Het hoog nodige is uitgevoerd.
AWZI Haarlem Schalkwijk slibspompen vervangen.	16-nov-2011 21-nov-2012	535	383	-	9	-	392	-	143	Onderschrijding door gunstig aanbestedingsresultaat en geen aanspraak op risicoreservering
AWZI Haarlem Waarderpolder bellenbeluchting aanbrengen	09-dec-2009 16-nov-2011	3.105	3.026	1	40	-	3.066	-	39	Is conform planning uitgevoerd.
AWZI Haarlem Waarderpolder primaire slibbehandeling aanpassen	20-apr-2011 18-jan-2012	1.175	1.056	-	24	-	1.079	-	96	Ondanks langere doorlooptijd ruimschoots binnen het krediet gebleven.
AWZI Heemstede vervangen zeefbandpers	13-dec-2006 17-dec-2008 25-apr-2012 25-sep-2013	98	88	-	-	-	88	-	10	Project is stopgezet (regio studie) en materialen zijn hergebruikt op de AWZI Bodegraven en AWZI
AWZI Katwijk vervangen centrifuge	22-sep-2010 21-nov-2012	1.500	893	-	390	-	1.282	-	218	Onderschrijding door gunstig aanbestedingsresultaat en geen aanspraak op risicoreservering
AWTL Oegstgeest-Katwijk omleggen leiding	5-nov-2014	250	0	-	300	184	300	-	50	In overleg is besloten voor wijziging van de uitvoeringswijze (nieuwe leiding met boarding) hetgeen duurder was dan oorspronkelijk plan (verleggen leiding en slaan van damwand).
AWZI Leiden Zuid West ATEX	25-9-2013 & 22-apr-2015	5.280	-	-	5.297	-	5.297	-	17	De ATEX installatie is eind 2015 volledig in bedrijf genomen. Het krediet voor deze werkzaamheden is onttrokken uit eerder verleende VV kredieten voor de uitbreiding Leiden Zuid West.
AWZI Nieuwveen sli Bretourvrijzels	20-nov-2013	25	-	-	-	-	-	-	25	Door assetmanagement een lagere prioriteit gekregen.
AWZI Velsen vervangen zeefbandpers en PE installatie.	13-dec-2006 17-dec-2008 25-apr-2012	1.392	1.374	-	0	-	1.374	-	18	Conform planning uitgevoerd.
Afvalwaterketen Velsen optimaliseren	26-sep-2012	5.500	3.011	-	2.078	-	5.089	-	411	Bij de raming is rekening gehouden met hogere bouwrente.
AWZI Zwaanshoek voorstuwers en mengers vervangen	16-nov-2011 1-nov-2012 25-sep-2013 03-jun-2015	910	891	-	36	-	927	-	17	Overschrijding omdat doorlooptijd van het project iets langer duurde dan gepland.
AWZI Zwaanshoek sli Bretour afvoer nabezinktanks voorbereidingen	20-nov-2013	25	29	-	5	-	34	-	9	Na uitgebreid onderzoek kon het probleem in het voorbereidingskrediet worden opgelost. Gezien het bedrag waar binnen het opgelost kon worden is abusievelijk geen extra krediet aangevraagd.

Bijlage 1-1 Overzicht af te sluiten VV-Kredieten per 31 december 2015 (x € 1.000) Blad 5

Omschrijving	VV-besluit d.d.	Krediet	Werkelijke uitgaven t/m 2014	Werkelijke ontvangsten t/m 2014	Werkelijke uitgaven in 2015	Werkelijke ontvangsten in 2015	Werkelijke uitgaven t/m 2015	Lopende verplichtingen	Over- resp. onder-schrijding krediet	Opmerkingen
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	10
AWZI Hoogmade, AWZI Woubrugge en AWZI Hazerswoude amoveren.	09-mrt-2011 25-sep-2013	500	520	-	28	-	548		48-	Overschrijding door meerwerk van het hydraulisch ontwerp en de procesautomatisering. Voor de uitvoering is per installatie krediet aangevraagd.
AWZI Nieuwe Wetering vervangen van ijzerdoserinstallatie	20-nov-2013	250	-	-	-	-	-		250	Door assetmanagement een lagere prioriteit gekregen.
Onderzoeksproject boomteeltsector (KRW)	25-mrt-2009 24-mrt-2010	905	748	1	44		792		113	Inrichtingskosten voor de meetopstelling waren lager dan verwacht en geen onvoorziene kosten.
AWZI Haarlem-Schalkwijk revisie zandvanger/wasser	20-nov-2013	300	-	-	-	-	-		300	Door assetmanagement een lagere prioriteit gekregen.
Totaal Gezond Water		40.708	29.912	4.828	9.243	235	39.155	35	1.218	
Bestuur, organisatie en dienstverlening										
Waterschapsverkiezingen 2015	24-sep-2014	2.300	147	-	1.993	-	2.140	-	160	De verkiezingen 2015 zijn succesvol afgerond. Overschrijding daar uitgaven lager waren dan gepland.
Modemverbindingen BWS-BZU vervangen	29-jan-2014 5-nov-2014	1.100	668	-	423	-	1.090	-	10	Is conform planning uitgevoerd.
PG Lijnden herbestemming (oude gemaal)	19-dec-2002	1.182	1.075	-	109	-	1.184		2-	Is conform planning uitgevoerd.
Vervangen Emiss oppervlaktewater	21-nov-2012	250	151	-	51	-	202	-	48	Netwerk en beheer module minder duur dan verwacht en door eerdere projecten duurde de conversie gegevens minder lang dan verwacht.
Totaal Bestuur, organisatie en dienstverlening		4.832	2.041	0	2.575	0	4.616	0	216	
Totaal af te sluiten V.V. kredieten per 31-12-2015		107.114	83.724	6.847	15.690	636	99.414	35	7.366	

Bijlage 1-2 Niet afgesloten VV-kredieten in tegenstelling tot aanbeveling RKC met verklaring

Omschrijvingen per beleidsproduct	vv-besluit d.d.	Krediet	Werkelijke uitgaven t/m 2014	Werkelijke uitgaven in 2015	Werkelijke uitgaven t/m 2015	Restant krediet per 01.01.2016	Verwachte uitgaven in 2016	Verwachte uitgaven in 2017 e.v.	Opmerkingen
BOD									
Aanschaf zonnepanelen	30-apr-2014	60	27	1	28	32	32	-	In 2014 zijn de eerste zonnepanelen geplaatst. In 2015 heeft evaluatie plaatsgevonden met gunstig resultaat. Nu wordt onderzocht waar de rest van de zonnepanelen het beste geplaatst kunnen worden.
Voldoende water									
DSG Lodewijksevaart	21-nov-2012	100	-	2	2	98	50	100	2014: I.v.m. Bezuinigen is dit project uitgesteld tot 2016. In 2015 zullen de voorbereidende werkzaamheden worden opgestart. Uitvoering 2016 en 2017 en uitvoeringskrediet wordt nog aangevraagd. 2015: Inmiddels is een projectteam gevormd. Voorbereiding in 2016, uitvoering in 2016 en 2017.
PG de Westbroek	21-nov-2012	75	-	1	1	74	100	225	2014: Project heeft vertraging opgelopen door overleg met de gemeente Velsen inzake de functie en capaciteit van het gemaal. Verwacht wordt dat de voorbereiding en uitvoering in 2015 en 2016 zullen plaatsvinden. 2015: Uitgangspunten zijn bekend. Inmiddels is een projectteam gevormd. Voorbereiding in 2016, uitvoering in 2016 en 2017.
PG Hemmeerpolder	20-nov-2013	250	-	2	2	248	50	175	2014: Het watersysteem is nog niet doorgerekend. Capaciteit van het te renoveren gemaal staat nog ter discussie. Naar verwachting wordt dit in 2015 duidelijk en wordt het werk opgestart. 2015: Het watersysteem is doorgerekend en varianten zijn onderzocht. Voorbereiding in 2016, uitvoering 2016 en 2017.
PG Lissepoelpolder	21-nov-2012	395	4	2	6	389	50	265	2014: Vertraging door discussie over de benodigde capaciteit van het gemaal. Watersysteem is inmiddels doorgerekend. Capaciteit is bekend. Werkzaamheden worden in 2015 opgestart. 2015: Inmiddels is een projectteam gevormd. Voorbereiding in 2016, uitvoering in 2016 en 2017.
Totaal voldoende		820	4	7	11	809	250	765	
Gezond Water									
AWZI Haarlem Waarderpolder energiefabriek	30-apr-2014 & 18-jun-2014	1.150	58	2	60	1.090	300	500	In 2015 is het project gestagneerd omdat de aannemer failliet is gegaan. Inmiddels worden onderhandelingen gevoerd met nieuwe aannemer. In 2016 verdere uitvoering.
AWZI Leiden Zuid West uitvoering OAS	27-feb-2013	150	20	-	20	130	70	60	In 2014 is de meetapparatuur aangeschaft. In 2015 is gemeten en binnenkort wordt geanalyseerd. Aan de hand hiervan wordt bepaald welke aanvullende maatregelen in 2016 nodig zijn.
AWZI Nieuwe Wetering vervangen roostergoedverwijderaar	21-nov-2012 & 20-nov-2013	325	1	1	2	323	20	245	2014: Opdrachtgever wilde duidelijkheid in het soort en type roostergoedverwijdering. Beleid heeft dit inmiddels onderzocht en gerapporteerd. Start uitvoering in 2015. 2015: De roostergoedinstallatie wordt later vervangen omdat er eerst gedurende één jaar een innovatie pilot wordt uitgevoerd.
AWZI Noordwijk optimalisatie zandcycloon	5-nov-2014	50	-	-	-	50	50	-	In 2015 zijn door Aquon metingen verricht. De kosten van deze metingen zijn abusievelijk ten laste gebracht van de exploitatie. In 2016 zullen verdere metingen plaatsvinden. Afhankelijk hiervan zal in 2016 de zandcycloon geoptimaliseerd worden.
Totaal Gezond water		1.675	79	3	82	1.593	440	805	
Totaal kredieten per		2.555	110	11	121	2.434	722	1.570	

Bijlage 1-3 Specificatie investeringen 2015 (€ 1.000)

Blad 1

	Status	Werkelijk 2015	Begroot 2015
Veiligheid			
Bruto investeringen			
Kadeverbetering Oudendijk	A	4	0
Kadeverbetering Grote en kleine heilige geestpolder	A	69	0
Kadeverbetering Veender en Lijkerpolder	A	1.669	1.577
Renovatie Grote Sluis en Brug Spaarndam	A	175	0
Keersluis Spaarndam deuren vervangen	A	105	18
Kustversterking Katwijk	A	4.488	3.000
Balgstuw Aalsmeer renoveren	A	62	383
Kadeverb Groote Westeindschpld	A	55	0
Kadeverbetering Ooststring Zoeterwoude Dorp	A	2.698	4.689
Kadeverbetering Aderpolder	A	51	0
Kadeverbetering MT Polder	A	17	72
Kadeverbetering Zoetermeerse Meerpolder	A	12	0
Kadeverb Noordplas Wadd/Boskoo	A	3	0
Kadeverbetering Oostvaart	A	152	945
Kadeverbetering Polder Nieuwkoop langs water	A	3.397	990
Kadeverbetering Starrevaart Damhouderpl & drooggem Grote Polder	A	852	990
Kadeverbetering Polder Vierambacht	A	2.001	4.500
Kadeverbetering Wassenaarschepolder	A	918	1.575
Kadeverbetering Gouwe Zaanse Rietveld	A	262	810
Kadeverbetering Grietpolder	A	365	423
Kadeverbetering Vriesekoopschepolder	A	3.903	2.989
Kadeverbetering Rijnsaterwoudschepolder	A	-69	779
Kadeverbetering Zuidzijderpolder	A	34	0
Kadeverbetering rood 2012	A	11	0
Kadeverbetering Polder Vierambacht deeltracé uitvoering	A	8	0
Kadeverbetering Wassenaarse polder deeltracé uitvoering	A	51	0
Instandhouding groene kades 2014.	A	167	0
Voorkade Boskoop Bijdrage buurtwaterschappen	A	-186	432
Kadeverbeteringen groot onderhoud regionale keringen 2015	A	1.391	0
Nwe driemanspolder VO aanvoer	A	29	0
Pol 48 en 50 herstellen	A	0	0
		22.694	24.172
Projectoverstijgende verkenning Centraal Holland	B	193	0
Goejanvervelledijk verbeteren traject Gouda reconstructie	B	431	0
Goejanvervelledijk verbeteren traject Gouda reconstructie	B	768	2.000
Kadeverbeteringen top50 cluster 1 Aalsmeer en Boterhuispolder	B	242	225
Kadeverbetering Gogerpolder en polder Oukoop	B	574	1.080
Balgstuwren renoveren 2011-2015	B	0	675
Kadeverbeteringen meerjarenraming instand houden (rood en groen)	B	0	2.756
		2.208	6.736
Totaal bruto investeringen programma Veiligheid		24.902	30.908
Bijdrage van derden			
Kadeverbetering Veender en Lijkerpolder	A	-205	0
Renovatie Grote Sluis en Brug Spaarndam bijdrage gemeente	A	-16.785	0
Zwakke schakel primaire kering Noordwijk	A	-628	0
Kustversterking Katwijk; subsidie	A	-4.690	-2.000
Compartimenteringswerken gr oh	A	-6	0
Kadeverb Groote Westeindschpld	A	-4	0
Kadeverbetering Oostvaart	A	-200	0
Kadeverbetering Polder Vierambacht	A	0	-250
Kadeverbetering Wassenaarschepolder	A	0	-500
Kadeverbetering Rijnsaterwoudschepolder	A	0	-250
Kadeverbetering gr oh 2015	A	-6	0
Verv.gem.Meeslouwerpo	A	-55	0
		-22.579	-3.000
Verbeteren Goejanvervelledijk traject Gouda	B	-744	0
Totaal bijdrage investeringen programma Veiligheid		-23.323	-3.000
Totaal investeringen programma Veiligheid		1.579	27.908

Bijlage 1-3 Specificatie investeringen 2015 (€ 1.000)

Blad 2

	Status	Werkelijk 2015	Begroot 2015
<u>Voldoende water (exclusief baggeren)</u>			
<u>Bruto investeringen</u>			
Programma assetmanagement	A	38	270
Bosbo hardware vervangen	A	102	0
Gemaal Zuid-Noordeindpolder; capaciteitsuitbreiding	A	217	257
Peilbesluiten polder de Noordplas	A	796	720
PG Drooggemaakte Akkersloot Hertogs en Blijverspolder nieuwbouw	A	12	45
Renoveren De Antagonist en De Vereniging	A	55	36
Renoveren Hogeveense-, Steekster- en Kokmolen	A	61	134
PG Blauwpolder renoveren	A	22	23
PG Waterlooospolder nieuwbouw	A	31	49
CE uitvoeren veiligheidsvoorzieningen	A	1	0
PG Leyens krooshekreiniger	A	55	396
Inlaat tussenboezem Zoetermeer automatisering	A	12	10
PG Elsgeesterpolder West nieuwbouw	A	408	284
PG Nieuwerkerk	A	5	23
PG Bosch en Gasthuispolder (de Vliet) nieuwbouw	A	210	104
PG Buurterpolder electr installatie vernieuwen	A	17	0
PG 't Kabel	A	37	0
PG Nieuwkoop Noorden	A	742	496
PG Vlietpolder	A	46	22
PG Uiteindensche- en Middelpolder	A	37	175
PG Verenigde Grote en Kleine polder	A	28	301
PG Kagerpolder	A	216	180
Oegstgeest maatregelen polders Oudenhof	A	51	16
PG Oudenhof Zuid nieuwbouw	A	39	261
PG ombouwen Omron PLC's	A	19	36
PG Elsgeesterpolder Oost nieuwbouw	A	374	171
PG Oukoop Negenviertel en pg Zijdepad	A	11	3
DSG Randenburg	A	0	9
PG Ambachtspolder	A	17	225
PG Zwet en Grote Blankaartpolder	A	58	8
PG Vrouw Vennepolder	A	8	9
PG Rietvinkpolder	A	0	0
IG Spoorzicht	A	0	2
PG Lissepoelpolder	A	2	14
PG Schiphoudijk	A	25	21
PG Oudenhof Noord nieuwbouw	A	191	90
PG Leiden 5x overname	A	702	294
21 peilbesluiten nav peilschaalcorrecties	A	357	675
PG Veenderdijk amoveren	A	24	2
PG Driemanspolder revisie pompen, vervanging E-installatie en geluidsisolatie aanbrengen	A	314	45
PG Vierambacht vervanging E-installatie	A	103	22
PG Hemmeerpolder pomp revisie, vervanging aandrijving en E-installatie	A	2	22
PG Drooggemaakte Veender- en Lijkerpolder revisie pomp, vervanging aandrijving en E-	A	178	13
PG Tempel en PG Middelburg revisie krooshekreinigers	A	316	13
Inrichtingsplan Leendert de Boerspolder	A	724	625
Beschoeiing Oegstgeestekanaal	A	189	1.350
Sluisjes Halfweg renoveren/aanpassen	A	32	180
Piekberging Haarlemmermeer Grondverwerving en Voorbereiding	A	615	6.156
waterberging Nieuwe Driemanspolder start ontwikkeling	A	8.927	11.430
Gebiedsgerichte aanpak Greenport Boskoop ICT terrein	A	0	203
Piekberging Haarlemmermeer Realisatie	A	0	0
Inrichting peilvakken de Zilk	A	123	90
Geen spijt maatregelen/Flying Squad 2012	A	1.037	360
Grondduikers vervangen 2014	A	12	0
BG Katwijk; nieuwbouw	A	346	0
Boezemgem. Gouda; renovatie	A	3.177	2.520
Hogeveensepolder; aanpassing als gevolg van te nemen peilbesluit	A	181	68
Nieuw gemaal Steekt (inclusief krooshekreiniger)	A	267	135
Vervanging gemaal Meeslouwerpolder	A	65	63
Duikers vervangen onder A44	A	3	0
Waterplan Bodegraven	A	85	81
Waterplan Aalsmeer	A	0	225

Bijlage 1-3 Specificatie investeringen 2015 (€ 1.000)

Blad 3

	Status	Werkelijk 2015	Begroot 2015
Waterplan Haarlem Waarderpolder watersystemen	A	0	900
Waterplan Katwijk	A	692	238
Watergebiedsplan Wassenaarschepolder	A	1.377	720
Watergebiedsplan Zuidgeest fase 1	A	522	360
Greenport Boskoop uitvoering NBW, waterberging Spoelwijk	A	297	225
Greenport Boskoop uitvoering NBW	A	300	360
Polder Achthoven kansenspaksloop	A	24	0
Peilbesluit Verenigde Binnenpolder incl NBW	A	54	0
Watergebiedsplan Wassenaarschepolder/Geerpolder	A	248	225
Watergebiedsplan Wassenaarschepolder/Vrieseekoopschepolder	A	322	720
Watergebiedsplan Spaarnwoude	A	175	450
Greenport Duin- en Bollenstreek uitvoering cluster 1	A	965	675
NBW Haarlemmermeerpolder	A	21	11
Watergebiedsplan Zuidgeest fase 2	A	488	450
Watergebiedsplan Zuidgeest fase 3 en 4	A	184	90
Watergebiedsplan Reeuwijk	A	369	675
Peilbesluit polder Vierambacht maatregelen (watergebiedsplan?)	A	637	180
Waterplan Haarlem	A	-13	45
Waterplan Leidschendam-Voorburg; uitvoering	A	0	135
Waterplan Bloemendaal	A	802	206
Waterplan Haarlemmermeer	A	310	315
Waterplan Alphen ad Rijn	A	374	144
Waterplan Gouda; Kort Haarlem bijdrage gemeente	A	0	225
Waterplan Boskoop/Waddinxveen	A	11	45
Waterplan Leiderdorp	A	0	27
Watergebiedsplan Nieuwkoop	A	797	630
Waterplan Gouda; bijstelling (meerjarenraming)	A	0	117
Gemeente Nieuwkoop bijdrage voor extra open water	A	97	0
Inrichtingsplan Duinwatersysteem Zuid-Kennemerland	A	62	225
Vernieuwen poldergemalen meerjarenraming	A	0	1.264
		30.837	38.619
Blue Energy Centrale Katwijk	B	28	18
PG Drooggemaakte Grote Polder nieuwbouw	B	14	0
PG Hondsdijksepolder aandrijving verv en revisie installatie	B	4	243
PG IJpolder	B	48	153
PG Veenpolder renoveren	B	4	216
DSG Lodewijksevaart	B	1	119
PG de Westbroek	B	1	234
PG Dr. Gem. Veender en Lijkerpolde BdBr revisie	B	9	180
Veense Sluis renovatie	B	53	0
BG Spaardam	B	468	225
Meeslouwerpolder Herinrichting	B	5	45
Greenport Duin- en Bollenstreek gebiedsgerichte aanpak NBW cluster 2 t/m 7	B	529	450
Programma overnemen en afstoten asstes	B	0	569
		1.164	2.452
Bosbo 2015 upgraden	C	7	135
Waterplan Lisse	C	0	225
Programma NBW en koepel NBW gebiedsplannen	C	0	90
WGP Mariënduin en Vogelenzang	C	9	0
CE uitvoeren veiligheidsvoorzieningen meerjarenraming BWS	C	0	180
		16	630
Totaal bruto-investeringen programma Voldoende water (exclusief baggeren)		32.017	41.701
Bijdrage van derden			
Inlaat Boskoop	A	0	0
PG Oudenhof Zuid nieuwbouw, bijdrage gemeente	A	0	-123
PG Elsgeesterpolder Oost nieuwbouw	A	0	-95
PG Leiden 5x overname, bijdrage van derden	A	0	-164
21 peilbesluiten nav peilschaalcorrecties; bijdrage	A	-22	0
Inrichtingsplan Leendert de Boerspolder	A	-101	-50
Piekberging Haarlemmermeer Grondverwerving en Voorbereiding	A	-35	-2.670
waterberging Nieuwe Driemanspolder start ontwikkeling; bijdrage van derden	A	-8.927	0
Uitvoeren inrichten peilvakken Bollenstreek (bijdr. Provincie)	A	-388	0
Geen spijt maatregelen/Flying Squad 2012	A	-2	0
Duikers vervangen onder A44, bijdrage RWS	A	-3	0

Bijlage 1-3 Specificatie investeringen 2015 (€ 1.000)

Blad 4

	Status	Werkelijk 2015	Begroot 2015
Watergebiedsplan Wassenaarschepolder	A	0	-800
Watergebiedsplan Zuidgeest fase 1	A	-4	0
Greenport Duin- en Bollenstreek gebiedsgerichte aanpak NBW cluster 2 t/m 7	A	-11	0
Watergebiedsplan Zuidgeest fase 2	A	-11	0
Watergebiedsplan Reeuwijk	A	-41	0
		-9.545	-3.902
Blue Energy Centrale Katwijk	B	-49	0
Totaal bijdrage investeringen programma Voldoende water		-9.594	-3.902
Totaal investeringen programma Voldoende water		22.423	37.799
<u>Voldoende water (baggeren)</u>			
<u>Bruto investeringen</u>			
Baggeren Katwijkskanaal	A	27	0
Baggeren Nieuwkoop eo, cluster 5	A	3.769	2.403
Baggeren Bloemendaal	A	41	0
Baggeren Stein maatregelen (KRW)	A	37	0
Baggerproject cluster 3, Rijnland Midden	A	51	0
Baggeren Haarlem fase II	A	129	0
Baggeren Ringvaart Haarlemmermeer (cluster 6)	A	35	0
Regionaal cluster 4 (baggernota) Bollenstreek Noord	A	141	0
Baggeren peilvakken de Zilk (baggernota)	A	16	0
Regionaal cluster 1 (baggernota), ZW RLD	A	4	0
Baggeren Bollenstreek zuid (Cluster 2)	A	1.459	2.175
Baggeren Gouwe Oude Rijn Aarkanaal	A	1.384	0
Baggeren Klein Vogelenzang KRW	A	527	405
Baggeren Oostvaart	A	92	45
Baggeren pilot diepteschouw	A	55	36
Baggeren watergangen 2013	A	-2	0
Baggeren reg. Krediet 04 2013	A	5	0
Baggeren reg. Krediet 11 2013	A	1.415	1.517
Baggeren Noordplas	A	156	0
		9.341	6.581
Baggeren pilot overige polderwatergangen	B	426	333
Regionaal cluster 8 (baggernota) Klein Vogelenzang KRW	B	322	900
Baggeren reg. Krediet 11 2013 opgave 2014	B	584	1.935
Baggeren knelpunten en programmakosten 2015	B	56	225
Baggeren reg. Krediet 11 2014 opgave 2015	B	334	1.125
Baggeren NGE Vinkbrug	B	16	0
Baggeren regulier krediet 4 2015, opgave 2016	B	65	0
Baggeren meerjarenraming	B	0	900
Effect assetmanagement op baggerprogramma	B	0	-990
		1.803	4.428
Totaal bruto-investeringen programma Voldoende water (baggeren)		11.144	11.009
<u>Bijdrage van derden</u>			
Baggeren Katwijkskanaal	A	-150	0
Baggeren Nieuwkoop eo, cluster 5	A	-84	0
Regionaal cluster 4 (baggernota) Bollenstreek Noord; bijdrage	A	-64	0
Baggeren Bollenstreek zuid (Cluster 2); bijdrage van derden	A	-16	0
Baggeren Klein Vogelenzang KRW; bijdrage derden	A	-5	0
Baggeren watergangen 2013; bijdrage van derden	A	-42	0
Totaal bijdrage investeringen programma Voldoende water (Baggeren)		-361	0
Totaal investeringen programma Voldoende water (baggeren)		10.783	11.009
<u>Gezond water</u>			
<u>Bruto investeringen</u>			
Vervangen Emis oppervlaktewater en waterbodembodem	A	51	0
Luchtmenginstallatie Vlietland aanleg	A	177	50
Behoud eilanden Kerflanden	A	3	45
Reeuwijkse plassen uitvoering, afkoppelen polder Goudse Hout (KRW)	A	-124	360
NVO Groene AS, Amsterdamse bos en Nieuwe Meer	A	35	76
Reeuwijkse plassen aanleg NVO 2 km	A	48	0
Reeuwijkse plassen aanleg NVO 19,8 km	A	191	225
Herinrichting Nieuwkoop oeverherstel/-behoud (KRW)	A	2	0

Bijlage 1-3 Specificatie investeringen 2015 (€ 1.000)

Blad 5

	Status	Werkelijk 2015	Begroot 2015
Herinrichting Nieuwkoop isoleren (KRW)	A	20	45
Afkoppelen Stein noord	A	267	0
Reeuwijkse plassen isoleren cluster KRW	A	-15	360
Herinrichting Nieuwkoop compartimenteren (KRW)	A	9	8
Amstelveense poel bijdrage AGV (KRW)	A	0	45
Ijzersuppletie Sloene	A	28	23
AWZI 40x telemetrie component vervangen	A	1	0
PA-Infrastructuur AWZI's	A	1.259	0
Technisch inrichten AWZI's op CPK	A	847	0
Z-info	A	56	0
AWTG Blaauwstraat verbouwing	A	44	18
AWTG Machineweg verbouwing	A	7	6
awzi Aalsmeer en Rijsenhout amoveren en aanleg ats	A	346	1.800
awzi Aardam W sloop en nieuwb awtg en awtl	A	702	585
awzi Stompwijk sloop en nieuwb awtg awtl	A	47	0
awzi Alphen Noord diverse modificaties en renovaties en WKK	A	262	720
AWZI Alphen Noord automatisering	A	354	0
Awtg Koudekerk renoveren	A	165	712
AWZI Alphen Noord vervangen PE aanmaakunit en voorraadtank	A	84	45
AWZI Alphen Kerk en Zanen automatisering	A	35	0
awzi Bodegraven vervangen zeefbandpers en PE installatie	A	6	90
AWZI Gouda automatisering	A	400	0
IG Wassenaar-Stoeplaan;uitbreiding	A	46	0
IG Wassenaar-Backersh.laan;uitbreiding	A	89	0
IG Wassenaar-Z.V.N.Str.v.n.str;uitbreiding	A	101	0
awzi Schalkwijk bellenbeluchting aanbrengen	A	226	1.080
awzi Schalkwijk influentvijzels vervangen	A	37	36
AWZI Haarlem Schalkwijk slibpompen vervangen	A	9	36
awzi Haarlem Schalkwijk vervangen roostergoedverwijderaar	A	3	261
AWZI Haarlem Schalkwijk automatisering	A	47	0
awzi Haarlem WP bellenbeluchting aanbrengen	A	40	360
AWZI Haarlem WP; primaire slibbehandeling aanpassen	A	24	0
AWZI Haarlem Waarderpolder energiefabriek	A	2	90
awzi Haarlem WP vervangen roostergoedverwijderaar	A	19	306
AWZI Haarlem Waarderpolder ATEX installatie	A	1.342	379
IG Haarlem Parklaan nieuwbouw	A	70	101
awzi Zwanenburg vervangen roostergoedverwijderaar	A	6	339
AWZI Zwanenburg automatisering	A	84	0
awtg en awtl Hazerswoude dorp	A	80	180
AWZI Heemstede verv zeefbandpers + PE inst	A	0	81
awtg en awtl hoogmade	A	158	405
AWZI Katwijk vervangen centrifuges voor economisch meest voordelige ontwateringssysteem.	A	390	369
AWZI Katwijk influent- en slibretourvijzels vervangen en renovatie zandvanger.	A	1.795	2.115
AWZI Katwijk automatisering	A	211	0
AWTG Sassenheim verplaatsen	A	4	0
awtg en awtl Langeraar	A	2.584	1.620
AWTL Oegstgeest Katwijk omleggen leiding	A	300	0
AWZI Leiden Noord installeren versnijders voor slibpompen	A	123	157
AWZI Leiden Noord ATEX installatie	A	1.873	403
AWZI Leiden ZW uitbreiden	A	2.286	3.694
AWZI Leiden ZW Atex	A	5.296	0
AWZI Leiden Zuid-West automatisering	A	605	0
AWZI Nieuwe Wetering, verv zeefbandpers en PE inst.	A	1	0
awzi Nieuwe Wetering vervangen roostergoedverwijderaar	A	1	149
AWZI Nieuwveen, verv zeefbandpers + PE inst	A	338	194
awzi Nieuwveen vervangen roostergoedverwijderaar	A	21	169
AWTL Noorden vervangen	A	0	0
Awzi Noordwijk	A	6	0
AWZI Noordwijk installeren versnijdende pomp	A	22	0
AWZI Rijsenhout ombouw slibontwatering naar voorontwatering	A	0	68
Onderzoek naar AWTL's Hoofddorp	A	22	157
AWZI Velsen, verv zeefbandpers + PE inst	A	0	0
AWZI Velsen renoveren	A	5.460	4.786

Bijlage 1-3 Specificatie investeringen 2015 (€ 1.000)

Blad 6

	Status	Werkelijk 2015	Begroot 2015
Afvalwaterketen Velsen optimaliseren	A	2.078	497
AWZI Velsen automatisering	A	542	0
awtg en awtl Woubrugge	A	837	869
awzi Zwaanshoek vervangen beluchting	A	878	76
AWZI Zwaanshoek voorstuwings/mengers verv	A	36	0
awzi Zwaanshoek vervangen roostergoedverwijderaars	A	109	338
AWZI Zwaanshoek slibretour pompen en leidingwerk vervangen	A	386	396
AWZI Zwaanshoek automatisering	A	391	0
Awtg Boesingheliede nieuwbouw	A	177	53
Verbreed GRP+ Heemstede	A	25	117
AWZI Hoogmade, Woubrugge en Hwdorp opheffen	A	28	0
PFOS sanering Schiphol	A	132	269
Polderplan Weids Bloemendaal	A	15	63
Onderzoeksproject bollensector (KRW)	A	86	220
Onderzoeksproject boomteeltsector (KRW)	A	44	0
Reeuwijk onderzoekproject KRW	A	27	13
Reeuwijk communicatieplan	A	45	4
KRW2 Langerse Plassen fase 1	A	8	0
KRW2 Aalsmeer o.a. fase 1	A	2	0
		34.874	25.663
Peilverruiming Reeuwijk cluster KRW	B	98	95
KRW2 Planvorming	B	1	0
Vervangen technische automatisering en visualisatiesystemen zuiveringsinstallaties	B	460	1.800
Blauwe diensten voorbereiding en uitvoering	B	43	56
AWZI's implementatie beheer PA	B	128	18
AWTL Wassenaar onderzoek persleidingen	B	4	0
AWZI Haarlem Waarderpolder vervanging defosfatering	B	12	0
AWZI Zwanenburg ombouw domes naar plaatbeluchting en verv blowers	B	2	377
AWZI Heemstede amoveren en aanleg ats	B	545	738
Awzi Katwijk beluchting ombouwen.	B	286	1.710
Awzi Leiden ZW uitvoering OAS	B	0	54
Gemaal Geregracht	B	0	68
Awtg Papenveer renoveren	B	171	31
awtg en awtl Rijnsaterwoude	B	134	0
AWTG Velsen Zuid renovatie	B	160	238
AWTG Velsbroek renovatie	B	21	180
AWZI Zwaanshoek slibretour afvoer nabezinktanks voorbereidingen aanpassingen	B	5	0
AWZI Langerse Plassen en Rijnsaterwoude opheffen	B	-224	450
		1.846	5.815
Zwemwater maatregel EU richtlijn voor 2015	C	257	585
AWTG Warmond renoveren	C	126	45
AWZI Noordwijk optimalisatie zandcycloon	C	0	135
Uitvoeringsprogramma fase 2 KRW	C	0	540
Aanpak landbouw emissies	C	0	225
AWTG's voorvloeiend uit SZP	C	0	450
AWTL's voorvloeiend uit SZP	C	0	450
CE uitvoeren veiligheidsvoorzieningen meerjarenraming BZU	C	0	180
		383	2.610
Totaal bruto-investeringen programma Gezond Water		37.103	34.088
<u>Bijdrage van derden</u>			
Behoud eilanden Kerflanden, bijdrage derden	A	-53	0
Reeuwijkse plassen uitvoeringafkoppelen polder Goudse Hout (KRW);bijdrage van derden	A	-300	-115
Reeuwijkse plassen aanleg NVO 19,8;bijdrage	A	-69	0
Herinrichting Nieuwkoop oeverherstel/-behoud (KRW); bijdrage derden	A	-316	0
Afkoppelen polders Reeuwijks West	A	284	0
Reeuwijkse plassen isoleren cluster KRW; bijdrage van derden	A	16	0
Ijzersuppletie Sloene	A	18	-45
AWTL Oegstgeest Katwijk omleggen leiding	A	-184	0
PFOS sanering Schiphol; bijdrage van derden	A	0	-135
Totaal bijdrage investeringen programma Gezond water		-604	-295
Totaal investeringen programma Gezond water		36.499	33.793

Bijlage 1-3 Specificatie investeringen 2015 (€ 1.000)

Blad 7

	Status	Werkelijk 2015	Begroot 2015
Bestuur, organisatie en dienstverlening			
Bruto investeringen			
Implementatie Bestuurlijk Informatiesysteem	A	4	0
E-HRM	A	161	360
Aansluiten basisregistraties en ESB	A	15	68
Werken onder architectuur	A	28	59
Informatiebeveiligingsplan	A	387	90
Nieuw financieel pakket	A	550	1.251
Modemverbindingen BWS-BZU vervangen	A	423	180
Samenwerkingsportaal aanschaffen en implementeren	A	0	45
PG Lijnden herbestemming (oude gemaal)	A	109	0
Spaarndam Gemeenlandshuis herontwikkeling complex	A	78	0
		1.755	2.053
Waterschapsverkiezingen 2015	B	1.993	1.890
Vervanging IRIS V&H	B	14	113
Aanschaffen zonnepanelen + samenwerkingen	B	1	36
		2.008	2.039
Totaal bruto-investeringen programma Bestuur, organisatie en dienstverlening		3.763	4.092
Bijdrage van derden			
Nieuw financieel pakket	A	-410	0
Totaal bijdrage investeringen programma Bestuur, organisatie en dienstverlening		-410	0
Totaal investeringen programma Bestuur, organisatie en dienstverlening		3.353	4.092
Programma / Status (netto)			
Totaal Veiligheid (netto)		1.579	27.908
Totaal Voldoende water - excl. baggeren (netto)		22.423	37.799
Totaal Voldoende water - baggeren (netto)		10.783	11.009
Totaal Gezond water (netto)		36.499	33.793
Totaal B.O.D. (netto)		3.353	4.092
Totaal A Lijst (netto)		66.002	89.891
Totaal B Lijst (netto)		8.236	21.470
Totaal C Lijst (netto)		399	3.240
Totaal investeringen (incl baggeren) netto		74.637	114.601
Bijdragen van derden		-34.292	-7.197
Totaal investeringen (incl baggeren) bruto		108.929	121.798
Programma / Status (bruto)			
Totaal Veiligheid (bruto)		24.902	30.908
Totaal Voldoende water - excl. baggeren (bruto)		32.017	41.701
Totaal Voldoende water - baggeren (bruto)		11.144	11.009
Totaal Gezond water (bruto)		37.103	34.088
Totaal B.O.D. (bruto)		3.763	4.092
Totaal A Lijst (bruto)		99.501	97.088
Totaal B Lijst (bruto)		9.029	21.470
Totaal C Lijst (bruto)		399	3.240
Totaal investeringen (incl baggeren) bruto		108.929	121.798
Bijdragen van derden		-34.292	-7.197
Totaal investeringen (incl baggeren) netto		74.637	114.601

Bijlage 2. Besluit

DE VERENIGDE VERGADERING VAN HET HOOGHEEMRAADSCHAP VAN RIJNLAND;

Gelezen het voorstel van dijkgraaf en hoogheemraden d.d. 26 april 2016, nr. 16.026519

Gelet op artikel 106 van de Waterschapswet en de goedkeurende verklaring van de accountant;

B E S L U I T:

- a. tot het vaststellen van het programmajaarverslag 2015 van het hoogheemraadschap van Rijnland;
- b. het voordelig resultaat ad € 2.984.930 als volgt te verdelen:
(ten gunste van)
 - € 1.739.761 ten gunste van de Egalisatiereserve ingezetenen;
 - € 1.234.520 ten gunste van de Egalisatiereserve gebouwd;
 - € 116.746 ten gunste van de Egalisatiereserve overige ongebouwd;
 - € 198.438 ten gunste van de Reserve frictiekosten doelmatigheid;
 - € 1.821.243 ten gunste van de Reserve versneld afschrijven HWBP bijdrage 2011-2012;
 - € 133.046 ten gunste van de Reserve subsidie aanleg natuurvriendelijke oevers;
(ten laste van)
 - € 2.158.814 ten laste van de Egalisatiereserve zuiveringsheffing;
 - € 63.608 ten laste van de Reserve subsidie baggerwerken;
 - € 31.849 ten laste van de Reserve oeverherstel;
 - € 4.553 ten laste van de Egalisatiereserve natuurterreinen.
- c. de beschikbaar gestelde investeringskredieten, zoals vermeld in bijlage 1-1 per 31 december 2015 af te sluiten.
- d. 9 kredieten met een totaal bedrag van € 2,6 mln waarop in 2015 geen of geringe uitgaven zijn gedaan niet af te sluiten (bijlage 1-2).
- e. akkoord te gaan met 6 nog niet gemelde kredietoverschrijdingen genoemd in de toelichting op de balans (investeringen).

Leiden, 1 juni 2016

De verenigde vergadering,

G.J. Doornbos,
dijkgraaf

ir. A. Haitjema,
secretaris